

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 85, ΜΑΡΤΙΟΣ 1990, ΔΡΧ. 300

**ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ:
ΟΙ «3 ΑΡΧΗΓΟΙ»
ΓΙΑ ΤΗ Δ. ΘΡΑΚΗ**

KAM
TZ

Εξώφυλλο:
Γιάννη Καλαϊτζή
Το μαύρο είδωλο
της Αφροδίτης
(τελευταίο μέρος)

2 Τα «υπηρεσιακά» εν δράσει, **4** Τα θανατηφόρα δακρυγόνα, **7** Στον πάτο, **8** Χθεσινή, **9** Κύμβαλα και σουρντίνες, **10** Στην Ελλάδα, **12** Η συνδιάσκεψη του Νέου Αριστερού Ρεύματος, **14** Τα οικονομικά της οικουμενικής, **17** Το «ελληνικό 1955», **20** Οι «3 αρχηγοί» για τη Δυτική Θράκη, **22** Η «προσάρτηση» της Α. Γερμανίας, **33** Θε(ά)ματα, **34** Στον κόσμο, **36** Η πανούκλα του περιβάλλοντος: το αυτοκίνητο, **40** Γράμματα, **41** Τσόντες, **43** Οι καθηγητές και η παραδοσιακή αριστερά, **44** Οι ποιητές των γκουλάγκ, **45** Η κριτική της αντιψυχιατρικής, **47** Πολιτ(ο)λογίες, **48** Μικρές αγγελίες, **52** Πολιτισμός, **53** Αδελφοί Μανάκια.

Πολιτική σαρακοστή μας υπόσχεται το προεκλογικό κλίμα που μας κληροδότησε η οικουμενική κυβέρνηση. Αφού κατατρόπωσε τους καταληψίες στο εσωτερικό και τους σαντινίστες στο εξωτερικό, ίσως βρεθεί χρόνος ν' ασχοληθεί και με τους «απαιτητικούς» δυτικοθρακιώτες της μειονότητας. Ας ελπίσουμε ότι αυτή τη φορά η ελληνική πολιτική ηγεσία θα αποδειχτεί πιο διορατική απ' ό,τι στην αντιμετώπιση της ελληνικής κοινότητας στη Νότιο Αφρική. Πάντως τα παραδείγματα δε λείπουν, και μπορούν να τη βοηθήσουν. Η Δυτική Γερμανία δεν είναι και τόσο μακριά... Όσο για τις επικείμενες εκλογές, κανένας δε φαίνεται διατεθειμένος να ρισκάρει τα κεκτημένα του ενόψει μιας ενδεχόμενης επιτυχίας. Ίσως γι' αυτό όλοι συμφώνησαν οι εκλογές να διεξαχθούν την Κυριακή των Βαΐων, έτσι ώστε η τελευταία προεκλογική βδομάδα να συμπέσει με τη λεγόμενη «κουφή» βδομάδα.

5 Χρονικό της κατάληψης του Πολυτεχνείου με περιγραφή της εσωτερικής ζωής και της πολιτικής προοπτικής του.

23 Συνέντευξη με δύο μέλη του Ευρωκοινοβουλίου πάνω στο μέλλον της Ανατολικής Γερμανίας.

ΤΑ «ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΑ»

ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ

Η δίκη και η αθώωση του αστυνομικού Μελίστα μας παρακίνησε να ερευνησουμε τη χρήση των «υπηρεσιακών» περιστρώφων από τους αστυνομικούς. Ο κατάλογος που παραθέτουμε περιλαμβάνει μόνο τα επίσημα στοιχεία του αστυνομικού δελτίου τα τελευταία 5 χρόνια.

Μια απλή ανάγνωση θα σας πείσει ότι ο αφοπλισμός της αστυνομίας δεν είναι καθόλου παράλογο αίτημα. Οι πρώτοι, μάλιστα, που θα ευεργετηθούν από το μέτρο θα είναι οι ίδιοι οι αστυνομικοί, και οι στενοί τους συγγενείς...

1985

1/1: Ο Χρήστος Παπαηλίας (29) αστυνομικός, μέλος πληρώματος περιπολικού, πυροβόλησε και τραυμάτισε στην ωμοπλάτη τον λιθανέζο Θεόφιλο Σατάρ όταν τον είδε να προσπαθεί να διαρρήξει αυτοκίνητο. Κατά τον αστυνομικό ο Σατάρ τράβηξε μαχαίρι.

24/1: Καταδίωξη αστυνομικών σε κλεμένη Β.Μ.Μ. Μετά από επεισοδιακή δίωξη, ακινητοποιούν το αυτοκίνητο με μπαράζ πυροβολισμών τραυματίζοντας τους επιβάτες του Φώτη Τσολακάκη στη φτέρνα και Στέλιο Μπάμπαλη ελαφρά στον δεξιό κρόταφο.

13/2: Ο Νίκος Γούσιος, Ενωμοτάρχης, αυτοτραυματίστηκε όταν εκπυροσκοπήθηκε το υπηρεσιακό του περιστρώφο που καθάριζε στο σπίτι του.

10/5: Ο Κώστας Περάκης, 5 ετών, πυροβόλησε και σκότωσε με το υπηρεσιακό όπλο του πατέρα του Μανώλη Περάκη (που υπηρετούσε στην Υπηρεσία Προστασίας Επίσημων Ασφάλειας Αττικής) τον μικρό αδελφό του ενάμιση έτους.

6/6: Ο Άγγελος Χατζηδήμος (26), Δόκιμος Αρχιφύλακας, αυτοκτόνησε με το υπηρεσιακό του περιστρώφο.

30/6: Ο Παναγιώτης Καρατζάς (22), αστυνομικός στην Προεδρική Φρουρά, πάνω σε αστειό εκπυροσκοπήθηκε το όπλο του και τραυμάτισε στο φρύδι τον φίλο του Χρήστο

Βλάχο, αρχιφύλακα και στη συνέχεια αυτοπυροβολήθηκε πιστεύοντας ότι τον είχε σκοτώσει.

4/7: Ο Γ. Πλατανίτης, αρχιφύλακας, πυροβόλησε και δολοφόνησε μαζί με άλλους αστυνομικούς τον 22χρονο Ανδρέα Σινιώρο με αυτόματο όπλο έξω από το σπίτι του και μπροστά στους γονείς του, όταν τον εντόπισαν να κάνει διάρρηξη σε κατάστημα υποδημάτων.

4/8: Ο Γιώργος Κουτούπης αρχιφύλακας και οι αστυνομικοί Στάθης Δερμετζόγλου, Χαράλαμπος Παρούσης, Βασίλης Καντάς, πυροβολούν χωρίς επιτυχία κατά των Βασίλη Τζαθάρρα και Αλέξανδρου Προυσαλιδή την ώρα που αυτοί προσπαθούσαν να διαφύγουν από φυτεία χασις. Κατά την αστυνομία πυροβόλησε ο Τζαθάρρας πρώτος.

9/8: Ο Παναγιώτης Ανδρικόπουλος, αστυνομικός, πυροβόλησε με το υπηρεσιακό του περιστρώφο την διαζευγμένη γυναίκα του Ευαγγελία Μπαλάφα μέσα στο γραφείο του δικηγόρου της και την τραυμάτισε σοβαρά στο κεφάλι.

15/8: Ο Νίκος Σταθόπουλος, αστυνομικός, μέλος πληρώματος περιπολικού, πυροβολεί και τραυματίζει τον αμερικάνο Μάικλ Γκάρνι Τέιλορ και δολοφονεί την 22χρονη φίλη του Κάθριν Τζον Μπουλ μετά από άρνηση της τελευταίας να γίνει έλεγχος στο αυτοκίνητό της. Κατά την αστυνομία το περιστρώφο του αστυνομικού εκπυροσκοπήθηκε.

14/11: Ενέδρα αστυνομικών σε σπείρα λαθρεμπόρων ναρκωτικών στην πλατεία Καραϊσκάκη. Καταγισμός πυροβολισμών από τους αστυνομικούς που προσπάθησαν ανε-

πιτυχώς να ακινητοποιήσουν το αυτοκίνητο των υπόπτων. Συνελήφθησαν δυο άτομα. Η αστυνομία δεν έδωσε περισσότερες πληροφορίες.

17/11: Ο Αθανάσιος Μελίστα, αστυφύλακας των Μ.Α.Τ., πυροβόλησε και δολοφόνησε κατά τη διάρκεια επίεσοδίων γύρω από το Πολυτεχνείο τον 15χρονο Μιχάλη Καλτεζά.

1986

9/1: Οι αστυφύλακες Αντζάς, Τσακίρης, Βούλγαρης και ο Δημήτρης Χατζής αρχιφύλακας, πυροβόλησαν στο κεφάλι και σκότωσαν τον 17χρονο Μανώλη Κανδανολέοντα στη διάρκεια καταδίωξης μιας BMW που είχε κλέψει το θύμα μαζί με φίλους του.

31/3: Ο Χαράλαμπος Αθανασουλόπουλος, (26) αστυνομικός της Άμεσης Δράσης, πυροβόλησε και τραυμάτισε στην ωμοπλάτη τον 18χρονο Γιάννη Κόκκαλη, όταν τον θεώρησε ύποπτο για χρήση ναρκωτικών, κατά τη διάρκεια έρευνας σε εγκατελειμμένο σπίτι στα Εξάρχεια.

7/4: Η Σοφία Αθανασάκη, σύζυγος του Κοινοτικού φύλακα Γιάννη Αθανασάκη σκότωσε με το υπηρεσιακό περιστρώφο του άντρα της τον 5χρονο γιο της και στη συνέχεια αυτοπυροβολήθηκε.

22/4: Οι επικεφαλής αστυνομικής δύναμης Γκίζας, Τσώκος, Σύρος και ο υπαστυνόμος Μαρατσόλας σε ενέδρα

14/6: Ο Θωμάς Μακρής (34), αστυνομικός, άδειασε το περίστροφο του και δολοφόνησε τον Νίκο Παπαγγελάκη μετά από παρεξήγηση που έγινε έξω από ουζερί.

19/8: Αστυνομικοί αγνώστου αριθμού και στοιχείων σε ενέδρα που στήνουν προσπαθώντας να εντοπίσουν τους δράστες κλοπής 2 δικύκλων πυροβολούν και τραυματίζουν στο δεξί πόδι τον Αργύρη Κατσακά τη στιγμή που προσπαθούσε να διαφύγει.

4/10: Αστυνομική επιχείρηση που συντονίζει από το Κέντρο ο υπαστυνόμος Λεονταρίδης και στην οποία παίρνουν μέρος 20 περιπολικά και δεκάδες μοτοσικλές: καταδιώκουν με καταγιάσιο πυροβολισμών κλεμένο αυτοκίνητο και συλλαμβάνουν τους Χαράλαμπο Αρβανίτη ή Πρεβεζάνο και Βασίλη Διαμαντή.

14/10: Ο Δημήτρης Κωστελίδης (29), φρουρός αστυνομικός, πυροβολεί και τραυματίζει στο δεξί πόδι τον 18χρονο Γιουγκοσλάβο Ατζίν Σοπά που επιχείρησε να δραπετεύσει από τις φυλάκες Επταπυργίου.

13/11: Ο Γ. Τζοβάρας, 12 ετών, από ξαφνική εκπυρσοκρότηση του υπηρεσιακού περίστροφο του πατέρα του, τέως χωροφύλακα, τραυματίστηκε στο δεξί γόνατο.

24/12: Ο Δημήτρης Μπραντζουκάκης (41), αστυνομικός, αυτοκτόνησε με το υπηρεσιακό του περίστροφο στο αστυνομικό τμήμα που υπηρετούσε.

28/12: Ο Γιώργος Γεωργιόπουλος είναι πρόσθετος αστυφύλακας στην ΠΕΤΡΟΛΑ. Με το υπηρεσιακό του περίστροφο ο 7χρονος εγγονός του πυροβόλησε και τραυμάτισε στην πλάτη τη γιαγιά του Δέσποινα Γεωργιοπούλου.

1989

9/1: Ο αστυνομικός Σταύρος Σαντορίδης (28), αυτοκτόνησε με το υπηρεσιακό του περίστροφο.

25/1: Ο αστυνομικός Βασίλης Πουρνάρας πυροβολεί τον κρατούμενο Βαγγέλη Κωστόπουλο που προσπαθεί να δραπετεύσει και του προξενεί διαμπερές τραύμα.

29/1: Ο Χρήστος Νάνος (25), αστυνομικός, αυτοκτονεί με το υπηρεσιακό περίστροφο.

20/2: Ο Μανώλης Νεραντζούλης, αστυνομικός, πυροβόλησε με το υπηρεσιακό περίστροφο ένα φίλο του στο πρόσωπο και τον τραυμάτισε σοβαρά.

2/4: Η Ελένη Σδράκα (27), αστυνομικός, τραυμάτισε συνάδελφό της όταν εκπυρσοκρότησε το όπλο της.

9/4: Ο Γιώργος Τσοουκάτος, 14 χρονών, πυροβολεί με το υπηρεσιακό περίστροφο τον πατέρα του Νίκο Τσοουκάτο και τον τραυματίζει σοβαρά.

10/4: Ο Αριστείδης Ταπεινός (41), αστυνομικός, πυροβολεί 3 φορές τη γυναίκα του και αφού την τραυματίζει σοβαρά αυτοκτονεί.

20/4: Ο αστυνομικός Ευστάθιος Δελιαντωνίου, αυτοκτονεί με το υπηρεσιακό του περίστροφο.

13/6: Ο Θανάσης Τσώλας (42), αστυνομικός, αυτοκτονεί με το υπηρεσιακό περίστροφο.

15/6: Η Ειρήνη, 16 χρόνων, αυτοκτονεί με το υπηρεσιακό περίστροφο του πατέρα της.

19/6: Ο Γ. Κοκκινάκης διοικητής των ΕΚΑΜ, και ο Άγγελος Σταμόπουλος 6 αστυνομικός υποδιευθυντής Χανίων, σκοτώνουν με 5 σφαίρες τον δραπετή Ν. Βασιλακάκη σε ανταλλαγή πυροβολισμών και αργότερα τραυματίζουν σοβαρά τον δραπετή Π. Κεραμίδη ο οποίος ήταν άοπλος.

16/8: Ο Γιώργος Ζιώγας (25), αστυνομικός, αυτοκτονεί με το υπηρεσιακό του περίστροφο.

25/8: Ο Ζ. Κυριαζής (28), αστυνομικός, αυτοκτονεί με το υπηρεσιακό του περίστροφο.

30/9: Ο Λευτέρης Αποστολίδης, (38), αστυνομικός πυροβολεί τη γυναίκα του με το υπηρεσιακό του αυτόματο με 5 σφαίρες και στη συνέχεια αυτοκτονεί.

4/10: Ο Μιχάλης Καμπουράκης, (43), αστυνομικός, αυτοκτονεί με το υπηρεσιακό του περίστροφο.

4/10: Ο Αντώνης Προβατάς, αστυνομικός, αυτοκτονεί με το υπηρεσιακό περίστροφο.

3/11: Ο Θεόδωρος Αναστασόπουλος (38), αστυνομικός, πυροβολεί (τραυματίζει με τη λαβή του περιστρόφου) τη γυναίκα του Μαρία.

6/11: Ο Β. Βελελέκος (37), αστυνομικός, πυροβολεί και τραυματίζει στην ωμοπλάτη τον Χρήστο Καρασαβαΐδη με την αιτιολογία ότι ο Χ.Κ. είναι έμπορος ναρκωτικών.

23/11: Ο Παναγιώτης Βαλκανός, αστυνομικός, μέλος πληρώματος περιπολικού, πυροβόλησε ανεπιτυχώς εναντίον του Βαγγέλη Ζαμπάρ μέλος της οργάνωσης ΣΑΚΕ την στιγμή που ο τελευταίος έγραφε συνθήματα κατά της οικουμενικής.

6/12: Ο Σπύρος Βασιλόπουλος (24), φύλακας τράπεζας, πυροβολεί με αυτόματο όπλο από αδεξιότητα και τραυματίζει στα πόδια 3 υπαλλήλους της τράπεζας.

Έρευνα:
Νάνα ΚΩΣΤΙΔΑΚΗ
Τάσος ΣΑΡΑΝΤΗΣ

CS

ΤΟ ΘΑΝΑΤΗΦΟΡΟ ΔΑΚΡΥΓΟΝΟ

ΑΥΤΗ ΤΗ ΦΟΡΑ, η αθρόα χρήση δακρυγόνων απ' την αστυνομία δεν παρέμεινε αποκλειστική υπόθεση των διαδηλωτών, των δημοσιογράφων και των απλών περαστικών που ραντίστηκαν με απροσδιόριστα μεγάλες ποσότητες «2-χλωροβενζιλιδενομαλονιτριλίου», γνωστότερου ανά την υφήλιο ως CS. Με τη συνδρομή ορισμένων εφημερίδων το θέμα της χρησιμοποίησης χημικών όπλων για την καταστολή δημόσιων συγκεντρώσεων μετατράπηκε σε πολιτικό θέμα, έφτασε στο προε-ρουμ κι υποχρέωσε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης σε μια σειρά ελιγμών, με διαδοχικές ανακοινώσεις που διόρθωναν η μια την άλλη –άλλοτε επικαλούμενες τις... ΕΟΚικές προδιαγραφές των χρησιμοποιούμενων αερίων κι άλλοτε συγκρίνοντας τις κUANιούχες ριζές του CS με αυτές των ...συνθετικών υφασμάτων. Το εκτεταμένο ρεπορτάζ του «Σχολιαστή» (τχ. 73) για τον «εμφύλιο χημικό πόλεμο» είχε φυσικά την τιμητική του, μια και κάμποσες εφημερίδες το αντιέγραψαν, ξεχνώντας όμως –με εξαίρεση την «Πρώτη» (29/1)– να αναφέρουν την προέλευση των πληροφοριών τους.

Ας επανέρθουμε ωστόσο στις σχετικές διαψεύσεις και δικαιολογίες του υπουργείου Δημόσιας Τάξης κι ας δούμε κατά πόσο ευσταθούν. Για τον αντίλογο, τις πληροφορίες μας τις αντήλασε απ' την κατατοπιστική μελέτη της ολλανδέζας Ben Alofs «Hartgassing agents and their use in the israeli occupied territories» (έκδοση της PLO, Νοέμβριος 1988).

• **Κυάνιο:** Το Υπουργείο Δ. Τάξης παραδέχεται ότι ο χημικός τύπος του CS περιλαμβάνει δυο ριζές κυανίου (-CN). Υποστηρίζει ωστόσο ότι «καμιά σχέση δεν υπάρχει με το υδροκυάνιο, σε ό,τι αφορά τις τοξικές και δηλητηριώδεις ιδιότητές του (...). Δεν προβλέπεται από χημική άποψη η ελευθέρωση υδροκυανίου ή κυανιούχων αλάτων, υπό την επίδραση οποιωνδήποτε ήπιων ή δραστικών συνθηκών». Το ζήτημα βέβαια δεν είναι αυτή καθ' εαυτή η μετατροπή του CS σε υδροκυάνιο, αλλά η τοξικότητά του –κι εδώ τα αποτελέσματα είναι συγκεκριμένα: «Οι Jones και Israel ανακάλυψαν το 1970, ότι ποντίκια μετά

από ψεκασμό με θανατηφόρα δόση CS ψόφησαν με συμπτώματα παρόμοια μ' αυτά που προκαλούνται από δηλητηρίαση με υδροκυάνιο. (...) Οι Frankenberg και Sorbo θρήκαν αυξημένα επίπεδα της ουσίας rhodanide στην ουρίνη ποντικιών που είχαν εκτεθεί σε CS, γεγονός που αποτελεί ένδειξη κυανογένεσης στο σώμα. Μπόρεσαν επίσης να εντοπίσουν κυάνιο στο αίμα και θρήκαν ότι η σοβαρότητα των συμπτωμάτων συνδέεται με το επίπεδο συγκέντρωσης του κυανίου. Ο κίνδυνος κυανοδηλητηρίασης θεωρείται χαμηλός απ' τον Ballantyne, λόγω της χαμηλής απορρόφησής του απ' τους πνεύμονες και τον οισοφάγο. Και της γρήγορης αποτοξίνωσης. Εξαίρεση κάνει για καταστάσεις κατά τις οποίες προκύπτει έκθεση σε υψηλό βαθμό συγκέντρωσης του αερίου σε περιορισμένους χώρους» (σελ. 15). Υπαρκτή λοιπόν η σχέση του CS με τα κυανιούχα δηλητήρια, παρά τις διαψεύσεις του υπουργείου.

• **Βλάβες στον ανθρώπινο οργανισμό:** Σύμφωνα με την πρώτη ανακοίνωση του Υπουργείου (29/1) «απ' τη μέχρι τώρα χρήση των ουσιών αυτών έχει γίνει αποδεκτό ότι οι προκαλούμενες στον ανθρώπινο οργανισμό δυσμενείς επιδράσεις είναι οι ελαφρότερες

Δόση που απαιτείται για το θάνατο του 50% των εκτεθειμένων στο CS οργανισμών¹.

Χρόνος έκθεσης	συγκέντρωση CS gr./m ³
5'	5
10'	2,5
15'	1,666
20'	1,25
25'	1
30'	0,833

(Ben Alofs, όπ. παρ., σελ. 19).

1. Ευνόητο ότι θανατηφόρα αποτελέσματα λιγότερο μοζικά μπορούν να υπάρξουν με πολύ μικρότερη πυκνότητα ή χρόνο έκθεσης. Για το CN υπάρχουν καταμετρημένες περιπτώσεις με 78% της αντίστοιχης πυκνότητας.

δυνατές, έχουν πολύ μικρή διάρκεια και σε καμιά περίπτωση δεν δημιουργείται κίνδυνος σοβαρής βλάβης της υγείας». Ας δούμε επί τροχάδην κάποια απ' τα αποτελέσματά του - τα οποία φαίνεται πως κατά τους συντάκτες της παραπάνω ανακοίνωσης δεν αποτελούν σοβαρές βλάβες.

* **Καρκινογένεση.** «Η αμερικάνικη εφημερίδα Washington Star δημοσίευσε στις 30 Οκτ. 1975 έκθεση του R. Dyer, διευθυντή της εκεί ιατρικής κλινικής για τους αστυνομικούς και πυροσβέστες, πάνω στον εξαιρετικά μεγάλο αριθμό περιπτώσεων καρκίνου του δέρματος στους αξιωματικούς της αστυνομίας που είχαν χρησιμοποιήσει δακρυγόνα κατά τη διάρκεια αντιπολεμικών διαδηλώσεων για το Βιετνάμ» (σελ. 15) «Μελέτες για τα βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα του CS και του CN έχουν δείξει σημεία καρκινογένεσης» (σελ. 18).

* **Βλάβες σε όργανα.** «Το χλωροβενζόλιο, ένα απ' τα συστατικά του CS είναι ύποπτο για πρόκληση μακροπρόθεσμων βλαβών στα νεφρά και το σπλάχν» (σελ. 19). «Το CS1 [μία κονιορτοποιημένη μορφή CS που περιέχει 9% κρυστάλλους σιλικόνης και η οποία προορίζεται για διασπορά με έκρηξη ή μηχανισμό εκσφενδόνισης] δρα περισσότερο ως ερεθιστής των πνευμόνων και μπορεί να έχει σοβαρά καταστροφικά αποτελέσματα στους πνευμονικούς ιστούς αν εισπνευστεί πυκνή συγκέντρωσή του» (σελ. 23). Μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν μελέτες για τα συγκεκριμένα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα του CS πάνω στον ανθρώπινο οργανισμό - κι αυτό παρά τη συχνή χρήση των δακρυγόνων για την καταστολή διαδηλώσεων σε ολόκληρο τον κόσμο.

• **Θάνατος.** Εδώ ο συντάκτης των ανακοινώσεων του ΥΔΤ κάνει την πάπια στο κάτω-κάτω της γραφής, τέτοιου είδους πρόβλημα δεν έχει προκύψει μέχρι στιγμής στην Ελλάδα (ο Πέτρουλας, ως γνωστόν, πέθανε χτυπημένος από δακρυγόνο βλήμα, κι όχι από εισπνοή αερίου). Ωστόσο, τα θανατηφόρα αποτελέσματα του CS είναι μια αδιάψευστη πραγματικότητα, επιβεβαιωμένη όχι μόνο απ' την εμπειρία άλλων χωρών (Γαλλία, ΗΠΑ, ΟΔΓ, Ν. Κορέα, Παλαιστίνη, Βιετνάμ κ.ά.) αλλά κι από ιατρικές μελέτες. Ο πίνακας που παραθέτουμε είναι αρκετά εύγλωττος γι' αυτό. Ας προσθέσουμε μονάχα ότι «κατά τη διάρκεια πειράματος τόσο με εθελοντές ανθρώπους όσο και με κουνέλια και ινδικά χοιρίδια, τα ανθρώπινα όντα ήταν πολύ πιο ευαίσθητα στις ερεθιστικές δυνατότητες του CS απ' ό,τι τα πειραματόζωα» (σελ. 17-18). Ένας πρόσθετος κίνδυνος για θανατηφόρα αποτελέσματα δημιουργείται απ' το γεγονός ότι σε μέτρια επίπεδα πυκνότητας του CS, πολύ κάτω απ' τη θανατηφόρα δόση, ένα άτομο μπορεί να «βγει εκτός μάχης» με τέτοιο τρόπο που να μην είναι σε θέση να δράσει λογικά και να επιδιώξει να απομακρυνθεί απ' το δακρυγόνο νέφος. «Στην περίπτωση του CS, αυτό συμβαίνει ήδη μετά από μια έκθεση ενός λεπτού σε συγκέντρωση 1,5 γραμμαρίων ανά κυβικό μέτρο» (σελ. 23). Για τις απαραίτητες συγκρίσεις, αναφέρουμε ότι το συχνοτάτα αφειδώσ χρησιμοποιούμενο βλήμα ΜΚ Π 560 CS, δείγματα του οποίου εκτέθηκαν και στον περίβολο του ΕΜΠ κατά τη διάρκεια της κατάληψης, περιέχει 25 γραμμάρια της ουσίας.

Ενδιαφέρον προκαλεί και η σύγκριση με τα πασίγνωστα «αέρια μουστάρδας» και το φωσγένιο, που χρησιμοποιήθηκαν στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η θανατηφόρα δόση του πρώτου είναι 16 φορές μικρότερη απ' ό,τι του CS, ενώ του δεύτερου κάπου 7,5. Ποσοτική διαφορά οπωσδήποτε. Ποιοτική όμως;

Εδώ προφανώς θα πρέπει να αναζητηθεί και η μετριοπάθεια τόσο του υπουργείου όσο και του δεξιού κι εν γένει «αναρχοφάγου» τύπου, ο οποίος τις περισσότερες φορές περιορίστηκε στην παράθεση των υπουργικών ανακοινώσεων. Με την εξαίρεση του γνωστού Χρήστου Πασαλάρη που από τις στήλες της «Μεσημβρινής» (2/2), αφού παρομοιάσει το σύνολο των αντιαυταρχικών διαδηλωτών με «διακόσιους ποντικούς», διαμαρτύρεται: «Έχουμε κοτζάμ υπουργό Δημόσιας Τάξης να απολογείται για τα δακρυγόνα ωσάν να είχε τύψεις που δεν εράντισε τους ποντικούς με κολόνια». Προφανώς, αναζητείται ποντικοφάρμακο...

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ

ΚΑΤΑΛΗΨΗΣ

(Το χρονικό της κατάληψης συνέταξε ο συνεργάτης μας Γιάννης ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ που παρακολούθησε τα γεγονότα στο Πολυτεχνείο σ' όλη τη διάρκεια των κινητοποιήσεων)

Παρασκευή 26 Γενάρη

- Απόφαση του Μεικτού Ορκωτού Εφετείου: «Αθώος ο Μελίστας»
- Απόγευμα. Γύρω από τον χώρο του Πολυτεχνείου αρχίζει να συγκεντρώνεται κόσμος θέλοντας, προφανώς, να διαμαρτυρηθεί για την απόφαση.
- Αναγγέλλεται πορεία της ΕΦΕΕ και της Κίνησης για την Υπεράσπιση των Πολιτικών και Κοινωνικών Δικαιωμάτων από τα Προπύλαια, που τελικά όμως ξεκινά από το χώρο του ΕΜΠ κατά τις 7.30 μ.μ.
- 8.30 μ.μ. Η πορεία έχει τελειώσει και αρχίζουν οι συγκρούσεις με την Αστυνομία. Νεολαίοι από αντιεξουσιαστικές ομάδες, αυτόνομοι αλλά και πολλοί «μεμονωμένοι» συμπλέκονται με τα ΜΑΤ γύρω από το Πολυτεχνείο.

Το πλήθος, που βρίσκεται στη Στουρνάρη, μπαίνει στο Πολυτεχνείο. Συγκαλείται γενική συνέλευση, όπου αποφασίζεται:

- α. Η κατάληψη του ιδρύματος.
  - β. Να σταματήσουν οι συγκρούσεις με την Αστυνομία.
  - γ. Να δοθεί συνέντευξη Τύπου το πρωί του Σαββάτου.
  - δ. Να κυκλοφορήσει προκήρυξη, που να εξηγεί τα αίτια της κατάληψης.
- Η Αστυνομία, από την πλευρά της, απευθύνει έκκληση προς τις πρυτανικές αρχές για να μεσολαθήσουν για την εκκένωση του Πολυτεχνείου. Επίσης εκδίδει ανακοινώσεις για τρομερές φθορές στο εσωτερικό του ιδρύματος.

Σάββατο 27 Γενάρη

- Στο Πολυτεχνείο αρχίζει να συρρέει από τις πρωινές ώρες κόσμος κάθε ηλικίας και επαγγέλματος, ζητώντας πληροφορίες και ενημέρωση.
- Η προκήρυξη που μοιράζεται για να εξηγήσει τους λόγους της κατάληψης, αναφέρει:
«Αγιστεκόμαστε στην επίθεση του κράτους και του κεφάλαιου (που κομβικό σημείο της είναι η αθώωση του ένοστου εγκληματία) - με την πρακτική της κατάληψης του ΕΜΠ, που σαν στόχο της έχει να λειτουργήσει σαν χώρος αντιπληροφόρησης και σαν πόλος συσπειρώσεως των κοινωνικών-ταξικών δυνάμεων, που τα συμφέροντά τους βρίσκονται στους αντιποδες εκείνων της κυριαρχίας».
- Η κατάληψη παραμένει ανοιχτή.
- Στη συνδιάσκεψη των Οικολόγων-Εναλλακτικών καταδικάζεται η απόφαση που αθώωσε τον Μελίστα, το απόγευμα οργανώνουν συγκέντρωση και πορεία μέχρι το Εφετείο. Οι Οικολόγοι-Εναλλακτικοί, όμως, μεταφέ-

ρον τη συνδιάσκεψη τους από το ΕΜΠ, όπου είχε προγραμματιστεί από καιρό, στην Πάντειο...

- Στις 3.00 μ.μ. αρχίζει η γεν. συνέλευση της ημέρας. Συζητείται το πολιτικό πλαίσιο της κατάληψης και γίνονται προτάσεις για την εσωτερική οργάνωση της. Δημιουργία Ομάδων περιφρούρησης, λειτουργία μεγειρείων κ.ά. Αποφασίζεται, επιπλέον, η κατάληψη να παραμείνει ανοιχτή, εφ' όσον οι ομάδες περιφρούρησης θα ελέγχουν εξονυχιστικά την πόρτα της Στουρνάρη και ακόμα να κλειδωθούν όσα κτίρια δεν χρησιμοποιούνται για τη λειτουργία της κατάληψης.
- Η συνέλευση διακόπτεται στις 9.00 και συνεχίζεται στις 11.00 μ.μ. στο κτίριο Γκίνη. Προτάσεις για τον τρόπο που θα «ανοιχτεί» προς τα έξω η κατάληψη. Εκκλήσεις για εξάπλωση, γενίκευση των καταλήψεων σε εργοστάσια, σχολεία, παν/μία κ.ά.

Γίνεται πρόταση για τη δημιουργία ομάδων, που θα έρθουν σε επαφή με απεργούς εργάτες, καταλήψεις μαθητές κ.λπ.

Κυριακή 28 Γενάρη

- Αποφασίζεται οι γενικές συνελεύσεις (λόγω της μεγάλης συμμετοχής) να μην γίνονται πλέον στο κτίριο Γκίνη αλλά στο κτίριο χημικών επειδή το αμφιθέατρο Μ.Α.Χ. είναι πολύ μεγαλύτερο (γύρω στις 700 θέσεις, που καλύπτονται πλήρως και με πάρα πολλούς όρθιους).
- Ομάδα μαθητών, που συμμετέχει στην κατάληψη, γνωρίζοντας ότι αρκετά σχολεία θρίσκονται ήδη υπό κατάληψη, τυπώνει προκήρυξη, που καλεί όλους τους μαθητές σε γενική μαθητική συνέλευση τη Δευτέρα 4.00 μ.μ. στην αίθουσα Γκίνη.
- Γίνεται η γενική συνέλευση της κατάληψης, όπου: Ανακοινώνεται η πλήρης λειτουργία του μαγειρείου. Αναφέρεται ότι τα φωτοτυπικά μηχανήματα λειτουργούν και μπορούν οι διάφορες ομάδες ή άτομα να παράγουν τις δικές τους προκηρύξεις. Το πολιτικό πλαίσιο της κατάληψης συνεχίζει να συζητείται, όπως και το οργανωτικό της σχήμα, οι μορφές πάλης και η σύνδεση της με άλλες κινητοποιήσεις. Αποφασίζεται να μην συμμετέχει η κατάληψη στην πορεία της ΕΦΕΕ.
- Θεσσαλονίκη: Συγκέντρωση και πορεία που καταλήγει με κατάληψη του παλαιού κτιρίου της Φιλοσοφικής.

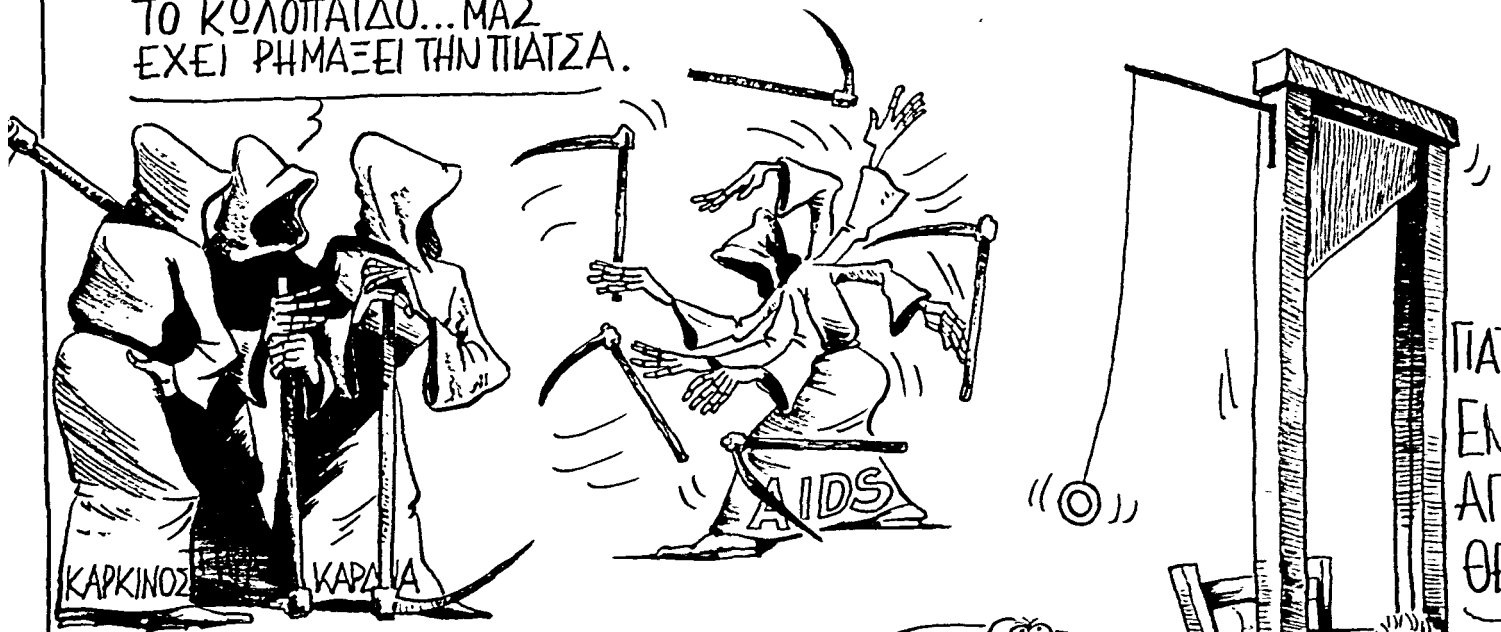
Δευτέρα 29 Γενάρη

- Ανακοίνωση του Υπ. Δημ. Τάξης με αφορμή τις δημοσιεύσεις εφημερίδων ότι το βράδυ της προηγούμενης Παρασκευής η ΕΛ.ΑΣ. χρησιμοποίησε δακρυγόνους βόμβες με ιδιαίτερα επικίνδυνα αέρια και θανατηφόρα ασφυξιογόνα.

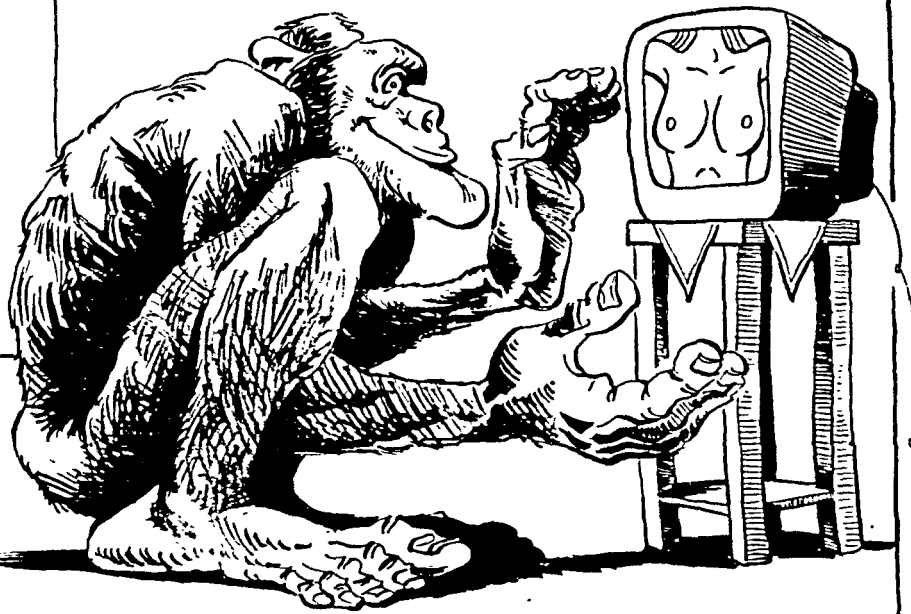
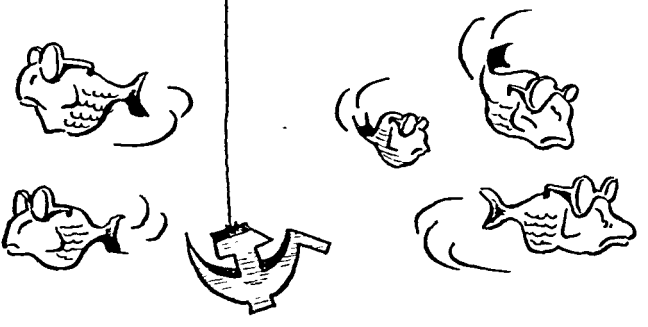
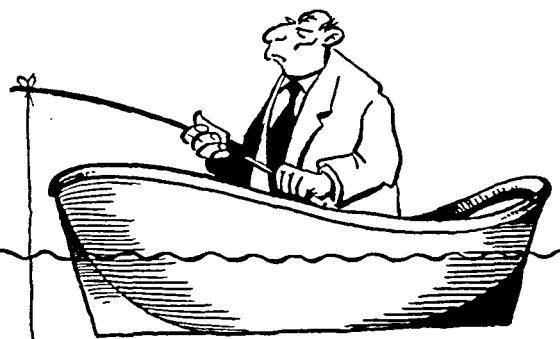

ΣΤΟΝ ΠΑΤΟ...

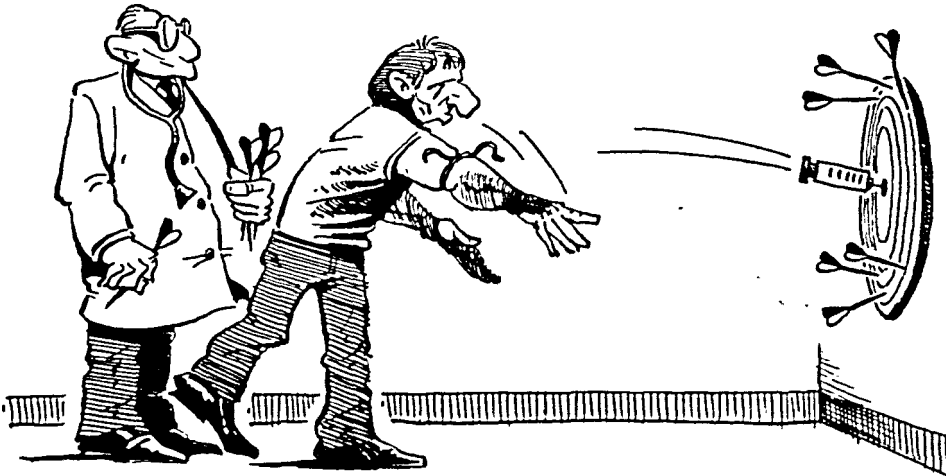
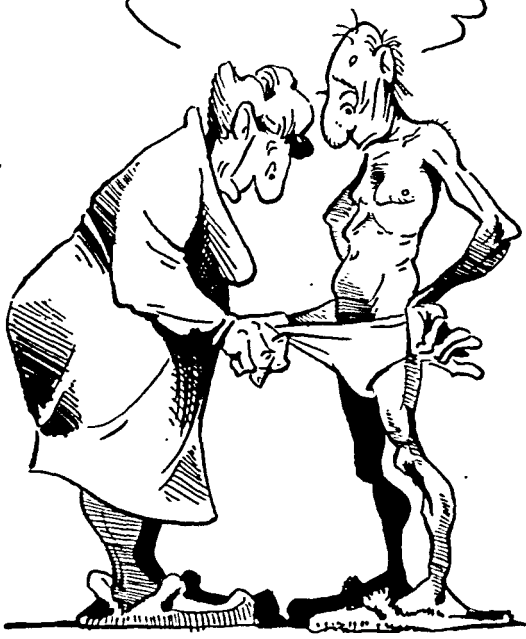
ΤΟ ΚΟΛΟΠΑΙΔΟ... ΜΑΣ
ΕΧΕΙ ΡΗΜΑΞΕΙ ΤΗΝ ΠΙΑΤΣΑ.

ΓΙΑΤΡΕ, ΝΙΘΘΟ
ΕΝΑ ΤΡΟΜΕΡΟ
ΑΓΧΟΣ! ΥΠΑΡΧ
ΘΕΡΑΠΕΙΑ,...

ΠΙΑΣΤΕ, ΠΙΣΤΕΣΑΝΕ
ΟΙ ΑΞΙΕΣ!... ΚΙ ΑΝΤΕ ΝΑ
ΞΑΝΑΒΡΕΙΣ
ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ...

Η ΧΟΛΕΣΤΕΙΝΗ

■ «Αρνούνται να παρακολουθήσουν τις αποφάσεις της μειοψηφίας της ΕΦΕΕ οι φοιτητές και καταγγέλλουν τις πορείες που οργανώνει και τα επεισόδια που υποκινεί» μας πληροφορεί η «Μεσημβρινή» στις 30/1. Βέβαια πρόκειται για την πλειοψηφία του οργάνου (11 στους 21), η καλή εφημερίδα αναλαμβάνει ωστόσο παρακάτω να μας εξηγήσει το πώς, χωρίς να έχουν μεσολαθήσει οποιεσδήποτε αρχαιρέσιες, η πλειοψηφία μετατρέπεται σε μειοψηφία: «Οι μειοψηφισάντες "10" του ΚΣ (...) αντιπροσωπεύουν το 55% περίπου του φοιτητικού κινήματος, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η δύναμη της νόμιμης ΚΝΕ στους πανεπιστημιακούς χώρους (...). Αυτό το «νόμιμη» ιδιαίτερα, βγάζει μάτι. Λέτε να βγήκε ο Γράφας στην παρανομία και να μην το πήραμε είδηση;

■ «Μένει να ιδούμε αν αυτή η σιωπηρή πλειοψηφία έφτασε επιτέλους στο νυν και αεί ώστε να δώσει μια δυνατή κλωτσιά σε όλους αυτούς τους νάνους της ηχηρής μειοψηφίας». «Αυριανή»; «Δημοκρατικός Λόγος»; Όχι, Χρήστος Πασαλάρης στη δημοκρατικών αρχών «Μεσημβρινή» της 29/1/90. Δείγμα γραφής αποδεικτικότατο του ότι το νταηλικί του «αυριανισμού»

απλώνεται και πολύ πέρα απ' τον Ταύρο...

Της ίδιας αναλύσεως συνέχεται: «Είδε και θα ιδεί πολλά ακόμη η σιωπηρή πλειοψηφία ως τις 8 Απριλίου, μήνα της γερμανικής κατοχής και της δικτατορίας των συνταγματάρχων, της εθνικής ενότητας στο Λίβανο αλλά και πολλών δολοφονιών της 17ης Νοέμβρη καθώς και των ψηφοφοριών για την εκλογή του Καραμανλή ως Προέδρου, το 1980». Όλες οι εθνικές συμφορές μαζεμένες. Γλώσσα Λανθάνουσα ή η βιασύνη του αναλυτή να γεμίσει τη στήλη του;

■ Είναι «σοσιαλδημοκράτης», και «απογοητευμένος από τη συμπεριφορά που δείχνουν απέναντι στο χομεινισμό ορισμένα σοσιαλδημοκρατικά ευρωπαϊκά κόμματα, σήμερα προσπαθεί να πλησιάσει την ευρωπαϊκή χριστιανοδημοκρατία και τα ευρωπαϊκά φιλελεύθερα κόμματα». Ποιος είναι; Μα ο Σαπούρ Μπαχτιάρ, ο Μαρκεζίνης του πάλοι ποτέ Σάχη του Ιράν, αυτός που το Φλεβάρη του 1979 έβαψε στο αίμα τους δρόμους της Τεχεράνης πριν σαρωθεί από την πέρσικη επανάσταση. Οι χαρακτηρισμοί και το σχετικό «ξέπλυμα» ανήκουν στο γνωστό κ. Παπανδρόπουλο του «Οικονομικού Ταχυδρόμου» (1/2/90). Είπαμε

ρε παιδιά, φριχτός κι απαίσιος ο χομεινισμός, αλλά ανάμεσα στη σοσιαλδημοκρατία και το φασισμό υπάρχει κάποια διαφορά...

■ Ο τίτλος, στη στήλη διαλόγου του «ΡΙζοπάστη» (21/2), ήταν κάτι παραπάνω από σαφής: «Στάλιν, ένας μεγάλος του αιώνα μας». Αυτό που τραβούσε ωστόσο την προσοχή ήταν το αστεράκι στο τέλος του, αστεράκι που παρέπεμπε σε ερμηνευτική δήλωση, στο τέλος του κειμένου: «Ο τίτλος είναι του αρθρογράφου». Όχι και τόσο διακριτική λήψη αποστάσεων - ή, αλλιώς, όποιος έχει τη μύγα...

■ «Οι αστυνομικές δυνάμεις εξορμούν ακάθεκτοι [sic] το 1988, όταν η επιτροπή ασύλου του Πανεπιστημίου της Αθήνας έδωσε την άδεια για την επέμβαση τους» γράφει η λεζάντα της «Ελευθεροτυπίας» (16/2) κάτω από φωτογραφία ΜΑΤατζήδων που περιφέρονται στο κέντρο των Προπυλαίων. Μόνο που η συγκεκριμένη εισβολή των ΜΑΤ σε πανεπιστημιακό χώρο, έγινε το φθινόπωρο του 1989, εν θερμώ και χωρίς η επιτροπή Ασύλου να προλάβει ούτε καν να συνεδριάσει. Μια και η μοναδική φορά που πήρθηκε νομότυπα μια τέτοια απόφαση ήταν η εισβολή των ΕΚΑΜ στο Χημείο, την επαύριο της δολοφονίας του Καλτεζά (18.11.85), καλό είναι τουλάχιστον οι επαγγελματίες δημοσιογράφοι να μη μπλέκουν τα μπουτία τους...

T.K.

■ Άκρως ενδιαφέρουσα ήταν η συνταγή μακαρονάδας που έδινε ο πρώην υπουργός κ. Γιάνναρος στην σελ. 18 του Έθνους της Κυριακής 11 Φλεβάρη, όπως ιδιαίτερα αποκαλυπτικό ήταν και το γνωμικό που παρέθετε: «Αν δεν έχεις την τόλμη να γελοιοποιείς την εξουσία, καταλήγεις ηλίθιος!». Τόσο βαθιά έχει προχωρήσει, λοιπόν, η αυτοκριτική για τη συμμετοχή στην Οικουμενική κυβέρνηση, στα ανώτατα κλιμάκια του Συνασπισμού;

■ Ιδιαίτερα από το «Ποντίκι» που επιμένει στα θέματα δεοντολογίας και αναφοράς των πηγών, δεν περιμέναμε ότι θα ανέφερε τις προκηρύξεις των νεαρών καταληψιών του Πολυτεχνείου για τα δακρυγόνα, χωρίς να αναφέρει τις πηγές τους... Δεν ήταν και τόσο δύσκολο, μιας και η μισή προκήρυξη ήταν φωτοτυπία σε μικρόνησο του σχετικού άρθρου του Σχολιαστή (τεύχος 73, Φεβρ. 89), που αποδείχτηκε ιδιαίτερα χρήσιμο και επίκαιρο μετά το νέο κύμα δακρυγόνων της τελευταίας περιόδου.

■ Ιδιαίτερος συγκινητικός είναι τα σικ ζωόφιλα σχόλια του Έθνους. Ωστόσο, το Σάββατο 17/2, στη σελίδα 13, η «μικρή, μοναχική και τρομαγμένη αρκούδιτσα με το εκφραστικό βλέμμα» από

την γνωστή αφίσα της Αντικυνηγετικής Πρωτοβουλίας ήταν - σαφέστατα - αλεπουδάκι. Παρ' όλα ταύτα, το να μεπρέδψει κανείς δύο εντελώς διαφορετικά ζώα, έστω κι αν είναι και τα δύο χνουδωτά, δεν είναι το χειρότερο που μπορούσε να πάθει. Την επόμενη μέρα, στην σελίδα 4 του Έθνους της Κυριακής, ο ζωόφιλος του Έθνους μεπρέδψε τον σκύλο με τον στύλο. Δεν εξηγούνται αλλιώς οι «κύονες» που κυκλοφορούσαν σε μια λεζάντα κάτω από μια φωτογραφία σκύλων, γιατί άλλο οι κύνες κι άλλο οι κίονες.

■ Ο κ. Σέρτζιο Κοτζιόλα, ανταποκριτής της «Πρώτης» στην Ιταλία, πρέπει να έχει παρεξηγήσει βαθύτατα τις διασχές των δασκάλων του για την συνθετική ικανότητα, που πρέπει να διακρίνει έναν δημοσιογράφο.

Δεν εξηγείται αλλιώς το ότι πάσαρε στην εφημερίδα του - κι εκείνη ανυποψίαστη τη δημοσίευσε τη Δευτέρα 5 Φλεβάρη σαν αποκλειστική συνέντευξη - μία ...σύνθεση δύο άλλων συνεντεύξεων που είχαν πάρει από τον Φεντερικό Φελλίνι, δυο άλλοι μοσεθνεϊς του δημοσιογράφου.

Συγκεκριμένα ο κ. Κοτζιόλα συνέθεσε τη συνέντευξη, που υποτίθεται ότι πήρε από τον διάσημο κινηματογραφιστή, χρησιμοποιώντας αυτούσια αποσπάσματα από την «Ρεπούμπλικα» της 13 Γενάρη (όπου υπέ-

γραφε ο Κοράντο Αουτζιας) και από το εικονογραφημένο ένθετο της «Κοριέρε ντέλα Σέρα», συνέντευξη που είχε πάρει ο Μαουρίτσιο Πόρο.

■ «Το... της Ειρήνης» ήταν ο τίτλος του σχολίου της Επικαιρότητας της 11 Φλεβάρη, που παρουσίαζε το βιβλίο του Λουί Αραγκόν «Το μουνάκι της Ειρήνης»! Ο βιβλιοκριτικός ανέφερε ότι ο Αραγκόν το 1928 ήθελε να σκανδαλίσει την μικροαστική κοινωνία της Γαλλίας και όταν κατασχέθηκε η πρώτη έκδοση του βιβλίου, «όλοι οι Γάλλοι σοβιεταριστές επιτέθηκαν στην κυβέρνηση χλευάζοντάς την για τον επαρχιωτισμό της». Μήπως θα έπρεπε να ψάξει για συμπτώματα επαρχιωτισμού και μέσα στην εφημερίδα του;

SCRIPTA MANENT

Μ' όποιο δάσκαλο καθήσεις...

«...Άλλο έχει στραμμένο το βλέμμα της (η στήλη): στο γνωστό πολυτελές περιοδικό που κυκλοφορούν εδώ και μία δεκαετία οι γνωστότατοι χαρτζικωμένοι γενναίως μεσήλικες επαναστάτες των βορειών προαστίων και των μπαρ πολυτελείας. Αυτοί οι γνωστοί ρατέδες που ξεκοκαλίζουν πατρικές περιουσίες, πρόικες ή δημόσιες αναθέσεις και εκ του ασφαλούς ρουφούν από το κρυστάλλινο ποτήρι τους την άρνηση για την άρνηση. Ιδού τώρα κυκλοφορούν το τελευταίο τους τεύχος με εξώφυλλο μια μπουκάλα και από κάτω το σλόγκαν: "Σκέφτεστε τίποτε καλύτερο;" Δηλαδή σκέφτεστε τίποτε καλύτερο από τις θόμβες μολότοφ; Αβάντα βέβαια στην τσογλανοπαρέα του Πολυτεχνείου...»

Αυτά και άλλα τιμητικά έγγραφα για το περιοδικό μας, στα «Νέα» της 14 Φεβρουαρίου ο γνωστός ηθοποιός, δημοσιογράφος, ποιητής και καθηγητής φιλόλογος κ. Κ. Γεωργουσόπουλος. Αφού του διατυπώσουμε τις ευχαριστίες μας για τα καλά του λόγια περί της ποιότητας του περιοδικού, οφείλουμε να του διευκρινίσουμε ότι το εξώφυλλο του προηγούμενου τεύχους δεν απεικόνιζε μολότοφ (τα οποία, ως γνωστόν, φέρουν στουπί και όχι πώμα ασφαλείας!) αλλά το τιμίο κρασάκι ενός εργατή οδοποιίας, που διακρίνεται στο βάθος. Όσον αφορά την «τσογλανοπαρέα του Πολυτεχνείου» διαπιστώνουμε (όχι χωρίς κάποια χαρά) ότι οι απόψεις του καθόλου δεν έχουν μεταβληθεί την τελευταία εικοσαετία, μιας και με τα ίδια περίπου λόγια είχε εισηγηθεί (μαζί με τον μετέπειτα υφυπ. Παιδείας του ΠΑΣΟΚ κ. Μώραλη!) την οκταήμερη αποβολή από την Σχολή Μωραΐτη (των βορειών προαστίων, όπου εργάζεται!) μαθητών, που είχαν συμπαρασταθεί στην κατάληψη του Πολυτεχνείου το 1973. Για τους προς ημάς χαρακτηρισμούς, ευχαριστούμε...

A.G.

■ Η «Ελευθεροτυπία» του Σαββάτου 3 Φλεβάρη ήταν πραγματικός θησαυρός για την στήλη. Στην σελ. 3 υπάρχει ο υπέρτιτλος «Αρμενία» πάνω από την αναγγελία ίδρυσης κόμματος ενοικιαστών, του οποίου ο πρόεδρος ονομάζεται Αρμένης. Ο υπεύθυνος ύλης είδε στη φωτογραφία έναν μελαχρινό κύριο με μουστάκι, είδε στο άρθρο να σχολιάζεται η έλλειψη στέγης και κάπου να υπάρχει και το όνομα Αρμένης, άρα όλα γίνονται στην Αρμενία! Σκέφτεστε τι θα γινόταν, αν ο εν λόγω υπεύθυνος ύλης είχε να σχολιάσει μια συνάντηση του Φρέντι Γερμανού με τον Βαγγέλ Γερμανό πάνω

στην γέφυρα του Γαλλικού Ποταμού; Στο ίδιο, όμως, φύλλο βρίσκουμε και δεύτερο διαμάντι. Στην σελ. 22, σε άρθρο για την (αναμενόμενη τότε) δική των Κλ. Σμυρναίου και Χρ. Μαρίνου, έχει δύο φωτογραφίες του Σμυρναίου! Μία, όπου είναι ξυρισμένος, μια λεζάντα «Κλ. Σμυρναίος» και μία (από την ίδια γωνία μάστα!) με γένια, όπου η λεζάντα γράφει «Χρ. Μαρίνος»! Κι άντε μετά να πείσεις τον οποιοδήποτε αναγνώστη ότι «όχι δεν είναι όλοι ίδιοι αυτοί οι τύποι» αλλά έχει κάνει γκάφα η εφημερίδα...

Επιμέλεια: Αρίστος ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο ΘΑΝΑΣΗΣ. ΠΟΙΟΣ ΘΑΝΑΣΗΣ;

Μοναδική πηγή εξουσίας το παράτυπο διευθυντήριο των δημογερόντων

ΝΕΟ Πρόεδρο της Δημοκρατίας δεν εκλέγει, θέβαια, η σημερινή Βουλή, που πνέει τα λείψια. Αλλά οι τρεις άκαρπες ψηφοφορίες και οι παρασκηνιακές μεθοδεύσεις υπήρξαν εξόχως αποκαλυπτικές και διδακτικές για το πώς εννοούν την τήρηση και τον σεβασμό των θεσμών τα τρία μεγάλα κόμματα και συνολικά η πολιτική ηγεσία.

Ο συνταγματικός νομοθέτης (δηλαδή, η συγκυριακή καραμανλική πλειοψηφία στη Βουλή του 1975) δεν θέλησε, ως γνωστόν, να εκλεγεί ο αρχηγός του Κράτους άμεσα από το λαό, αλλά έμμεσα από τη Βουλή. Η αιτιολόγηση—πραγματική και προσχηματική—είναι γνωστή: 'Ότι η άμεση εκλογή συνδυάζεται με την Προεδρική Δημοκρατία και η έμμεση με την Προεδρευόμενη—όπως είναι η δική μας. 'Ότι η έμμεση εκλογή προσδίδει κύρος στο θεσμό, αφού οι ενισχυμένες πλειοψηφίες, που απαιτούνται, βοηθούν τις συγκλίσεις κι ευρύτερες συναινέσεις στο πρόσωπο του Προέδρου, ο οποίος προβάλλεται, έτσι, ως υπερκομματικός. Και ότι, τέλος, δεν ...ταλαιπωρούνται οι πολίτες με την προσφυγή στις κάλπες και για την εκλογή του πρώτου πολίτη.

Ο Κανονισμός της Βουλής, επιπροσθέτως, ορίζει ότι προτάσεις υποψηφίων για το ύπατο αξίωμα γίνονται μόνον από τις κοινοβουλευτικές ομάδες των κομμάτων. Πώς εφαρμόστηκαν όλ' αυτά στην πράξη;

1. Ως τις παραμονές των ψηφοφοριών οι προθέσεις των κομμάτων (των ηγεσιών τους, μάλλον) παραμένουν ανεξιχνίαστες, ως επτασφράγιστο μυστικό. Στερημένοι από το δικαίωμα να προτείνουν, να επιλέξουν ή και να υποβάλλουν υποψηφιότητες, οι πολίτες αγνοούν τις (εξ ονόματος και για λογαριασμό τους, υποτίθεται) επιλογές των κομμάτων. Αποκλείεται, έτσι, ο δημόσιος διάλογος για την καταλληλότητα ή όχι των υποψηφίων και επαφίεται στο παρασκηνιακό παζάρι της κομματικής συναλλαγής και των μικροκομματικών σκοπιμοτήτων η επιλογή ...υπερκομματικών υποψηφίων.

2. Άξονας της πολύμηνης προεδρολογίας υπήρξε αναπόφευκτα το όνομα του Κων. Καραμανλή, αφού ο Κ. Μητσotάκης έσπευσε από πολύ ενωρίς να γνωστοποιήσει ότι η υποψηφιότητά του είναι η μοναδική επιλογή τους Ν.Δ. Σκοπίμως το έκανε, λένε οι κακντρεχείς, για να την αποτρέψει, αφού ο Καραμανλής είχε καταστήσει γνωστό ότι δεν επιθυμεί να είναι νομοκομματικός υποψήφιος. Και κατά δημοσιογραφικές πληροφορίες η Εκκλησία είχε ενημερώσει την Πολιτεία (μικρή δα η διαδρομή για τον αγγελιαφόρο) ότι Φλωράκης και Μητσotάκης συνωμοτούν για την επανεκλογή του Σαρτζετάκη.

3. Ο τρόπος που αποποιήθηκε την υποψηφιότητα, με τη γνωστή δήλωση, ο Κων. Καραμανλής και η παρορμητική αντίδραση του Μητσotάκη, ότι έτσι έθεσε εαυτόν εσαεί εκτός δημοσίου θίου, έβγαλε στην επιφάνεια τη μόνιμη σύγκρουσή τους και τη μετέτρεψε σε ανοιχτή ρήξη. Κάτι περισσότερο: σε αγώνα (πολιτικής) αλληλοεξόντωσης. Με τη συνέντευξη του στον «Ταχυδρόμο» ο Μητσotάκης εμφανίζεται εικονοκλάστης: ο Καραμανλής δεν αποτελεί αδιαμφισβήτητη και υπεράνω κριτικής αυθεντία και ταμπού απαραβίαστο. Η εξέλιξη της ρήξης προδιαγράφεται ήδη σαφώς: Και σε περίπτωση αυτοδυναμίας της Ν.Δ. ο Καραμανλής δεν εκλέγεται Πρόεδρος της Δημοκρατίας όσο ο Μητσotάκης παραμένει αρχηγός του κόμματος. Και αντιστρόφως: Ο Καραμανλής παραμένει ο κύριος μοχλός για την ανατροπή του Μητσotάκη από την ηγεσία του κόμματος.

4. Αποτελεί περιγραφή των συνταγματικών επιταγών, άρα και υπονόμηση των θεσμών, το «παρών» που επέλεξε ο Μητσotάκης για να καταστήσει άκαρπες (και εσωκομματικά ανώδυνες) τις τρεις ψηφοφορίες; Ο τελευταίος που δικαιούται να το υποστηρίξει είναι, θέβαια, ο Αν. Παπανδρέου («υποβιβάζει τη σημασία ενός θεμελιώδους πολιτειακού θεσμού», είπε). Διότι είναι ο πρώτος διδάχας: Κατά τις ψηφοφορίες για την εκλογή του Καραμανλή ως Προέδρου το 1980 είχε βάλει τους 93 βουλευτές του ΠΑΣΟΚ να δηλώνουν «δεν ψηφίζω» που έχει ανεπαίσθητη διαφορά από το «παρών». Και διότι κατά την εκλογή του Σαρτζετάκη το 1985, με τις γνωστές άθλιες μεθοδεύσεις (έγχρωμα ψηφοδέλτια, διάταξη των βουλευτών στην αίθουσα έτσι ώστε να επιτηρούνται από την κομματική «σεκουριτάτε» οι ύποπτοι διαφωνίας και διαρροής κ.ά.) κατεξουτέλισε το θεσμό.

Αλλά το θέμα συνταγματικότητας ως προς το «παρών» είναι πραγματικό—κι έχει δικίο, που το θέτει ο Κ. Στεφανόπουλος. Αφού το Σύνταγμα ορίζει ότι είναι αποκλειστικά δική τους αρμοδιότητα, δικαιούνται, τάχα, τα κόμματα να εισηγούνται υποψηφιότητες; Και τι θα γινόταν, αν και τα άλλα δύο κόμματα της σημερινής Βουλής (ΠΑΣΟΚ και Συνασπισμός) ακολουθούσαν το παράδειγμα της Ν.Δ.;

5. Ποιες κοινοβουλευτικές ομάδες, ποιων κομμάτων πρότειναν την υποψηφιότητα του Σαρτζετάκη, που συγκέντρωσε 151 ψήφους στην πρώτη ψηφοφορία; Με τους δικούς του υπολογισμούς (να φανεί ιστορικά δικαιωμένη η επιλογή του του 1985, να εκδηλωθεί «δημοκρατική πλειοψηφία» και στη σημερινή Βουλή και για να παίξει με το Συνασπισμό, κατά πώς συνηθίζει, σαν τη γάτα με το ποντίκι) ο Αν. Παπανδρέου έβαλε τους ασκημένους στην πειθαρχία βουλευτές του ΠΑΣΟΚ να ψηφίσουν, εκόντες άκοντες, τον σημερινό Πρόεδρο, τον οποίο πολλοί απ' αυτούς (και πρώτος ο Παπανδρέου) ούτε να δουν, ούτε ν' ακούσουν θέλουν. Μισή ώρα πριν από την συνεδρίαση της Βουλής, ο Αν. Παπανδρέου ανακοίνωσε την απόφασή του στους βουλευ-

τές του, που δεν είχαν το δικαίωμα αντιλόγου—ούτε καν λόγου.

Πάντως, τα άλλα δύο κόμματα κατάφεραν, αυτή τη φορά, να λειτουργήσουν χειρότερα (πιο αυταρχικά) ακόμη και από το ΠΑΣΟΚ. Οι κοινοβουλευτικές ομάδες της Ν.Δ. και του Συνασπισμού πληροφορήθηκαν από τον Τύπο και την τηλεόραση την επιλογή του Μητσotάκη για το «παρών» και του Φλωράκη για επερωψήφισή του Σαρτζετάκη.

6. Αυτοδεσμεύονται, λέει, και τα τρία κόμματα να επιδιώξουν την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας στη νέα Βουλή με την ευρύτερη δυνατή συναίνεση. Τώρα μάλιστα, μας έπεισαν. Αφού είναι δεδομένο ότι η Ν.Δ. σε περίπτωση αυτοδυναμίας (με οριακή ασφαλώς πλειοψηφία) θα επιλέξει Πρόεδρο κομματικό και μάλιστα με κύριο προσόν να μη δημιουργεί προβλήματα στην ηγεσία της (αποκλείονται έτσι, κατά σειρά, ο Κ. Καραμανλής, ο εξ' ίσου «άσπονδος φίλος» του Μητσotάκη Γ. Ράλλης και ο αυτόκλητος υποψήφιος Αθ. Κανελλόπουλος και επικρατέστερος φέρεται ο σημερινός Πρόεδρος της Βουλής Αθ. Τσαλδάρης). Και αν τα αποτελέσματα της κάλπης είναι αντίστοιχα των εκλογών της 5 Νοεμβρίου, η προεδρική εκλογή θα είναι ουσιαστικό στοιχείο της κομματικής συναλλαγής για τη συγκρότηση κυβερνητικού σχήματος συνεργασίας—οπότε όλα παίζονται και διατηρεί ελπίδες επανεκλογής και ο Σαρτζετάκης.

Η ταλαιπωρία του κορυφαίου πολιτειακού θεσμού μέσα στη δίνη κομματικών ανταγωνισμών και σκοπιμοτήτων δίνει ένα μέτρο της γενικότερης κρίσης, από την οποία δοκιμάζονται οι θεσμοί—θεμελιώδεις, πάγιοι και νεοπαγείς.

Οδεύουμε προς τις κάλπες, για τρίτη φορά σ' ένα χρόνο, μέσα σε συνθήκες ουσιαστικής ακυβερνησίας και κρατικής παραλυσίας.

Μοναδικό κέντρο αποφάσεων και πηγή εξουσίας το παράτυπο διευθυντήριο των δημογερόντων—με τις «τρεις πεθερές», κατά Κατριβάνο, και τον υπέργηρο συμβατικό πρωθυπουργό, για να νομιμοποιεί με την παρουσία του την αυθαίρετη λειτουργία του εξωθεσμικού υπερκυβερνητικού οργάνου.

Η οικουμενική κυβέρνηση, που θα της προσέδιδε τάχα αδιαμφισβήτητο κύρος η ευρύτατη πολιτική συναίνεση, ταχύτατα αποδείχθηκε ένα σύμφυρμα κηδεμονευόμενων ανδρικών.

Σκέτη διακωμώδηση του κοινοβουλευτισμού, ένα κοινοβούλιο χωρίς αντιπολίτευση, και, κατά περίπτωση, διατεταγμένης ομοφωνίας και συντεταγμένης διαφωνίας.

Οδεύουμε προς τις κάλπες με ένα κοτσουγιωργικό εκλογικό σύστημα, που αναθεματίζουν όλα τα κόμματα κι ωστόσο μένει αναλλοίωτο, αφού οι συγκυριακές κομματικές σκοπιμότητες θαραίνουν περισσότερο από τις αρχές.

Οδεύουμε προς τις κάλπες μέσα σε συνθήκες ασύδοτης κομματοκρατίας (ανάγλυφο το παράδειγμα με το νεοπαγή θεσμό του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, όπως κατ' ευφημισμόν αποκλήθηκε η διακομματική επιτροπή κηδεμονίας της ραδιοτηλεόρασης, που αναγκάστηκε να το καταγγείλει αποχωρών ο ίδιος ο εμπνευστής του καθηγητής Ν. Αλιθιζάτος). Με κόμματα που συναγωνίζονται σε διακρούσεις εκδημοκρατισμού της κοινωνίας, όταν τα ίδια συντηρούν, γεννούν και αναπαράγουν τον αυταρχισμό.

Με κόμματα, που όλα τους ευαγγελίζονται τον εκσυγχρονισμό κράτους και κοινωνίας, όταν τα ίδια (στη συνολική δομή και λειτουργία τους κι όχι μόνο στην ηγεσία τους) αποτελούν μουσειακά δείγματα συντήρησης και αναχρονισμού. Με κόμματα που αυτοπροβάλλονται ως μόνα ικανά να διαχειριστούν την βαθειά και πολύπλευρη κρίση, της οποίας ωστόσο αποτελούν το πιο απότο σύμπτωμα...

■ Πολλά γράφθηκαν για τις σχέσεις των πολιτικών μας με το καθεστώς Τσαουσέσκου, τον ίδιο και το «συγγραφικό» του έργο. Εκείνος που έμεινε ανέγγιχτος, αν και ήταν αυτός που εισηγήθηκε την ανακήρυξη της Έλενας Τσαουσέσκου ως αντεπιστέλλοντος μέλους της Ακαδημίας Αθηνών -πρό 13 ετών- ήταν ο Γεώργιος Βλάχος. Βεβαίως τώρα η Έλενα διεγράφη από την Ακαδημία αλλά και από τον μάταιο τούτο κόσμο, ο Γεώργιος Βλάχος, όμως, προήχθη σε πρόεδρο της Ακαδημίας. Και μάλιστα λίγες μόνο μέρες μετά το «σκάνδαλο».

■ Κυκλοφόρησε στη Θεσσαλονίκη από την «Κίνηση ενάντια στην ανάληψη της Χρυσής Ολυμπιάδας» δελτίο εγγραφής εθελοντών, κατ' αντιστροφή της πρωτοβουλίας του συγκροτήματος Λαμπράκη. Συγκεκριμένα, ενώ τα «Νέα» κυκλοφορούν το δελτίο εγγραφής εθελοντών, όπου τάζουν δικαίωμα δωρεάν συμμετοχής σε εκδηλώσεις, εκπτώσεις σε καταστήματα, συμμετοχή σε κλήρωση για ταξίδι στο Τόκυο κλπ., οι «Εθελοντές της Κίνησης ενάντια στην Ολυμπιάδα» θα έχουν το δικαίωμα να κρατήσουν το τσολιαδάκι με τους Ολυμπιακούς κύκλους, να κερδίσουν φωτογραφίες της Βασιλικής Οικογένειας, να φουσκώνουν μπαλόνια που θα εξαπολυθούν μαζί με τα περισσότερα της ειρήνης στις ποικίλες τελετές και πάνω απ' όλα θα έχουν το δικαίωμα να περιφρουρήσουν τις αθλητικές εγκαταστάσεις με χρυσό γκλομπ, ασημιά ασπίδα και λευκό (αιγαιοπελαγίτικο) κράνος...

Πάντως, στα σοβαρά τώρα, στη Θεσσαλονίκη έχουν αρχίσει να κινούνται δραστηρία και ήδη στην Αθήνα έχει ξεκινήσει κάτι

ενάντια στην επι-«Χρυσή Ολυμπιάδα»... Για περισσότερες πληροφορίες, στο τηλέφωνο (031)834674, όπου θα συνεννοηθείτε με τον γυμναστή Νίκο Σαμανίδη, ή κάθε Δευτέρα στις 7.30 στο στέκι του Βιολογικού Θεσσαλονίκης. Για την Αθήνα, βλέπουμε...

■ Ολυμπιακών συνέχεια... Εκείνο που μας κάνει να ελπίζουμε ότι δεν θα δοκιμαστούμε από τους Ολυμπιακούς Αγώνες δεν είναι τόσο η αποφασιστικότητα, όσων αντιτίθενται σ' αυτούς όσο η απατεωνιά όσων τους προωθούν. Τι άλλο θα μπορούσε να είναι, άλλωστε, η προσπάθεια του κ. Κούβελα (που πρόλαβε κι έβαλε την προσωπική του σφραγίδα στο ζήτημα) να μας πείσει -σε επίσημο έγγραφο- ότι μεταξύ άλλων καλλιτεχνών που ενδιαφέρονται «για τις προγραμματισμένες και σχεδιασμένες πολιτιστικές εκδηλώσεις της Ολυμπιάδας του 1996» είναι οι Χέρμπερτ Φόν Κάραγιαν και Μαρία Κάλλας. Και καλά ο πρώτος, που είναι και φρεσκοπεθαμένος, αλλά η δεύτερη, που πάνε δεκαπέντε χρόνια που μας άφησε, πώς μπόρεσε να επιστρατευτεί; Εκτός κι αν ο -γνωστός θεοοβούμενος- κ. Κούβελας χρησιμοποίησε τις Υψηλές Γνωριμίες του...

■ «Η Επιτροπή του ΟΗΕ θα επήγαγε στην Κωνσταντινούπολη, θα εσυναντούσε αντιπροσωπείες των επί αιώνες περίφοβων,

ολίγων ομογενών, οι οποίοι ουδέν θα τολμούσαν να καταγγείλουν σε βάρος του τουρκικού κράτους. Αντιθέτως μάλιστα επαίνους θα διατύπωναν. Και θα επισκεπτόταν η επιτροπή και το Πατριαρχείο, του οποίου, για τους γνωστούς λόγους, ανάλογος θα ήταν η αντίδραση. Και μετά θα ερευνούσε η Επιτροπή την

ιστορία της εξενημισθείσας, πάδεν θα ακμάζουσας αριθμητικώς ομογένειας. Και ουδέν θα ήταν ορατό. Θα άκουγε απλώς «ιστορικές» αφηγήσεις των ιδικών μας εκπροσώπων και εκείνου της Τουρκίας. Και θα τις λησμονούσε. Εκείνο που θα συγκρατούσε είναι η σημερινή πραγματικότητα». (Ποια άραγε;)

«Και εν συνεχεία θα ήρχετο η Επιτροπή στην Θράκη. Και θα την υποδέχοντο στο αεροδρόμιο χιλιάδες «Τούρκων, οργισμένων» με κατάλληλη υποκίνηση του πανίσχυρου τουρκικού προξενείου. Και θα διεκτραγωδούσαν τα «δεινά» που «υφίσταται» η μειονότητα από την «θάναση» ελληνική διοίκηση. Και εν

ΔΕΛΤΙΟ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ
ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΧΡΥΣΗ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ

ΟΝΟΜΑ: .....
ΕΠΙΧΕΙΡΤΟ: .....
ΓΙΑΤΟΤΗΤΑ: .....
ΠΟΛΗ: .....
ΥΠΟΓΡΑΦΗ: .....

Υπογράψτε τώρα ενάντια στη Χρυσή Ολυμπιάδα και αποστείλτε το δελτίο στην παρακάτω διεύθυνση: Χρυσάφη Αγαθή
POST RESTAUNT
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 541 ΟΙ
ή επικοινωνήστε στο τηλ: 834674, Σαμανίδης Νίκος (031)

ΛΟΜΠΥ Οι «επαγγελματίες»

Επιστρέφοντας απ' την Κομοτηνή, την Τρίτη 6.2, πληροφορήθηκα ότι ο Κ.Ι.Α. (επαγγελματίας δημοσιογράφος της Καθημερινής και του Ποντικού, παλαιότερα της Πρώτης, των 24 Ωρών, της Ελευθεροτυπίας, κλπ.), ασχολήθηκε μαζί μου απ' τις στήλες της Καθημερινής (3.2). Ο λόγος της επίσκεψής μου στην Κομοτηνή σχετίζεται ακριβώς με τις «μανίες» για τις οποίες με κατηγορεί ο «έγκυρος αναλυτής» Κωνσταντίνος Αγγελόπουλος. Πράγματι, διαπίστωσα επί τόπου πως τα «επαγγελματικά» κείμενά του, όπως και άλλα του εθνοδιπλωματικού δημοσιογραφικού λόμπυ διαστρέφουν την πραγματικότητα. Ή καλύτερα, την φρονούν, περιοριζόμενοι να ελεεινολογούν την αντιφατικότητα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Την ίδια

στιγμή, βέβαια, αντλούν την επαγγελματική τους εγκυρότητα από τους ίδιους κρατικούς μηχανισμούς που οικτίζουν. Ο «επαγγελματισμός», λοιπόν, για τον Κ.Ι.Α. σημαίνει ότι ο ασχολούμενος με τα εξωτερικά «αναλυτής» πρέπει να ταυτιστεί με την ηγεσία του υπουργείου εξωτερικών, ή, έστω, με κάποια απ' τις αντιμαχόμενες φαρτίες του. Αυτή η έντονη εξάρτηση απ' το κράτος (και την ιδεολογία του) τον κάνει να ενοχλείται απ' τις κριτικές. Ιδιαίτερα σήμερα, που παρατηρείται μια ανασύνταξη του επίσημου εθνικισμού, και κάποιοι αποφάσισαν να ξεκαθαρίσουν τους λογαριασμούς στη Θράκη. Είναι η εποχή που παίζονται νέοι συσχετισμοί στην περιοχή και δοκιμάζονται νέοι ρόλοι. Ο Κ.Ι.Α. διεκδικεί τον δικό του.

Δ.Τ.

ΕΚΤΟΠΙΣΕΙΣ Επικίνδυνοι για το περιβάλλον

■ Μετά από την πολύμηνη και παράνομη προφυλάκιση τους ο Στέργιος Μπρουμιδής και Γιάννης Πουλής, αφέθηκαν ελεύθεροι με περιοριστικούς όρους στις 9/2/90 με την υποχρέωση να παρουσιάζονται στο αστυνομικό τμήμα της περιοχής τους και να ταβάλλονται το απαραίτητο ποσό της εγγύησης των 100.000 δρχ. ο καθένας.

Όπως είχαμε γράψει στη προηγούμενο τεύχος, οι Γ.Π. και Σ.Μ. είχαν συλληφθεί με την κατασκευασμένη από την αστυνομία κατηγορία, της πώλησης μικροποσότητας χασίς. Είχαμε αναφέρει τότε, ότι η τρομοκρατία και η ενοχοποίηση των ατομών που διαμένουν εκεί, είτε γιατί προκαλούν με τον τρόπο ζωής τους την αστυνομία και τη δημόσιο αίσθημα της κοινωνία του Ρεθύμνου, είτε γιατί με τη στάση τους εμποδίζουν μια τυχόν προσοδοφόρα (τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Το σκεπτικό της απόφασης του εισαγγελέα του Ρεθύμνου Παπαδάκη έρχεται τώρα να επιβεβαιώσει τι παραπάνω, εφόσον ανάμεσα στους περιοριστικούς όρους που επιβλήθηκαν στον Γιάννη Πουλί και τον Στέργιο Μπρουμιδή ήταν και η απαγόρευση της εισόδου τους στο νομό Ρεθύμνου μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσής τους. Αναφέρεται χαρακτηριστικά: «Οι άνθρωποι αυτοί διαβιώνουν μέσα σε σπηλιές, έχουν ιδιόρρυθμο τρόπο ζωής, είναι επικίνδυνοι για το περιβάλλον και το περιβάλλον γι' αυτούς (για αυτό διατάζουμε οι Γ.Π. και Σ.Μ. να μην διαβιούν στον νομό Ρεθύμνου καθώς και την απαγόρευση εισόδου τους σε αυτόν» Επικίνδυνοι αλλά και αποτελεσματικό το σκεπτικό της απόφασης του εισαγγελέα.

Νάνα ΚΩΣΤΙΔΑΚΙ

ΡΕΘΥΜΝΟ 15 μέρες κατάληψης

Η «μειοψηφία» που πήρε την πρωτοβουλία για την κατάληψη μεγάλωσε γρήγορα. 600 και 700 φοιτητές ψηφίζουν σχεδόν ομόφωνα στις συνελεύσεις. (Υπήρχαν και 5-10 κατά απ' τον Συνασπισμό). Στο τέλος της 1ης βδομάδας η ΔΑΠ επιχείρησε αντιυπόταξη, στην οποία προσήλθαν 7 Δαπίτες!

Και αυτή ήταν μια πραγματική κατάληψη. Με μαζικότητα, με συζητήσεις, με φαντασία, με επιτροπές, με πολιτικό λόγο, με συναυλίες και πάρτυ. Με την αυτοοργάνωση να γίνεται βάση σε μια θεματική ριζοσπαστικοποίηση: «Δηλώνουμε -με το θάρρος που μας δίνει η κινηματική διάσταση την οποία έχουν αποκτήσει οι κινητοποιήσεις μας- ότι θα προσπαθήσουμε με κάθε τρόπο να διασφαλίσουμε την αντίθεσή μας απέναντι στην κυρίαρχη ιδεολογία ώστε να μπορέσουμε προοδευτικά να αλλάξουμε την καθεστηκυία τάξη που αυτή υπαγορεύει... Είμαστε οι ίδιοι υπερήφανοι για τη δημοκρατικότητα και την αυτενέργεια που χαρακτηρίζουν την οργάνωση των δραστηριοτήτων μας. Η επιτυχία μας αποτελεί μία ακόμα απόδειξη για την τραγικότητα της αντίφασης στην οποία εγκλωβίζει την κοινωνία μας ο ίδιος ο αυταρχισμός της.

Μαθαίνουμε να σκεπτόμαστε, και να σκεπτόμαστε πέρα από κομματικές επικαλύψεις ποικίλων «προοδευτικών τοποθετήσεων». Είχαμε τη χαρά να δούμε ενωμένα τα τρία κυβερνητικά, οικουμενικά στοιχεία -ΔΑΠ-ΝΔΦΚ, ΠΑΣΠ, και Συνασπισμός- που τάχθηκαν εναντίον της κατάληψης να κατατοπίζονται από τη ριζοσπαστικά δημοκρατική και πραγματικά προοδευτική πλειοψηφία». (Από την ανακοίνωση της Συντονιστικής Επιτροπής Κατάληψης 8/2/90).

Η συμβολική αρχική κατάληψη της Νομαρχίας, συνεχίστηκε απ' τη συνέλευση που έγινε μέσα σ' αυτήν. Η προσπάθεια να ταρακουνηθεί η Ρεθυμνιώτικη κοινωνία είχε όμως πολύ πενιχρά αποτελέσματα. Ο τοπικός τύπος συκοφαντεί και κινητοποιούνται αγανακτισμένοι αγρότες που περιμένα κάποια επιδότηση...

Η κατάληψη όμως έχει μια έντονη εσωτερική ζωή. Νέα θέματα, φοιτητικά και μη, μπαίνουν στο επίκεντρο των συζητήσεων. Τα μηνύματα, μέσω FAX, από τις καταλήψεις στην Ιταλία ενθουσιάζουν.

Η κινητοποίηση των φοιτητών του Ρεθύμνου θύμιζε κάποιες παλιότερες στιγμές του κινηματός. Περισσότερο όμως προαναγγέλλει κάποιες επερχόμενες.

Παρασκευάς ΜΑΤΑΛΑΣ

Διαφεύδοντας έμπρακτα τον υπουργό Δημόσιας Τάξης που κατέταξε τη ΡΑΝ στους καταλήψεις του Πολυτεχνείου, σύσσωμη η ηγεσία της νεολαίας της ΕΑΡ (ορισμένοι κακεντρεχείς ισχυρίζονται ότι επρόκειτο για σύσσωμη τη νεολαία) έπευσε να δώσει το παρών στη συγκέντρωση-«κασσάρα» της ΓΣΕΕ. Ο φακός του «Σχολιαστή» την αποθανάτισε...

ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ Κι όμως κινείται;

Αν η δεκαπενθήμερη κατάληψη του ΕΜΠ λειτουργήσει σαν το επίκεντρο των κινητοποιήσεων που ακολούθησαν την προκλητική αθώωση του Μελίστα, η σχέση αυτού του κινήματος με τον φοιτητικό χώρο αποτελεί μια εξίσου σημαντική παράμετρο των όσων συνέβησαν. Τα βασικά χαρακτηριστικά της «φοιτητικής διάστασης» του αντιαυταρχικού κινήματος του Γενάρη-Φλεβάρη ήταν δύο:

- η ύπαρξη μιας αντισυναινετικής οριακής πλειοψηφίας στο ΚΣ της ΕΦΕΕ (ΚΝΕ, Ρήγας, Συσπειρώσεις, οικολόγοι), που μετέτρεψε τον παλαιό ποτέ «κυματοθραύστη» του κινήματος σε ένα πολιτικό επίτελειο που με τις όποιες αδυναμίες του, επιχείρησε για πρώτη φορά τη σύνδεση του φ.κ. με το χώρο της «άγριας νεολαίας» - ή, τουλάχιστον, με το πιο πολιτικοποιημένο κομμάτι της.
- η κάθετη πόλωση στο εσωτερικό του φοιτητικού κόσμου, ανάμεσα σε δυο μπλοκ: αυτό που ερμήνευσε την αθώωση του Μελίστα ως «πράσινο φως» για την καταστολή οποιασδήποτε κίνησης που βγαίνει έξω απ' τα πλαίσια της συναινετικής ομοφωνίας (και συνεπώς σαν απειλή για τα ίδια τα δικαιώματά του) και επιδίωξε μια απάντηση με εξίσου πολιτικούς όρους, και σ' αυτό που, με άξονα την πάση θυσία επιστροφή στα μαθήματα, κινήθηκε ανάμεσα στην πλήρη υποστήριξη της δικαστικής απόφασης και την ολοκληρωτική αδιαφορία για ό,τι διαδραματίζεται έξω απ' τις αίθουσες διδασκαλίας. Πολιτικά, το πρώτο μπλοκ εκπροσωπήθηκε από μια *de facto* συμμαχία ΚΝΕ - Ρήγα - Συσπειρώσεων (οι οικολόγοι είναι προς το παρόν ανύπαρκτοι στο επίπεδο των σχολών), το δεύτερο απ' τη ΔΑΠ-ΝΔΦΚ. Ανάμεσα σ' αυτές τις δύο διαμετρικά αντίθετες λογικές, ο ενδιάμεσος χώρος (ΠΑΣΠ, ΚΝΕ Συνασπισμού) συμπιέστηκε μέχρι ανυπαρξίας. Όσον αφορά δε το συσχετισμό δυνάμεων, αυτός - μετά από μια πρώτη νίκη του «κινήματος μπλοκ» - έγειρε υπέρ της ΔΑΠ, κυρίως λόγω της ισχυρής οργανωτικής δομής της τελευταίας, αλλά και της χρονικής συγκυρίας (εξεταστική περίοδος). Παρόλα αυτά, ακόμα και το γεγονός ότι, εν μέσω εξετάσεων, πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες αξίες του ονόματός τους γενικές συνελεύσεις από το 1988, μπορεί να καταγραφεί ως μια (περιορισμένη βέβαια) επιτυχία.

Οι επιπτώσεις αυτού του «Θερμού δεκαπενθημέρου» στο πανεπιστήμιο και το φοιτητικό χώρο μπορούν κύρια να εντοπιστούν στην επιστροφή της πολιτικής στα ΑΕΙ, σε μια περίοδο που αυτή φαινόταν να έχει ολοκληρωτικά εκποστεί απ' τις τεχνοκρατικές συνταγές της κυρίαρχης πολιτικά συναίνεσης. Όπως θρηνολογεί το «Βήμα» (18/2) «η προετοιμασία του άλματος προς ένα πανεπιστήμιο που δε θα είναι ούτε «δεξιό» ούτε «αριστερό» αλλά απλώς πανεπιστήμιο, έμελλε να δοκιμαστεί πρόωρα. Και το πεδίο της «δοκιμασίας» ήταν η «δημοκρατία». Τουτέστι ακριβώς εκείνο στο οποίο οι πολιτικές - και όχι μόνο - καταβολές όλων των φορέων του πανεπιστημίου δυσχεραίνουν τη σύγκλιση».

Το ζητούμενο σ' αυτή τη συγκυρία είναι η δυνατότητα του «κινήματος μπλοκ» να περάσει από την αρχική, ενστικτώδη αντι-αυταρχική του φάση σε μια ποιοτικά ανώτερη σύγκλιση και σύνθεση, έτσι ώστε να είναι σε θέση ν' απαντήσει στα μακροπρόθεσμα πολύ πιο σημαντικά ζητήματα που βάζει η αστική επίθεση και η προσαρμογή των ΑΕΙ στις ανάγκες της ανασυγκρότησης του ελληνικού καπιταλισμού. Η διενέργεια των φοιτητικών εκλογών στις 21 Μαρτίου, γεγονός που τους προσδίδει ένα ανεπιβλήτο απ' την κινηματική οπτική χαρακτήρα προεκλογικού γκλόμπ, οπωσδήποτε δημιουργεί προβλήματα σ' αυτή τη σύγκλιση (ας όψεται η ΚΝΕ που το συναποφάσισε με τις «δυνάμεις του δικομματισμού»). Ωστόσο, η ανάγκη υπέρβασης των αντιπαλοτήτων ενός αρκετά μακρινού παρελθόντος έχει γίνει πια φανερή, πολύ περισσότερο μάλιστα απ' τη στιγμή που αποτελεί εδώ και κάμποσους μήνες πραγματικότητα μέσα στο κίνημα. Ήδη, την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, διαφαίνεται η τάση της ΚΝΕ και του Ρήγα για τη συγκρότηση «κινήματων» ψηφοδελτίων, με όσο γίνεται μεγαλύτερη και πιο ουσιαστική συμμετοχή του κομματιού εκείνου των φοιτητών που πήρε μέρος στις κινητοποιήσεις δίχως όμως να εντάσσει και τον εαυτό του πουθενά. Οι «Συσπειρώσεις» απ' την πλευρά τους, φαίνεται να διατάζουν ανάμεσα στις «αντικομματικές» (αν όχι «απολιτικές») τάσεις ενός μέρους της βάσης τους και στην πίεση που νιώθουν απ' την ανάγκη κάποιου κόσμου να εκφραστεί ξεπερνώντας τα παλιά σχήματα. Θα τολμήσουν;

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΟΚΟ Το Spiegel και ο καθρέφτης

Οι δημόσιες σχέσεις του Γκλύκσμπουργκ, εν όψει της Ολυμπιάδας του '96 «αναβαθμίζονται». Και δεν εννοούμε βέβαια την στρατευμένη *Ελεύθερη Ώρα*, αλλά τις υπόλοιπες εφημερίδες που με εξαίρεση τον *Ριζοσπάστη* και την *Πρώτη* κάλυψαν με αμχανία και ελλείψεις το «γεγονός» της δημοσίευσης επιστολής του στο γερμανικό *Spiegel* με τον τίτλο του βασιλέως.

Και, βέβαια, ο κ. Γκλύκσμπουργκ μπορεί να υπογράψει όπως θέλει, όμως το «περίεργο» είναι η ευγενική φιλοξενία που του παρέχει το γερμανικό περιοδικό. Οι εξηγήσεις των υπευθύνων του *Spiegel* όπως μεταφέρθηκαν από τον Πε. Στα. στην *Καθημερινή* (21.2) δεν πείθουν. Πολύ περισσότερο, όταν είναι γνωστό το προηγούμενο του κ. Σαρτζετάκη, που όταν θέλησε να υπερασπιστεί τον εαυτό του από τις στήλες του *Spiegel* συνάντησε απόλυτη άρνηση, παρά το γεγονός ότι το περιοδικό είχε αναφερθεί επικριτικά στο πρόσωπό του. Αναρωτιέμαι πώς δεν θυμήθηκαν αυτό το επεισόδιο οι σημερινοί θαυμαστές του Κυρίου Προέδρου; Μήπως επειδή τότε συμεριζόνταν τις επικρίσεις;

Δ.Ψ.

συνεχία θα περιόδευαν τα χωριά όπου θα τους υπεδέχοντο με θρηνώδιες.

Μετά από όλο αυτό το θέατρο, ποια θα ήταν τα συμπεράσματα της Επιτροπής, και μάλιστα Επιτροπής του ΟΗΕ που αντανάκλα κατά κανόνα πολιτικές ισορροπίες;

Εύγλωττο απόσπασμα από άρθρο του κ. Μιχ. Δούντα στο «Αντί» (23/2), όπου ο γνωστός τουρκοφάγος πρέσβης εξηγεί με εκπληκτική καθαρότητα τους λόγους για τους οποίους η «σώφρων» πτέρυγα του εθνικοδιπλωματικού λόμπυ αντιτάχθηκε στην πρωτοβουλία του «αγνού» πλην άπειρου» Αντωνάκη Σαμαρά. Βέβαια, αν τα επιχειρήματα του κ. Πρέσβη σας θυμίζουν λίγο τις ανάλογες αναλύσεις της ισραηλινής διπλωματίας για τα τεκταινόμενα στη Δυτική Όχθη του Ιορδάνη, μάλλον εσείς είστε ο καχύποπτος...

Με ευχάριστη έκπληξη είδαμε στον ανανεωμένο «Οδηγητή» της νομιμόφρονος ΚΝΕ να φιλοξενείται συνέντευξη μέλους της ΛΙΑ (Αντιαπαγορευτική Ένωση) που υποστηρίζει ότι η λύση για τα ναρκωτικά είναι να σταματήσει η απαγορευτική πολιτική. Το γεγονός, μάλιστα, σχολιάστηκε με ευμενείς παρατηρήσεις από τον Τύπο. Όμως ακόμα μεγαλύτερη έκπληξη δοκιμάσαμε όταν διαπιστώσαμε ότι η συνέντευξη συνοδεύεται από σχόλιο του «Οδηγητή» που ούτε λίγο ούτε πο-

λύ καταγγέλλει την ίδρυση της ΛΙΑ στην Ελλάδα ότι υπαγορεύτηκε «από υψηλά εμπορικά κέντρα». Παραθέτει μάλιστα ορισμένα «επιχειρήματα» που κατά τη γνώμη του αποδεικνύουν ότι «μόνο τυχαίο (γεγονός) δεν μπορεί να θεωρηθεί!» Φοδμάστε ότι ο Οδηγητής προσπαθεί να μας πείσει για την ορθότητα της παλιάς καλής αρχής των γκουλάγκ: «ο πλουραλισμός οδηγεί στη σχίζοφρένεια!»

ΡΕΑΛΠΟΛΙΤΙΚ Ελληνικά όπλα στην Κίνα

«Με την πρέσβειρα της Κίνας στην Αθήνα κα Χου Γιουχουάν συναντήθηκε χθες ο αναπληρωτής υπουργός Εθνικής Αμύνης κ. Καρ. Παπούλιας και συζητήσαν θέματα διμερούς αμυντικής συνεργασίας» (Καθημερινή 1.2.90). Όπλα στην Κίνα, λοιπόν, μια και ο πόλεμος Ιράν-Ιράκ τέλειωσε και τα αποθέματα της ΕΒΟ κινδυνεύουν να μειωθούν απόλυτα. Κι όλη εκείνη η δημοκρατική τάχατες ευαισθησία, την επόμενη της σφαγής του Πεκίνου, τι απόγινε; Ή μήπως οι χασάπηδες της Τιέν Ανμέν έχασαν την εξουσία κι εμείς δεν το πήραμε ακόμα είδηση;

T.K.

ΝΕΟ ΑΡΙΣΤΕΡΟ ΡΕΥΜΑ ΜΕΡΙΚΟΙ ΤΟ ΠΡΟΤΙΜΟΥΝ ... ΨΥΧΡΟ

Τρεις μήνες μόλις μετά τη δημιουργία της, η πολιτική κίνηση που συγκρότησαν τα πρώην μέλη και στελέχη του ΚΚΕ υποχρεώνεται να δώσει δύο κρίσιμες μάχες για το μέλλον της. Η πρώτη αφορά τις εκλογές και η δεύτερη την προσπάθειά της να πείσει ένα ευρύτερο αριστερό ακροατήριο ότι δεν αναζητά την επιστροφή στις ρίζες, αλλά μια σύγχρονη αριστερή συλλογικότητα.

Μπορεί να φαίνεται παράδοξο, αλλά οι πιο ορκισμένοι εχθροί της κυβέρνησης Ζολώτα συνειδητοποίησαν ότι, ενδόμυχα, ανήκαν στην κατηγορία των υποστηρικτών της παράταξης του θίου της. Και το συνειδητοποίησαν, όχι γιατί πείσθηκαν ότι η τρικομματική της συναίνεσης αποτελεί «ιστορική εθνική ευκαιρία», αλλά επειδή κατάλαβαν ότι ο χρόνος που απέμεινε μέχρι τις εκλογές ήταν ελάχιστος για να μπορέσει η πέραν του Συνασπισμού Αριστερά να λύσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζει.

Σημαντικότερο από αυτά, η περιλάλητη σύγκλιση των δυνάμεων που φιλοδοξούν να συγκροτήσουν το μπλοκ της «άλλης Αριστεράς», η οποία λόγω «αντικειμενικών» και «υποκειμενικών» αδυναμιών παραπέμφθηκε στο απώτερο μέλλον. Έτσι, αν και ακόμα δεν έχει διευκρινισθεί ποια και πόσα ψηφοδέλτια θα εμφανισθούν στις 8 Απριλίου, η από καιρού θρυλούμενη ενότητα των αντισυναινετικών δυνάμεων δεν πρόκειται σ' αυτή τουλάχιστον τη φάση να επιτευχθεί.

Η πρόταση άλλωστε που πλειοψηφήσε στην Πανελλαδική Συνδιάσκεψη του «Νέου Αριστερού Ρεύματος» δεν αφήνει πολλά περιθώρια αμφιβολιών. Αν και τα πρώην μέλη του ΚΚΕ και η ΚΝΕ επικρότησαν στη συντριπτική τους πλειοψηφία τη γραμμή της «συσπείρωσης των αντισυντηρητικών, αντιεξαρτησιακών και αντισυναινετικών δυνάμεων», στο εκλογικό «δια ταύτα» αποφάσισαν να αποκλείσουν τη συνεργασία με οργανωμένους πολιτικούς φορείς και να προωθήσουν «συγκλίσεις βάσης».

Ας δούμε όμως πώς και γιατί τα μέλη του «Ρεύματος» κατέληξαν σ' αυτή την απόφαση, μια και απ' όσα διαδραματίστηκαν στα μέσα του περασμένου μήνα στην πανεπιστημιούπολη του Ζωγράφου ελάχιστα είδαν το φως της δημοσιότητας.

Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ

Στην Πανελλαδική Συνδιάσκεψη συμμετείχαν 413 εκλεγμένοι αντιπρόσωποι, οι οποίοι εκπροσώπησαν κατά τους διοργανωτές τα 5000 περίπου άτομα που πήραν μέρος στις συζητήσεις των Επιτροπών Πρωτοβουλίας του «Ρεύματος». Το 55% απ' αυτούς ήταν εργαζόμενοι και εργάτες, το 34% φοιτητές, το 4% επιστήμονες, ενώ ένα ποσοστό της τάξης του 6% ήταν άνεργοι και, όπως διευκρινίστηκε, τώως επαγγελματικά στελέχη του ΚΚΕ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι 170 από τους αντιπροσώπους ήταν μέλη της ΚΝΕ.

Εισηγητής στη Συνδιάσκεψη ήταν ο πρώην βουλευτής του ΚΚΕ Κώστας Κάμπος, ο οποίος παρουσίασε στους αντιπροσώπους ένα κείμενο-πρόταση που είχε επεξεργαστεί η ομάδα των 15 πρώην μελών της Κ.Ε. του ΚΚΕ, μαζί με τους Ε. Μπισσάκη, Γ. Δελαστίκ, Δ. Δεσσύλλα, Ν. Ηλία (Ήπειρος), Σ. Γκέκα (Θεσσαλία).

Στην εισήγηση, αφού γινόταν αναφορά στις τρέχουσες διεθνείς και εσω-

τερικές πολιτικές εξελίξεις και στην πορεία συγκρότησης των Επιτροπών Πρωτοβουλίας, προτεινόταν το «Ρεύμα» να εμφανισθεί στις εκλογές και επιχειρείτο να διαγραφεί η κατεύθυνση των συνεργασιών που θα ακολουθούσε. Επειδή όμως κατά την επεξεργασία του κειμένου είχαν ανακύψει διαφωνίες για το πώς έπρεπε να αντιμετωπισθεί το ζήτημα των συγκλίσεων, η εισήγηση περιελάμβανε δύο προτάσεις:

Η πρώτη, η οποία ήταν και πλειοψηφούσα, υποστήριξε ότι «πρέπει να συγκροτηθούν πλατεία ενωτικά ψηφοδέλτια κατά νομό, αποκλείοντας πάντως συνεργασίες με οργανωμένα πολιτικά σχήματα, που στη σημερινή φάση αντί να διευρύνουν τις δυνατότητες συσπείρωσης στη βάση θα τις περιορίσουν».

Η δεύτερη πρόταση που περιείχε στην εισήγηση, και την οποία είχαν υποστηρίξει οι Ν. Κοτζιάς, Ν. Βαλαβάνη, Γ. Σταματάκης, Δ. Τσακνιάς, Γ. Μανιάτης και Ε. Μπισσάκης, υποστήριξε ότι «αυτή η κατά βάση σωστή γραμμή της "από τα κάτω" συγκρότησης των ψηφοδελτίων δεν πρέπει να αποκλείει εκ των προτέρων το ενδεχόμενο συμμετοχής εκπροσώπων οργανωμένων σχημάτων, εφόσον», όπως τονίζονταν, «τα τελευταία συμφωνήσουν στην ιδέα μιας τέτοιας εκλογικής καθόδου και όχι μιας συμφωνίας κορυφών».

«ΜΕ ΤΟΝ ΜΠΑΝΙΑ Ή ΧΩΡΙΣ ΤΟΝ ΜΠΑΝΙΑ»

Η διαφωνία αυτή προσδιόρισε σε μεγάλο βαθμό και το κλίμα της Συνδιάσκεψης, ανεβάζοντας σε πολλές περιπτώσεις τους τόνους των αντιπαραθέσεων. Αν και κατά τη διάρκεια των δύο ημερών υπήρξαν αρκετές αντικρουόμενες τοποθετήσεις για θεωρητικά, τακτικά και στρατηγικά ζητήματα, η πολιτική των συμμαχιών που θα ακολουθούσε το «Ρεύμα» μονοπώλησε σχεδόν το ενδιαφέρον και αρκετές φορές υποβίβασε τη συζήτηση στο επίπεδο του «πάμε ή δεν πάμε με τον Μπανιά».

Πριν όμως αποφασισθεί το «δεν πάμε», 54 αντιπρόσωποι είχαν τη δυνατότητα να εκφράσουν εκτός από τη θέση τους για τις συμμαχίες και τις απόψεις τους για την πορεία συγκρότησης του «Ρεύματος», απόψεις που πιστοποιήσαν ότι οι τώως «διαφωνούντες» του ΚΚΕ δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως σύνολο παγιωμένων αντιλήψεων και θέσεων, αλλά σαν μια πολιτική ομαδοποίηση υπό διαμόρφωση, με όλα όσα τα θετικά ή αρνητικά συνεπάγεται κάτι τέτοιο.

Όπως σημείωσε στην ομιλία του ο Κώστας Τζιατζής, ο οποίος φάνηκε να εκφράζει ένα μεγάλο ποσοστό αντιπροσώπων, «στο Ρεύμα συμβιώνει αυτή τη στιγμή το παλιό με το καινούργιο. Είμαι πεισμένος», είπε το πρώην μέλος της Κ.Ε. του ΚΚΕ, «ότι αν δεν σπάσουμε το παλιό που κουβαλάμε όλοι μας, στο τέλος θα μετατραπούμε σε γραφική καρικατούρα».

Και συμπλήρωσε: «Οφείλουμε να αναζητήσουμε τους τρόπους που θα μας οδηγήσουν σε μια νέα εργατική αντίληψη, αλλά ταυτόχρονα πρέπει να θαβύνουμε και τη δημοκρατία. Και είναι δύσκολο. Δεν αρκεί να υπάρχουν απλώς διαφορετικές απόψεις. Ο Τσολάκης έλεγε άφησε να διαφωνούν 10 και δώσε μου έναν γραμματέα οργάνωσης. Δεν πρέπει να το αναπαράγουμε...».

Για το ζήτημα των εκλογικών συνεργασιών ο Κώστας Τζιατζής υποστήριξε την πρώτη άποψη της εισήγησης, τονίζοντας ότι «θα ήταν λάθος να φτιάξουμε ένα ψευδεπίγραφο "Ουράνιο Τόξο", στο οποίο εμείς θα υποδυόμαστε τον ουρανό και ο Μπανιάς το τόξο». Επισήμανε, όμως, ότι η κατεύθυνση των συνεργασιών βάσης δεν πρέπει να κατανοηθεί ως περιχαράκωση και

υποστήριξε ότι οι συνεργασίες κατά κοινωνικούς χώρους με άλλες αντισυναινετικές δυνάμεις πρέπει να συνεχισθούν και να διευρυνθούν.

Παρόμοιες απόψεις για τη συγκρότηση του «Ρεύματος», αλλά και για την εκλογική κάθοδο, υποστήριξαν και άλλα πρώην μέλη της Κ.Ε. του ΚΚΕ, όπως ο Άγγελος Χάγιος, ο οποίος τόνισε την ανάγκη «να αναζητηθεί το νέο μέσο από τη ρήξη, αλλά να διαφυλαχθεί η ιδέα της κομμουνιστικής προοπτικής», ο Χρήστος Καυκιάς και ο Δημήτρης Τσουραμάνης, και οι δύο υποστήριξαν ότι η εκλογική βάση του «Ρεύματος» θα είναι κατά 80% «κουκουεδογενής», καθώς επίσης και ο Γραμματέας της ΚΝΕ Γιώργος Γράφας, ο οποίος κατέγραψε ως στοιχείο αισιο-

Κ. ΤΖΙΑΤΖΗΣ:

Για μια ριζοσπαστική αντιπολίτευση

Ο Κώστας Τζιατζής, πρώην μέλος της Κ.Ε. της ΚΚΕ και μέλος της Σ.Ε. του «Νέου Αριστερού Ρεύματος», γράφει για την ιδιωτική τηλεόραση, την οικουμενική και τις εκλογές της 8ης Απριλίου, απαντώντας σε ερωτήσεις του Σχολιαστή πάνω σε επίκαιρα πολιτικά προβλήματα.

1. ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΦΑΓΟΠΟΤΙ

Να που οι ισχυροί του χρήματος ρύθμισαν και αυτή την «εκρεμότητα». Με την σύγχρονη πειρατική λαιμαργία τους, θέλουν να ελέγξουν τα πάντα. Επιχειρήσεις, πανεπιστήμια, ομάδες, ιδέες, ήχους, εικόνες. Και το πολιτικό κατεστημένο που εκπροσωπεί τα συμφέροντά τους, τους ικανοποιεί, έχοντας πλέον εξ ορισμού εξασφαλισμένο, το αριστερό άλλοθι.

Ο Αλαφούζος και ο Βαρδινογιάννης, ο αυριανοτομπρισμός και ο 902 Αριστερά στα FM, συνδαιτημόνες στο ίδιο τραπέζι, έτοιμοι για ένα νέο «μεγάλο φαγοπότι», αυτό θυμίζουν οι τηλεοπτικές ρυθμίσεις.

Αποθέωση της ελεύθερης πληροφόρησης και της πολυφωνίας, όπως υποστηρίζουν πονηρά ορισμένοι και πιστεύουν αφελώς άλλοι; ή «τα FM και τα κανάλια με έχουν σφίξει σαν τανάλια», που τραγουδά ο Β. Παπακωνσταντίνου;

Σε κάθε περίπτωση, το ζήτημα είναι να πάρουν τον λόγο οι πολλοί, αυτοί που προορίζονται για ακροατές, τηλεθεατές, δέκτες, μιας ενημέρωσης που κατασκευάζεται σε κλειστά κυκλώματα και αποπνέει συντηρητισμό και συνείδηση.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΑΝΕΙΑ

του Γιώργου Σταμά

Καθηγητή Οικονομικής Θεω-
στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών που περιέχονται στο τελευταίο τριμηνιαίο δελτίο του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας το πραγματικό έλλειμμα του Δημοσίου και των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών (ΔΕΚΟ), δηλαδή το πραγματικό έλλειμμα του δημόσιου τομέα, θα ανέλθει το 1989 σε 2.200 δισεκ. δραχμές. Έτσι, δεδομένου ότι το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) εκτιμάται για το ίδιο έτος σε περίπου 10.300 δισεκ. δραχμές, το πραγματικό έλλειμμα του δημοσίου τομέα ανέρχεται για το 1989 σε 21.8% του ΑΕΠ, εκ των οποίων 18.3% του ΑΕΠ είναι το έλλειμμα του Δημοσίου και 3.5% του ΑΕΠ το έλλειμμα των ΔΕΚΟ.

Ειδικότερα, τό πρωτογενές, δηλαδή το κατά τα τοκοχρεολύσια μειωμένο, έλλειμμα του Δημοσίου εκτιμάται σε 10% του ΑΕΠ. Έτσι το Δημόσιο πλήρωσε το 1989 8.3% του ΑΕΠ ως τοκοχρεολύσια, 3.3% του ΑΕΠ ως χρεολύσια και 5% του ΑΕΠ ως τόκους.

Το μέγεθος του προβλήματος γίνεται εμφανέστερο, αν αναλογιστεί κανείς, ότι το πραγματικό έλλειμμα του δημοσίου τομέα που σήμερα αποτελεί το 21.8% του ΑΕΠ αποτελούσε πριν δέκα ακριβώς χρόνια «μόνον» το 6.4% του ΑΕΠ.

Η πολιτική αντιμετώπισης του προβλήματος από την κυβέρνηση αποσκοπεί στην μείωση του ελλείμματος του δημοσίου τομέα κατά 2.5-3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ μέσω (α) μιας αύξησης των εσόδων του Δημοσίου (κυρίως των έμμεσων φόρων) κατά ένα ποσοστό ίσο με 1% του ΑΕΠ, (β) μιας μείωσης των δαπανών του Δημοσίου κατά ένα ποσό ίσο με 1% του ΑΕΠ και (γ) μιας μείωσης του ελλείμματος των ΔΕΚΟ (μέσω αύξησης των τιμών των παρεχόμενων αγαθών) κατά 0.5-1% του ΑΕΠ. Τα συγκεκριμένα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση το 1989 για επίτευξη αυτού του στόχου είναι γνωστά. Σ' αυτά προστίθεται τώρα και η εκποίηση του μεγαλύτερου μέρους των «προβληματικών επιχειρήσεων».

Ωστόσο το μέσο αντιμετώπισης της δημοσιονομικής κρίσης που λανσάρεται από τον οικονομικό κυρίως τύπο είναι η μείωση των δαπανών του Δημοσίου και κυρίως των δαπανών του Δημοσίου για μισθούς μέσω μείωσης του αριθμού (ή και των μισθών) των δημοσίων υπαλλήλων. Ως επιχειρήματα επιστρατεύονται όλες οι κατά καιρούς αναπτυχθείσες «θεωρίες» περί του «κρατικοδίαιτου» των ελλήνων, περί διόγκωσης των δημοσίων δαπανών, περί μειωμένης παραγωγικότητας του Δημοσίου κ.λπ.

Ας δούμε όμως εγγύτερα αυτά τα επιχειρήματα. Είναι πράγματι υπερβολικές οι δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ; Σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες δεν είναι. Αλλά έστω πως ήταν. Η απλή εμπειρική θεώρηση του είδους και της ποιότητας των παραγομένων από το Δημόσιο κοινωνικών υπηρεσιών (μεταξύ άλλων: ποσοτικά και ποιοτικά ανεπαρκείς παιδικοί σταθμοί· σχολεία χωρίς θέρμανση και χωρίς άλλα στοιχειώδη· ΑΕΙ χωρίς βιβλιοθήκες και με ανυπαρκτούς ή άθλιους χώρους διδασκαλίας και εργασίας των διδασκόντων και με ανύπαρκτο βοηθητικό προσωπικό· νοσοκομεία σε άθλια κατάσταση, χωρίς κρεβάτια, με άθλια αμειψόμενα και ανεπαρκές νοσηλευτικό προσωπικό· άθλιες συγκοινωνίες και άλλα παρόμοια) δείχνει ότι οι δημόσιες δαπάνες δεν είναι δυνατόν να

είναι και δεν είναι υψηλές. Ορισμένες δεν είναι αναγκαίες, πολλές επίσης είναι αναποτελεσματικές - το σύνολό τους όμως δεν είναι υψηλό. Και με την ελλιπή αποτελεσματικότητα πολλών από τις δημόσιες δαπάνες φτάνουμε στην περίφημη πλέον μειωμένη παραγωγικότητα του Δημοσίου σε σχέση προς τον ιδιωτικό τομέα. Το καθαρό προϊόν ανά εργαζόμενο, δηλαδή η παραγωγικότητα του Δημοσίου είναι μια συμβατική εθνικολογιστική έννοια που δεν προσφέρεται για συγκρίσεις με το καθαρό προϊόν ανά εργαζόμενο, δηλαδή την παραγωγικότητα, του ιδιωτικού τομέα. (Δες επ' αυτού Γ. Σταμάτης «Η σύνδεση των μισθών με την παραγωγικότητα», στο ίδιο (Επιμέλεια), Οικονομική κρίση και κρατική πολιτική: Η νεοφιλελεύθερη-συντηρητική στροφή στην Ελλάδα σήμερα. Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 1990). Αυτό δεν σημαίνει ωστόσο ότι δεν μπορεί να γίνει λόγος για την αποδοτικότητα του Δημοσίου. Η σύγκριση όμως είναι πλέον ενδογενής: συγκρίνεται η πραγματική με την δυνατή αποδοτικότητα του Δημοσίου. Ότι η αποδοτικότητα του Δημοσίου μπορεί να αυξηθεί είναι αληθές. Η διαπίστωση όμως ότι το Δημόσιο θα μπορούσε να είναι αποτελεσματικότερο δεν σημαίνει, όπως θέλουν να μας πείσουν, ότι θα πρέπει να μειωθούν οι δημόσιες δαπάνες επειδή δήθεν το Δημόσιο είναι λιγότερο παραγωγικό από τον ιδιωτικό τομέα, αλλά απλώς ότι θα πρέπει να γίνει αποτελεσματικότερο. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι το γεγονός ότι το Δημόσιο, ενώ θα μπορούσε να είναι, δεν είναι αποτελεσματικό, δεν οφείλεται στους εργαζόμενους στο Δημόσιο, αλλά στις κηθερνήσεις που οργανώνουν, όπως οργανώνουν, τις δημόσιες υπηρεσίες. Και πριν απ' όλα η δυνατότητα αύξησης της αποτελεσματικότητας της εργασίας στο Δημόσιο δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να μειωθεί ο αριθμός των απασχολούμενων στο Δημόσιο έτσι ώστε λιγότεροι απασχολούμενοι που

θα δουλεύουν τώρα πλέον αποτελεσματικότερα να προσφέρουν, λόγω του μειωμένου αριθμού τους, τις ίδιες ελλειπείς υπηρεσίες στους πολίτες. Αλλά σημαίνει ότι οι δεδομένοι απασχολούμενοι πρέπει να οργανωθούν καλύτερα ώστε να γίνουν αποτελεσματικότεροι και να προσφέρουν έτσι όχι μόνον τις ίδιες όπως και πριν αλλά και σε καλύτερη τώρα ποιότητα υπηρεσίες, παρά και νέες, αναγκαίες αλλά μη προσφερόμενες σήμερα υπηρεσίες σε εξίσου καλή ποιότητα. Η σημερινή κακή οργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης δεν σημαίνει ότι υπάρχουν υπεράριθμοι εργαζόμενοι σε πολλούς επιμέρους τομείς του Δημοσίου και στο Δημόσιο συνολικά.

Υπάρχει όμως μια απλή ερμηνεία του γεγονότος ότι οι νεοφιλελεύθεροι προτιμούν, όταν πρόκειται για μια μείωση του ελλείμματος του Δημοσίου, μάλλον μια μείωση των δημοσίων δαπανών (και μάλιστα μια μείωση όχι των δημοσίων δαπανών εν γένει, αλλά μια μείωση των δημοσίων δαπανών για προσωπικό), παρά μίαν αύξηση των εσόδων του Δημοσίου: Διότι μια αύξηση των εσόδων του Δημοσίου θα σημαίνει αύξηση της άμεσης φορολογίας αυτών που σήμερα δεν πληρώνουν σχεδόν καθόλου άμεσους φόρους, δηλαδή των επιχειρηματιών. Και προτιμούν για μείωση των δημοσίων δαπανών για προσωπικό και όχι μια μείωση των δημοσίων δαπανών εν γένει, για τους εξής λόγους: Οι δημόσιες δαπάνες είναι δυο ειδών, δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες και δαπάνες για προσωπικό. Τα αγαθά και οι υπηρεσίες που αγοράζει το Δημόσιο με το πρώτο απ' αυτά τα δύο είδη δαπανών παράγονται από επιχειρήσεις. Η τιμή τους περιέχει λοιπόν και κέρδος. Κάθε αύξηση αυτών των δαπανών σημαίνει αύξηση, και κάθε μείωσή τους σημαίνει μείωση των κερδών. Οι δημόσιες δαπάνες για προσωπικό είναι δαπάνες για την αγορά της εργασιακής δύναμης των δημοσίων υπαλλήλων, δηλαδή για την αγο-

ρά ενός εμπορεύματος, η τιμή του οποίου δεν περιέχει κέρδος. Θα αντιτείνετε: μα οι εργαζόμενοι στο Δημόσιο ξοδεύουν τους μισθούς των για την αγορά εμπορευμάτων η τιμή των οποίων περιέχει κέρδος. Βεβαίως. Ακριβώς, όμως, όπως και οι μισθωτοί εργαζόμενοι του ιδιωτικού τομέα. Η διαφορά των εργαζόμενων του Δημοσίου από τους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα έγκειται στο ότι οι πρώτοι δεν παράγουν με την εργασία τους, όπως οι τελευταίοι, κέρδος για τις επιχειρήσεις. Κάθε μείωση του αριθμού τους σημαίνει βέβαια, στον βαθμό που γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο μειούται η ζήτησή τους για τα εμπορεύματα που παράγουν οι επιχειρήσεις, πρώτον, μείωση των κερδών (η οποία όμως εκλείπει στον βαθμό που οι μισθωτοί που αφαιρούνται από το Δημόσιο μετατρέπονται σε μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα, οι οποίοι ξοδεύουν κι αυτοί τους μισθούς τους για την αγορά εμπορευμάτων του ιδιωτικού τομέα), και, δεύτερον, μείωση των δημοσίων δαπανών και συνεπώς, μακροπρόθεσμα, και μείωση των εσόδων του κράτους κι επομένως μείωση της φορολογίας κι έτσι αύξηση των κατά τους φόρους μειωμένων κερδών. Κι επιπλέον, τρίτον, οι μισθωτοί του Δημοσίου που γίνονται μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα αυξάνουν άμεσα την παραγωγή κερδών.

Κάθε μείωση του ελλείμματος του Δημοσίου μειώνει το εισόδημα αυτών που το χρηματοδοτούν: των τραπεζών και των υψηλών εισοδηματικών στρωμάτων, δηλαδή των επιχειρηματιών, που αγοράζουν τίτλους (έντοκα γραμμάτια και ομόλογα) του Δημοσίου. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα στις 20.12.89 ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδας οι δανειακές ανάγκες του Δημοσίου κατά τους πρώτους 10 μήνες του 1989 (ύψους 1.140 δισεκ. δρχ.) χρηματοδοτήθηκαν με 410 δισεκ. δραχμές από τις ελληνικές τράπεζες (εμπορικές τράπε-

ζες και ειδικά πιστωτικά ιδρύματα), με 130 δισεκ. δραχμές από τράπεζες του εξωτερικού, με 213 δισεκ. δραχμές από τον ιδιωτικό μη τραπεζικό τομέα και μόνον με 310 δισεκ. δραχμές από την Τράπεζα της Ελλάδος. Το εισόδημα που αποκτούν οι επιχειρηματίες, ως τράπεζες ή ως επιχειρήσεις ή ως ιδιώτες, χρηματοδοτώντας το έλλειμμα του Δημοσίου είναι εισόδημα των φορολογούμενων, δηλαδή κυρίως των μισθωτών, το οποίο μεταβιβάζεται μέσω της φορολογίας στο κράτος και το οποίο αποκτούν κατόπιν μέσω της χρηματοδότησης του ελλείμματος του Δημοσίου οι επιχειρηματίες. Κάθε μείωση του ελλείμματος του Δημοσίου μέσω αύξησης της φορολογίας των επιχειρηματιών θίγει ως εκ τούτου διπλά το εισόδημα των επιχειρηματιών: πληρώνουν περισσότερους φόρους και παίρνουν συγχρόνως λιγότερους τόκους από την χρηματοδότηση του ελλείμματος του Δημοσίου. Κάθε μείωση του ελλείμματος του Δημοσίου μέσω μείωσης των δημοσίων δαπανών θίγει το εισόδημα των επιχειρηματιών μόνον μέσω μείωσης των τόκων που παίρνουν από την χρηματοδότηση του μειωμένου ελλείμματος του Δημοσίου, όχι και μέσω αύξησης της άμεσης φορολογίας των επιχειρηματιών. Αυτή η τελευταία μείωση του εισοδήματος των επιχειρηματιών αντισταθμίζεται όμως από το ότι, όταν οι δημόσιες δαπάνες μειούνται μέσω μείωσης των δαπανών για προσωπικό, το αποβαλλόμενο από το Δημόσιο προσωπικό μετατρέπεται σε μισθωτούς εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα, οι οποίοι παράγουν ακόμη περισσότερο κέρδος για τους επιχειρηματίες. Γι' αυτό και οι νεοφιλελεύθεροι είναι υπέρ μιας μείωσης του ελλείμματος του Δημοσίου μέσω μείωσης των δημοσίων δαπανών για προσωπικό.

Σε τι θα μπορούσε να συνίσταται μια

ρας - πόροι, οι οποίοι θα μπορούσαν μετά να χρησιμοποιηθούν για την καλύτερη του ΕΣΥ ή για την βελτίωση του συστήματος των (αστικών) συγκοινωνιών ή για την παιδεία ή - γιατί όχι; - για τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων αντιμετώπισης των προβλημάτων των ανέργων. Σημαντικότεροι πόροι θα μπορούσαν επίσης να εξοικονομηθούν, για να διατεθούν μετά όπου είναι αναγκαίο, και μέσω μιας επανεξέτασης της σκοπιμότητας και αναγκαιότητας των πάσης φύσεως κρατικών επιδοτήσεων. Μια τέτοια ευρύτατη ανακατανομή των δημοσίων δαπανών θα έπρεπε φυσικά να συμπληρωθεί από μια αναδιάρθρωση και αναδιοργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης στο σύνολό της με σκοπό την αύξηση της αποδοτικότητάς της.

Όσον αφορά την πλευρά των κρατικών εσόδων και του τρόπου χρηματοδότησης του ελλείμματος του Δημοσίου τα πράγματα είναι απλούστερα.

Σε αντίθεση προς το ποσοστό των δημοσίων δαπανών στο ΑΕΠ, το ποσοστό των κρατικών εσόδων από φόρους (και ακόμη περισσότερο το ποσοστό των κρατικών εσόδων από άμεσους φόρους) είναι σε σύγκριση με άλλες χώρες εξαιρετικά χαμηλό.

Η «Επιτροπή Αγγελόπουλου» υπολογίζει σε 3.400 δισεκ. δραχμές το μη φορολογούμενο (φοροαπαλλασσόμενο, φοροαποφεύγον ή φοροδιαφεύγον) εισόδημα. Συγκεκριμένα εκτιμά σε 900 δισεκ. το (φοροαπαλλασσόμενο) αγροτικό εισόδημα, σε 1.500 δισεκ. το (φοροαπαλλασσόμενο) εισόδημα από καταθέσεις και τίτλους (συνολικού ύψους 10.000 δισεκ.) και σε 1.000 δισεκ. το εισόδημα που φοροδιαφεύγει. Με ένα σχετικά ίσο με 20% η φορολογία του αγροτικού εισοδήματος και του εισοδήματος από καταθέσεις και τίτλους και η πάταξη της φοροδιαφυ-

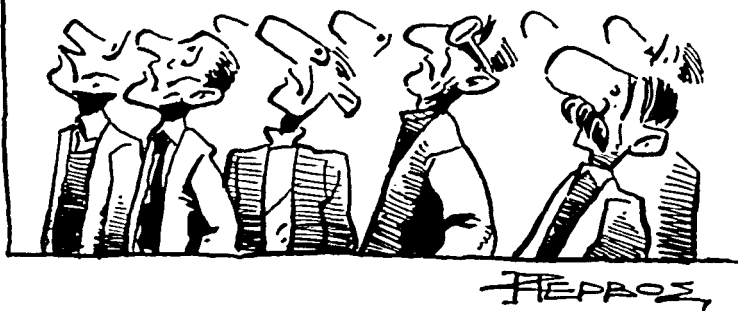
ζικό ιδιωτικό τομέα και ότι το Δημόσιο (χωρίς τις ΔΕΚΟ) πλήρωσε το 1989 ένα ποσό ίσο με 8.3% του ΑΕΠ για τοκοχρεολύσια (3.3% του ΑΕΠ χρεολύσια και 5% του ΑΕΠ τόκους). Το Δημόσιο πλήρωσε λοιπόν το 1989 5% του ΑΕΠ, τουτέστιν 550 σχεδόν δισεκ. δραχμές σε τόκους σε τράπεζες και ιδιώτες. Το ζήτημα είναι το εξής: γιατί να χρηματοδοτούν οι τράπεζες και οι ιδιώτες το έλλειμμα του Δημοσίου κι όχι η Τράπεζα της Ελλάδος; Ποιος οικονομικός λόγος υπάρχει γι' αυτόν τον τρόπο χρηματοδότησης πέραν του λόγου ότι έτσι το Δημόσιο πληρώνει τόκους στις εμπορικές τράπεζες και σε ιδιώτες, ενώ στην Τράπεζα της Ελλάδος θα μπορούσε ή να μην πληρώνει καθόλου τόκους ή να πληρώνει τους ίδιους χαμηλούς τόκους που πληρώνουν και οι εμπορικές τράπεζες όταν αναχρηματοδοτούνται από την Τράπεζα της Ελλάδος; Σήμερα η Τράπεζα της Ελλάδος (ανα)χρηματοδοτεί φτηνά τις τράπεζες για να χρηματοδοτήσουν ακριβά το έλλειμμα του Δημοσίου. Αν η Τράπεζα της Ελλάδος χρηματοδοτούσε άμεσα το έλλειμμα του Δημοσίου με τους ίδιους όρους, με τους οποίους (ανα)χρηματοδοτεί τις τράπεζες, δεν θα άλλαζε τίποτε παρά μόνον το εξής: το ποσό που θα πληρωνε το Δημόσιο ως τόκους θα ήταν χαμηλότερο κατά (α) το ποσό που κερδίζουν σήμερα οι τράπεζες χρηματοδοτώντας ακριβά το έλλειμμα του Δημοσίου και (ανα)χρηματοδοτούμενες φτηνά από την Τράπεζα της Ελλάδος, και (β) κατά το ποσό που θα πληρωνε το Δημόσιο λιγότερο στην Τράπεζα της Ελλάδος απ' ό,τι σε ιδιώτες. Κατά το άθροισμα αυτών των δύο ποσών θα ήταν μικρότερο το έλλειμμα του Δημοσίου. «Στις σημερινές συσκέψεις και σε αυτές που θα ακολουθήσουν», διαβάζουμε στην Καθημερινή της 15.12.1989, «θα αναζητηθούν πολλοί και διαφορετικοί τρόποι χρηματοδότησης των αναγκών του Δημοσίου. Ανάμεσα στους τρόπους που θα εξεταστούν είναι και ο έμμεσος δανεισμός του Δημοσίου από τις εμπορικές τράπεζες. Προηγούμενος όμως θα χρειαστεί να αναχρηματοδοτηθούν οι τράπεζες από την Τράπεζα της Ελλάδος».

Η χρηματοδότηση του ελλείμματος του Δημοσίου από τις τράπεζες μεταβιβάζει εισόδημα του Δημοσίου και εντέλει εισόδημα των φορολογούμενων και συγκεκριμένα των μισθωτών και των συνταξιούχων, οι οποίοι είναι ουσιαστικά οι μόνοι που πληρώνουν άμεσους φόρους, στις τράπεζες. Κλασικό παράδειγμα το μέτρο που πήρε η Τράπεζα της Ελλάδος την 20.12.89 για να διευκολύνει την χρηματοδότηση του ελλείμματος του Δημοσίου από τις εμπορικές τράπεζες. Με το μέτρο αυτό επιτρέπεται στις εμπορικές τράπεζες να τοποθετήσουν μια ποσοστιαία μονάδα από τις 4.5 ποσοστιαίες μονάδες των καταθέσεών τους, που είναι υποχρεωμένες να καταθέτουν με επιτόκιο 12.5% στην Τράπεζα της Ελλάδος, σε τρίμηνα έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου. Πρόκειται για ένα ποσό ίσο με 53 δισεκ. δραχμές, το οποίο οι εμπορικές τράπεζες μπορούν τώρα να τοποθετήσουν με επιτόκιο περίπου 17.5% σε έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου (το επιτόκιο αυτών των γραμματίων είναι 17%, αναμένεται όμως να αυξηθεί), αντί να είναι υποχρεωμένες να το έχουν κατατεθειμένο με επιτόκιο 12.5% στην Τράπεζα της Ελλάδος. Αυτό θα τους αποφέρει 2.65 δισεκ. δραχμές τον χρόνο, δηλαδή τους τόκους

που αναλογούν στον για ένα χρόνο τοκισμό του ποσού των 53 δισεκ. δραχμών με επιτόκιο την διαφορά μεταξύ του επιτοκίου 12.5% της Τράπεζας της Ελλάδος και του επιτοκίου 17.5% των τριμήνων εντόκων γραμματίων του Δημοσίου.

Αν χρηματοδοτούσε η Τράπεζα της Ελλάδος αυτά τα 53 δισεκ. με επιτόκιο 12.5% τότε το έλλειμμα του Δημοσίου θα ήταν μικρότερο κατά 2.65 δισεκ. δραχμές. Θα πείτε: μα πρόκειται για ένα μικρό ποσό. Ναι, αλλά δεν πρόκειται για τη χρηματοδότηση αυτών μόνον των 53 δισεκ. του ελλείμματος του Δημοσίου και για τα 2.65 δισεκ. των αντιστοιχών τόκων, αλλά για τη χρηματοδότηση του συνολικού ελλείμματος του Δημοσίου και των αναλογούντων σχεδόν 550 δισεκ. τόκων. Αλλά και το ίδιο το ποσό των 2.65 δισεκ. δεν είναι ευκαταφρόνητο, αν αναλογιστεί κανείς ότι η κυβέρνηση φέρει αδυνατούσα να συνεισφέρει το ποσό των 10 δισεκ., το οποίο απαιτείται για την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Ολυμπιακής, και εξετάζει τη δυνατότητα να προσφέρει 20% των μετοχών της Ολυμπιακής σε ξένες εταιρείες. Θα πείτε: Μα η χρηματοδότηση αυτών των 53 δισεκ. από την Τράπεζα της Ελλάδος σημαίνει έκδοση νέου χρήματος. Αυτό είναι ορθό. Μόνον που και η χρηματοδότησή τους από τις εμπορικές τράπεζες σημαίνει κι αυτή, στη συγκεκριμένη περίπτωση, έκδοση νέου χρήματος.

Το σύνθημα κατά της χρηματοδότησης του ελλείμματος του Δημοσίου από την Κεντρική Τράπεζα επιχείρημα είναι ότι αυτή η χρηματοδότηση συνιστά αύξηση της ποσότητας χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας («τύπωμα χαρτονομίσματος από τον Χολαργό»), συνεπώς διεύρυνση του πιστοδοτικού δυναμισμού των εμπορικών τραπεζών, δηλαδή της δυνατότητας δημιουργίας (λογιστικού) χρήματος από μέρος των εμπορικών τραπεζών, κι έτσι, δυνητικά αύξηση της ποσότητας του κυκλοφορούντος χρήματος με αντίστοιχες συνέπειες για την ισοτιμία του νομίσματος και, κυρίως, για τις τιμές των εμπορευμάτων (υποτίμηση του νομίσματος και πληθωρισμός). Όμως ακόμη κι αν δεχθούμε ότι η αύξηση της ποσότητας του κυκλοφορούντος χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας, την οποία συνεπάγεται η χρηματοδότηση του ελλείμματος του Δημοσίου από την Κεντρική Τράπεζα, έχει τις παραπάνω συνέπειες, οι ανησυχούντες παραγωγίζουν ότι, όπως ορθά υπενθύμισε πρόσφατα ο Διοικητής της Τραπεζής της Ελλάδος, τις ίδιες ακριβώς συνέπειες έχει και ο εξωτερικός δανεισμός. Διότι τα ποσά που δανείζεται το Δημόσιο από το εξωτερικό τα ανταλλάσσει στην Τράπεζα της Ελλάδος με δραχμές και αυξάνει έτσι την ποσότητα του κυκλοφορούντος χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας. Συγχρόνως όμως παραγωγίζουν το εξής: Ότι το Δημόσιο, όπως, όταν δανείζεται από την Κεντρική Τράπεζα, αυξάνει την ποσότητα του κυκλοφορούντος χρήματος της Κεντρικής Τραπεζής, έτσι και, όταν επιστρέφει στην Κεντρική Τράπεζα δάνεια που είχε πάρει απ' αυτήν, μειώνει αντιστοίχως την ποσότητα του κυκλοφορούντος χρήματος της Κεντρικής Τραπεζής. Ακριβώς όπως, όταν δανείζεται από τις εμπορικές τράπεζες, αυξάνει, κι όταν επιστρέφει σ' αυτές δάνεια που είχε πάρει απ' αυτές, μειώνει αντιστοίχως την ποσότητα του εκτός του τραπεζικού τομέα κυκλοφορούν-

πολιτική εξυγίανσης των δημοσιονομικών; Δεδομένου ότι το ποσοστό των δημοσίων δαπανών στο ΑΕΠ δεν είναι υψηλό και δεδομένου ότι πολλές από τις προσφερόμενες σήμερα δημόσιες υπηρεσίες είναι ελλιπείς και χαμηλής ποιότητας ενώ ορισμένες που θα έπρεπε να προσφέρονται δεν προσφέρονται καθόλου, δεν είναι δυνατόν να γίνει λόγος για μια μείωση του συνόλου των δημοσίων δαπανών ως μέσον εξυγίανσης των δημοσιονομικών. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να επανεξεταστεί η σκοπιμότητα και η αναγκαιότητα ορισμένων δημοσίων δαπανών. Αυτή η επανεξέταση θα εξοικονομήσει πόρους από ορισμένους τομείς δραστηριότητας του Δημοσίου, οι οποίοι θα μπορούσαν μετά να χρησιμοποιηθούν σε τομείς του Δημοσίου όπου υπάρχει ανάγκη. Έτσι π.χ. είναι σήμερα πλέον κοινός τόπος ότι μπορούν να εξοικονομηθούν πόροι από τον τομέα της εθνικής άμυνας χωρίς να θίγει η αμυντική ικανότητα της χώ-

γής θα απέδιδε, βάσει των στοιχείων της «Επιτροπής Αγγελόπουλου», 680 δισεκ. δραχμές. Η «Επιτροπή Αγγελόπουλου» εκτιμά, όμως, (με 1.000 δισεκ.) σε λιγότερο από 10% του ΑΕΠ το φοροδιαφεύγον εισόδημα, ενώ όλες οι εκτιμήσεις στα πλαίσια των μελετών για την παραοικονομία το εκτιμούν σε ποσοστό μέχρι και 30-40%. Αν το εκτιμήσει κανείς μετριοπαθώς σε 20% του ΑΕΠ, τότε το παραπάνω ποσό των 680 δισεκ. που θα εισπράττει το Δημόσιο από φόρους γίνεται 880 δισεκ. δραχμές. Αν σ' αυτό το ποσό προσθέσει κανείς και τον ετήσιως εισπραττόμενο και μη αποδιδόμενο ΦΠΑ (εκτίμηση: 150 δισεκ.), τότε το ποσό που προκύπτει καλύπτει το πρωτογενές έλλειμμα του Δημοσίου (περίπου 1.000 δισεκ.).

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η χρηματοδότηση του ελλείμματος του Δημοσίου. Αναφέραμε ήδη ότι το έλλειμμα του Δημοσίου χρηματοδοτείται κυρίως από τις τράπεζες (ελληνικές και ξένες) και από τον μη τραπε-

τους χρήματος ενγένη (χωρίς να μεταβάλλει κάθε φορά την ποσότητα του κυκλοφορούντος χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας). Αυτό θέβαια δεν σημαίνει ότι, όταν το έλλειμμα του Δημοσίου του χρηματοδοτούν οι τράπεζες κι όχι η Κεντρική Τράπεζα, δεν αυξάνεται η ποσότητα του κυκλοφορούντος χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας. Αυξάνεται θέβαια, στο βαθμό που οι τράπεζες αναχρηματοδοτούνται από την Κεντρική Τράπεζα.

Αν η Κεντρική Τράπεζα χρηματοδοτούσε ολόκληρο το έλλειμμα του Δημοσίου, τότε φυσικά αυτή η χρηματοδότηση θα αύξανε την ποσότητα του κυκλοφορούντος χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας μόνον στο μέτρο που θα αυξανόταν το εσωτερικό χρέος του Δημοσίου. Αν αυτή η ποσότητα εθεωρείτο ποτέ εξαιρετικά μεγάλη, τότε τίποτα δεν θα εμπόδιζε την Κεντρική Τράπεζα να περιορίσει τις δυνατότητες των εμπορικών τραπεζών να δημιουργούν λογιστικό χρήμα, αυξάνοντας π.χ. το ποσοστό των καταθέσεων τους που υποχρεούνται να καταθέτουν άτοκα ή και με μειωμένο επιτόκιο στην Κεντρική Τράπεζα. Αυτό δεν θα περιοριζε θέβαια τον εφοδιασμό της οικονομίας με χρήμα, θα περιοριζε όμως τη δυνατότητα των τραπεζών να δημιουργούν λογιστικό χρήμα εκ του μη όντος (επειδή θα την εξαρτούσε από την κατοχή μιας μεγαλύτερης τώρα ποσότητας χρήματος της Κεντρικής Τράπεζας) και συνεπώς και τα κέρδη των εμπορικών τραπεζών. Όσοις νομίζει ότι αυτό είναι ένα σκληρό μέτρο για τις τράπεζες παραγνωρίζει ότι πρόκειται απλώς για τον επαναπροσδιορισμό των όρων ενός προνομίου (και συνεπώς απλώς για τον περιορισμό αυτού του προνομίου), το οποίο έχει εκχωρήσει το κράτος στις τράπεζες: του προνομίου να δημιουργούν εκ του μη όντος (λογιστικό) χρήμα.

Φυσικά το Δημόσιο θα μπορούσε και εφεξής, αν το θεωρούσε σκόπιμο ή αναγκαίο, να δανειζεται από τον μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα – πληρώνοντας τόκους. Ωστόσο οι τόκοι που πληρώνει το Δημόσιο στον μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα για δάνεια που παίρνει απ' αυτόν διαφέρουν ριζικά από τους τόκους που πληρώνει στον τραπεζικό τομέα. Ο λόγος είναι ο εξής: Ο μη τραπεζικός ιδιωτικός τομέας, οι ιδιώτες και οι επιχειρήσεις, δανείζουν στο κράτος *δικό τους* χρήμα, ενώ οι τράπεζες δανείζουν στο κράτος χρήμα που δημιουργούν οι ίδιες εκ του μη όντος βάσει προνομίου που τους έχει εκχωρήσει το ίδιο το κράτος, δηλαδή ο ίδιος ο δανειζόμενος.

Η νέα σειρά ομολόγων δωδεκάμηνης διάρκειας με ρήτρα ECU και επιτόκιο 12%, την οποία διάθεσε το Δημόσιο από την 16η μέχρι την 22α 1ου 1990, αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για τα παραπάνω. Τα ομόλογα αυτά είναι, εάν αγοραστούν με συνάλλαγμα που δεν υποχρεούται να εκχωρήσει κανείς αντί δραχμών στην Τράπεζα της Ελλάδος, μετατρέψιμα σε ελεύθερο συνάλλαγμα. Έτσι αυτό το ομολογιακό δάνειο του Δημοσίου προσφέρεται και για αλλοδαπούς. Κι επειδή το επιτόκιο του 12% είναι σκανδαλωδώς υψηλότερο των επιτοκίων της ευρωπαϊκής και της διεθνούς αγοράς για χρήματα ενός έτους, δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι «οι ξένοι αγοράζουν σαν τρελοί» (Υπότιπλος δημοσιεύματος της Καθημερινής της 17ης 1ου 90 με τίτλο «Επαχθής δανεισμός με ομόλογα ECU»). Και πράγματι πρόκειται γι' αυτόν ακριβώς το λόγο για έναν εξωτερικό δανεισμό και μάλιστα για ένα «εξωτερικό δανεισμό "από το

παράθυρο"» (στο ίδιο δημοσίευμα της Καθημερινής). «*Η επιστροφή του δανείου αυτού θα επιβαρύνει σημαντικά τις υποχρεώσεις του κράτους για πληρωμή τοκοχρεολυσίων του εξωτερικού μας χρέους, τα οποία έχουν υπολογιστεί για μεν το τρέχον έτος σε 3.900 εκατ. δολάρια και για το επόμενο πάνω από 5.000 εκατ. δολάρια*» (στο ίδιο δημοσίευμα της Καθημερινής). Σε άρθρο του ίδιου φύλλου της Καθημερινής αναφέρεται ότι «*κύκλοι της Τράπεζας της Ελλάδος υποστηρίζουν ότι ακόμη και επιχειρήσεις που εξέδωσαν ομολογιακά δάνεια με ρήτρα ECU δεν προσφεραν τόσο υψηλό επιτόκιο. Πόσο μάλλον ένα κράτος το οποίο θεωρητικά έχει μια αυξημένη πιστοληπτική ικανότητα και φερεγγυότητα. Ειδικότερα, υποστηρίζουν ότι θα μπορούσαμε να πουλήσουμε τα ομόλογα με επιτόκιο χαμηλότερο από 12% και υψηλότερο θέβαια από τα άλλα ευρωπαϊκά. Οι ίδιοι κύκλοι εξηγούν ότι όπως είναι η διάρθρωση του εξωτερικού μας χρέους η αποπληρωμή και αυτού του δανείου θα χρειαστεί να γίνει μέσω έκδοσης νέων δανείων». Τραπεζικοί κύκλοι εκτιμούν ότι μέχρι την λήξη της προθεσμίας εγγράφων (22.1.90) θα έχουν διατεθεί ομόλογα αξίας 140 δισεκ. δραχμών (110 δισεκ. σε αλλοδαπούς και 30 δισεκ. σε ημεδαπούς).*

«*Η επιτυχία του δανείου σε ECU [...] εξαρτάται έμμεσα από το υψηλό επιτόκιο με το οποίο τοποθετείται στην αγορά. Για το θέμα αυτό υπήρξε έντονος προβληματισμός στους τραπεζικούς κύκλους. Στην «κριτική» που ασκήθηκε χθες ότι έμμεσα πρόκειται για μορφή εξωτερικού δανεισμού, από έγκυρους κύκλους της κυβέρνησης υπογραμμίσθηκαν:*

– *το δάνειο είναι σε δραχμές και όχι σε συνάλλαγμα.*

– *Η απόφαση αυτή ελήφθη κατόπιν συνεννοήσεως με τους αρχηγούς των κομμάτων και την Τράπεζα της Ελλάδος.*

– *Το κόστος το οποίο τελικώς επιμίζεται το Δημόσιο δεν ξεπερνά το 0.5% εφόσον η Τράπεζα της Ελλάδος επανατοποθετεί τις συναλλαγματικές εισροές στην ευρωπαϊκή κεφαλαιαγορά με επιτόκιο 11.5%»* (Καθημερινή, 18.1.1990).

Στις παραπάνω δηλώσεις έγκυρων κύκλων θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς τα εξής: Ότι το δάνειο συνιστά, στον βαθμό που τα ομόλογα αγοράζονται με μη υποχρεωτικά εκχωρητό συνάλλαγμα ημεδαπών ή με εισαγόμενο συνάλλαγμα αλλοδαπών, εξωτερικό δανεισμό, επειδή προβλέπεται ότι τα ομόλογα που έχουν αγοραστεί με τέτοιο συνάλλαγμα είναι μετατρέψιμα σε ελεύθερο συνάλλαγμα. Ότι το γεγονός πως η απόφαση για την έκδοση αυτών των ομολόγων ελήφθη κατόπιν συνεννοήσεων της κυβέρνησης με τους αρχηγούς των κομμάτων και την Τράπεζα της Ελλάδος δεν λείπει τίποτα για το πόσο η απόφαση αυτή είναι σύμφωνη με τα συμφέροντα του Δημοσίου. Και, τέλος, ότι αν πράγματι η Τράπεζα της Ελλάδος επανατοποθετεί το συνάλλαγμα που εισρέει από την πώληση των ομολόγων ECU στην ευραγορά με επιτόκιο 11.5% τότε το πράγμα είναι πιο προβληματικό απ' όσο φαίνεται.

Αλλά πριν αναφερθούμε στο τελευταίο αυτό σημείο, ας διασαφηνίσουμε ορισμένα άλλα. Εν πρώτοις το επιτόκιο που θα κληθεί να πληρώσει το Δημόσιο επί του δανείου σε δραχμές θα είναι, για την αναμενόμενη διολίσθηση της δραχμής το τρέχον έτος, πάνω από 24%. Γεννάται λοιπόν το ερώτημα: Αν δεν πρόκειται για εξωτερικό αλλά για εσωτερικό δάνειο, αν δηλαδή σκοπός

του δανείου δεν είναι και ο προσπορισμός συναλλάγματος, αλλά μόνον ο προσπορισμός δραχμών, γιατί τότε το Δημόσιο δεν εξέδωσε ομόλογα σε δραχμές χωρίς μετατρεψιμότητα σε ελεύθερο συνάλλαγμα, χωρίς ρήτρα ECU, ή με ρήτρα ECU αλλά με ουσιαστικό επιτόκιο σε δραχμές 19-20%, όπως είναι το επιτόκιο στην ελληνική χρηματαγορά; Γιατί, αφού δεν πρόκειται για εξωτερικό δανεισμό, πληρώνει ένα επιτόκιο κατά τουλάχιστον 4 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από το επιτόκιο της ελληνικής χρηματαγοράς; Και αν πιστεύουμε ότι πράγματι η Τράπεζα της Ελλάδος επανατοποθετεί τις εισροές σε συνάλλαγμα, τις οποίες συνεπάγεται η αγορά των ομολόγων από αλλοδαπούς, στην ευραγορά με επιτόκιο 11.5%, γιατί αυτό να σημαίνει ότι το Δημόσιο πληρώνει τελικά για το δάνειο μόνον τη διαφορά του 0.5%; Άλλο πράγμα η Τράπεζα της Ελλάδος κι άλλο το Δημόσιο. Το Δημόσιο πληρώνει σε συνάλλαγμα 12% ή σε δραχμές 24% και η Τράπεζα της Ελλάδος, αν πράγματι τοποθετεί το εισρέον συνάλλαγμα στην ευραγορά και το τοποθετεί πράγματι με 11.5% παίρνει 11.5%. Αλλά έστω ότι το Δημόσιο και η Τράπεζα της Ελλάδος είναι ένα και το αυτό πράγμα. Γιατί τότε το Δημόσιο να δανειζεται με 12% στο εξωτερικό και το ίδιο το Δημόσιο, μέσω της Τραπεζής της Ελλάδος, να τοποθετεί τα δανειζόμενα ποσά με 11.5% στο εξωτερικό; Δεν θα ήταν φθηνότερο αν το Δημόσιο δανειζόταν, μέσω της Τραπεζής της Ελλάδος, το αντίστοιχο ποσό με επιτόκιο 11.5% στο εξωτερικό αντί όπως τώρα με 12%; Διότι, αν η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να τοποθετεί συνάλλαγμα με επιτόκιο 11.5% στο εξωτερικό, τότε μπορεί φυσικά και να πάρει δάνειο με το ίδιο περίπου επιτόκιο. Και το σπουδαιότερο: Αν η Τράπεζα της Ελλάδος επανατοποθετεί πράγματι στο εξωτερικό το εισρέον από την πώληση των ομολόγων συνάλλαγμα, τότε πράγματι, λόγω αυτής της επανατοποθέτησης, το δάνειο δεν αποσκοπεί στον προσπορισμό συναλλάγματος και δεν είναι, εκ των πραγμάτων, εξωτερικό δάνειο. Αν έτσι έχει το πράγμα κι αν, όπως προϋποθέτει το επιχειρημα της επανατοποθέτησης, το Δημόσιο είναι ένα και το αυτό, τότε δεν θα ήταν απλούστερο και φθηνότερο για το Δημόσιο και την Τράπεζα της Ελλάδος μαζί, αντί να εκδόσουν αυτό το δάνειο και να πληρώσουν πλην της ίσης με 0.5% διαφοράς μεταξύ του επιτοκίου λήψης και του επιτοκίου επανατοποθέτησης των χρημάτων καθώς και 1.5% εξόδων διάθεσης των ομολόγων, να χρηματοδοτήσει με το ίδιο ποσό άτοκα η Τράπεζα της Ελλάδος το Δημόσιο, αφού έτσι θα εξοικονομούσαν έξοδα 2% επί του συνολικού ποσού του δανείου; Θα πείτε: Μα τότε θα εκδίδαμε νέο χρήμα. Όπως θα δούμε, και τώρα εκδίδουμε, στο βαθμό που τα ομόλογα αγοράζονται με συνάλλαγμα, νέο χρήμα.

Στην πραγματικότητα το πράγμα έχει ως εξής: Το εν λόγω δάνειο είναι, στο βαθμό που τα ομόλογα αγοράστηκαν με ελεύθερο συνάλλαγμα και είναι μετατρέψιμα σε συνάλλαγμα, ένα εξωτερικό δάνειο με σκανδαλωδώς υψηλό επιτόκιο. Σε τι αποσκοπεί αυτό το δάνειο; Σε δυο πράγματα. Πρώτον θέβαια στην «από το παράθυρο» κάλυψη δανειακών αναγκών του Δημοσίου σε δραχμές από την Τράπεζα της Ελλάδος και, δεύτερον, στην επίσης «από το παράθυρο» κάλυψη δανειακών αναγκών της οικονομίας, δηλαδή της Τράπεζας της Ελλάδος, σε συνάλλαγμα. «Από το παράθυρο» κάλυψη δα-

νειακών αναγκών της οικονομίας, δηλαδή της Τραπεζής της Ελλάδος, σε συνάλλαγμα σημαίνει: εξωτερικό δανεισμό, ο οποίος τυπικά δεν αυξάνει το έλλειμμα του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών και το εξωτερικό χρέος. «Από το παράθυρο» κάλυψη δανειακών αναγκών του Δημοσίου σε δραχμές από την Τράπεζα της Ελλάδος σημαίνει: κεκαλυμμένη χρηματοδότηση του ελλείμματος του Δημοσίου μέσω αύξησης της ποσότητας του κυκλοφορούντος χρήματος της Κεντρικής Τραπεζής. Αυτό γίνεται ως εξής: Οι αλλοδαποί, που αγοράζουν με συνάλλαγμα ομόλογα ECU, τα πληρώνουν θέβαια σε δραχμές. Ανταλλάσσουν δηλαδή το συνάλλαγμα τους στην Τράπεζα της Ελλάδος με δραχμές, με τις οποίες πληρώνουν κατόπιν τα ομόλογα. Έτσι η Τράπεζα παίρνει συνάλλαγμα (το οποίο χρησιμοποιείται για την κάλυψη αναγκών της οικονομίας για συνάλλαγμα – και δεν το τοποθετεί θέβαια με 11.5% στην ευραγορά –), εκδίδοντας δικό της χρήμα, το οποίο παίρνει το Δημόσιο πουλώντας ομόλογα ECU. Έτσι τελικά οι αλλοδαποί προμηθεύουν την Τράπεζα της Ελλάδος με συνάλλαγμα και η Τράπεζα της Ελλάδος χρηματοδοτεί (εμμέσως) το Δημόσιο – χωρίς η πρώτη πράξη να αυξάνει τυπικά το έλλειμμα του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών και το εξωτερικό χρέος και χωρίς η δεύτερη πράξη να είναι εμφανής ως χρηματοδότηση του ελλείμματος του Δημοσίου μέσω έκδοσης νέου χρήματος της Κεντρικής Τραπεζής. Η κυβέρνηση πλήρωσε το υψηλό επιτόκιο του 12% σε συνάλλαγμα ή του 24% σε δραχμές για να συγκαλύψει αυτά τα δύο πράγματα.

Αν η κυβέρνηση ήθελε με το δάνειο αυτό να καλύψει τόσο δανειακές ανάγκες της οικονομίας όσο και δανειακές ανάγκες του Δημοσίου σε δραχμές, τότε, αντί να εκδόσει αυτό το δάνειο, θα μπορούσε να συνάψει μέσω της Τραπεζής της Ελλάδος ένα δάνειο στο εξωτερικό με επιτόκιο πολύ χαμηλότερο του 12% αλλά και του 11.5%.

Αν η κυβέρνηση ήθελε να καλύψει μόνον δανειακές ανάγκες της οικονομίας σε συνάλλαγμα, τότε θα μπορούσε απλώς η Τράπεζα της Ελλάδος να συνάψει στο εξωτερικό ένα δάνειο με όρους πολύ πιο ευνοϊκούς από αυτούς που εξέδωσε η κυβέρνηση.

Αν όμως η κυβέρνηση ήθελε μόνον να καλύψει *σχετικά γρήγορα* δανειακές ανάγκες του Δημοσίου σε δραχμές, θα μπορούσε απλώς να πάρει ένα αντίστοιχο άτοκο ή χαμηλότοκο (με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο αναχρηματοδότησης των εμπορικών τραπεζών), δάνειο από την Τράπεζα της Ελλάδος. Οι επιπτώσεις στην κυκλοφορούσα ποσότητα χρήματος της Κεντρικής Τραπεζής θα ήταν οι ίδιες, το κόστος όμως και συνεπώς η επιβάρυνση των εξόδων του Δημοσίου με τόκους θα ήταν μηδενική ή ασυγκρίτως χαμηλότερη.

Εν κατακλείδι και προς αποφυγή παρανοήσεων: Οι παραπάνω αναπτύξεις δεν αποσκοπούν στη διατύπωση προτάσεων οικονομικής πολιτικής. Ο προτάσεις που θα μπορούσαν να διατυπωθούν βάσει αυτών των αναπτύξεων ανταποκρίνονται σε συμφέροντα κοινωνικών τάξεων και στρωμάτων ποι μάλλον δεν έχουν την πολιτική δύναμη να τις πραγματοποιήσουν. Γι' αυτό και όσα αναπτύξαμε εδώ αποσκοπούν απλώς στο να καταστήσουν κατανοητή γιατί η ασκούμενη οικονομική πολιτική είναι αυτή που είναι καθώς επίσης και γιατί δεν δύναται σήμερα να είναι, ή υπό διαφορετικές συνθήκες θα μπορούσε κάλλιστα να είναι.

Κομοτηνή. 4 Φεβρουαρίου 1990. Πέντε μέρες έχουν περάσει απ' τα επεισόδια της 29ης Ιανουαρίου κι η πόλη είναι ακόμα ανάστατη. Η μειονότητα είναι κλεισμένη στα σπίτια της. Στον καθιερωμένο κυριακάτικο περίπατο στην πλατεία κυκλοφορούν μόνο «έλληνες-χριστιανοί». Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν και ορισμένοι που πρωτοστάτησαν στην εθνική έκρηξη της περασμένης Δευτέρας. Με περήφανο θήμα διασχίζουν την πλατεία προς όλες τις διευθύνσεις. Η κατάσταση είναι υπό τον έλεγχό τους.

Μέσα στο χώρο της αγοράς που είναι συγκεντρωμένη στο κέντρο της πόλης μερικοί μαγαζάτορες προσπαθούν να επισκευάσουν όπως-όπως τα μαγαζιά τους. Τα τζάμια έχουν τελειώσει στην πόλη και είναι αποχρεωμένοι να κλείνουν τις βιτρίνες τους με ό,τι θρουν: χαρτόνια, κόντρα πλακέ, χοντρό ύφασμα. Όλη η περιοχή φυλάσσεται από αστυνομική δύναμη, γιατί τα περισσότερα μαγαζιά είναι ακόμα σπασμένα και ανοιχτά. Δυο «συμβατικά» αυτοκίνητα της ασφάλειας περιπολούν και τους κινούμε το ενδιαφέρον.

Είναι πολύ απλό να ξεχωρίσεις τα ελληνικά από τα τούρκικα μαγαζιά, παρόλο που και τα περισσότερα τούρκικα έχουν ελληνικά ονόματα στις επιγραφές τους. Όλα τα ελληνικά μαγαζιά είναι άθικτα ενώ όλα τα τούρκικα είναι σπασμένα. Πλησιάζουμε μια απ' τις άθικτες βιτρίνες και ανατριχιάζουμε: ένα αυτοκόλλητο με την ελληνική σημαία υποδηλώνει την εθνικότητα του καταστημάτωνάρχη. Το ίδιο συμβαίνει και

ΤΟ «ΕΛΛΗΝΙΚΟ 1955»

Επίσης υπάρχουν και τα μαγαζιά που έχουν κλείσει. Τα τζάμια τους έχουν τελειώσει και οι μαγαζάτορες προσπαθούν να επισκευάσουν όπως-όπως τα μαγαζιά τους. Τα τζάμια έχουν τελειώσει στην πόλη και είναι αποχρεωμένοι να κλείνουν τις βιτρίνες τους με ό,τι θρουν: χαρτόνια, κόντρα πλακέ, χοντρό ύφασμα. Όλη η περιοχή φυλάσσεται από αστυνομική δύναμη, γιατί τα περισσότερα μαγαζιά είναι ακόμα σπασμένα και ανοιχτά. Δυο «συμβατικά» αυτοκίνητα της ασφάλειας περιπολούν και τους κινούμε το ενδιαφέρον.

Μία από τις αστυνομικές περιπολίες που πραγματοποιούνται στην περιοχή της αγοράς. Τα αυτοκίνητα της ασφάλειας περιπολούν και τους κινούμε το ενδιαφέρον.

Μία από τις αστυνομικές περιπολίες που πραγματοποιούνται στην περιοχή της αγοράς. Τα αυτοκίνητα της ασφάλειας περιπολούν και τους κινούμε το ενδιαφέρον.

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ

Το μεγαλύτερο μέρος του πολιτικού κόσμου, που αποδέχεται ότι υπάρχει περιορισμός των δικαιωμάτων της μειονότητας, το αποδίδει είτε στη συνολικότερη ανάπτυξη της Θράκης (που, όμως, μόνο στην έλλειψη κεφαλαίων δεν οφείλεται) είτε στον δημοσιούπαλληλίστικο αυταρχισμό και τις γραφειοκρατικές διαδικασίες των τοπικών παραγόντων της διοίκησης. Μια σχετικά μεθοδική κατάταξη μας δείχνει ότι δεν είναι μόνο αυτές οι αιτίες του κακού:

Α: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

1) Νόμος 1366/38 «Για την απαγόρευση των δικαιπραξιών στις παραμεθόριες περιοχές». Μεταξικός νόμος, που σαν αρχικό στόχο είχε τους κομμουνιστές, αξιοποιείται τώρα εμποδίζοντας με γραφειοκρατικά κωλύματα τις αγορές και επενδύσεις των μουσουλμάνων. Τα εμπόδια αυτά μπορούν να αρθούν μόνο ύστερα από δικαστικές ενέργειες και πάλι όχι για ολόκληρη τη μειονότητα.

2) «Δάνεια εθνικής σκοπιμότητας» που χορηγεί η Αγροτική Τράπεζα για «αγορά μουσουλμανικού ακινήτου». Είναι δάνεια με τριετή περίοδο χάριτος, εικοσαετή εξόφληση και 6% επιτόκιο! Σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι πολύ συνηθισμένο το κόλπο να συμφωνεί ένας «χριστιανός» με το μειονοτικό να αγοράσει το ακίνητό του (αξίας

π.χ. τριών εκατομμυρίων) αντί τεσσάρων, αρκεί να του υπογράψει χαρτιά ότι το αγόρασε για επτά! Έτσι ο «χριστιανός» παίρνει δάνειο επτά εκατομμυρίων, από τα οποία του περισσεύουν τα τρία! Μ' αυτό τον τρόπο, ενώ εισρέουν κεφάλαια στη Θράκη, δεν «φαίνονται» είτε γιατί οι μειονοτικοί μην μπορώντας να επενδύσουν τα κέρδη από τις πωλήσεις ακινήτων υποχρεώνονται να τα φυγαδεύσουν στο εξωτερικό, είτε γιατί αρκετοί «χριστιανοί» έχουν ανάγει αυτές τις αγοραπωλησίες σε τρόπο ζωής.

3) Τα περισσότερα από τα χωράφια της μειονότητας είναι πατρογονικά, με οθωμανικούς τίτλους ιδιοκτησίας, είναι λοιπόν συνηθες για τη διοίκηση να τα θεωρεί ως καταπατημένα. Επιπλέον συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της «αλλαγής χαρακτηρισμού της γης» ταυτόχρονα με την πώλησή της. Ο μειονοτικός πουλάει ένα χωράφι σαν αγροτεμάχιο σε κάποιον «χριστιανό», το οποίο αναγνωρίζεται μυστηριωδώς σαν οικόπεδο αμέσως μετά την αγοραπωλησία!

4) Μία άλλη περίπτωση δέσμευσης κεφαλαίων είναι οι απαλοτριώσεις που γίνονται συχνά (και φυσικά σε «μουσουλμανικές» περιοχές). Τεράστιες εκτάσεις δεσμεύονται έναντι συμβολικού αντιτίμου και παραμένουν ανεκμετάλλευτες επί δεκαετία και βάλε. Μήπως ο μόνος σκοπός των απαλοτριώσεων ήταν η αφαίρεση των χωραφιών της μειονότητας και όχι τα «αναπτυξιακά» έργα;

Β. ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

1) Η ίδια η ύπαρξη του Γραφείου Πολιτιστικών Σχέσεων, παραρτήματος του Υπουργείου Εξωτερικών. Ένας μηχανισμός, που διαχειρίζεται τις τύχες της μειονότητας σε όλους τους τομείς. Πρόκειται για μια υπερσυγκεντρωτική υπηρεσία, που ελέγχει τις προσβάσεις των μειονοτικών προς τη Δημόσια Διοίκηση και -ανάλογα με τη «συνεργασιμότητά» τους- τους επιτρέπει ή όχι να απολαύσουν «στοιχειώδη δικαιώματα (άδειες οδήγησης, άδειες κυνηγιού ή οικοδομής κ.λπ.).

2) Οι ελληνικές αρχές έχουν τη δυνατότητα στέρησης της ιθαγένειας από «αλλοεθνείς, που εγκαταλείπουν τη χώρα με σκοπό τη μόνιμη εγκατάσταση στο εξωτερικό». Φυσικά τα κριτήρια είναι πολύ ελαστικά και συμβαίνει ένα απλό ταξίδι στην Τουρκία να κοστίζει την ελληνική ιθαγένεια σε κάποιον «μουσουλμάνο». Μερικές φορές δεν χρειάζεται καν να εγκαταλείψει κάποιος τη χώρα για να χάσει την ιθαγένειά του.

3) Επίσης (μιας και τα δικαιώματα της μειονότητας δεν κινδυνεύουν μόνο απ' την ελληνική πλευρά) τα τουρκικά τελωνεία διαθέτουν «μαύρη λίστα» μειονοτικών, που απαγορεύεται να μπουκ στην Τουρκία. Η πλειοψηφία αυτών των ονομάτων είναι όσοι «μουσουλμάνοι» αντιτέθηκαν στην ίδρυση και δράση των ανεξάρτητων συνδυασμών.

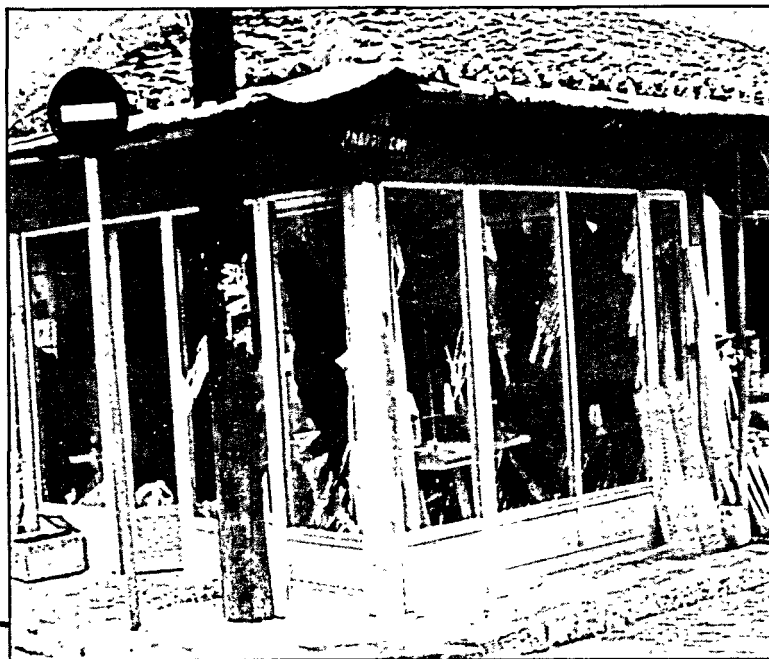
Γ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

1) Εκπαιδευτικοί: Οι μειονοτικοί δάσκαλοι, που σπούδασαν στην Τουρκία κατόπιν αμοιβαίας συμφωνίας των δύο χωρών, παραμένουν ανενεργοί κατά το μέγιστο ποσοστό τους. Οι δάσκαλοι, που έχουν αποφοιτήσει από την μειονοτική παιδαγωγική ακαδημία της Θεσσαλονίκης, κρίνονται ως ανεπαρκέστατοι. Το εκπαιδευτικό υλικό, που πρέπει να στέλνεται βάσει της συμφωνίας από την Τουρκία, τότε κρίνεται ως «προπαγανδιστικό», τότε δεν έρχεται και μερικές φορές είναι σε άθλια κατάσταση. Φυσικά η ελληνική πολιτεία, πέρα από το να μοιράζει φωτοτυπημένα αντίγραφα τουρκικών αναγνωστικών, δεν προσπαθεί να τυπώσει δικά της τουρκόφωνα βιβλία «σεβόμενη τη συνθήκη της Λωζάνης» κατά ένα μάλλον στρουθοκαμηλικό τρόπο.

2) Τουρκόφωνες εφημερίδες και ραδιοσταθμοί. Οι προσπάθειες για ίδρυση μειονοτικού ραδιοσταθμού δεν κατάφεραν ούτε να ξεκινήσουν καλά-καλά και όσο για τις δυο-τρεις εφημερίδες της μειονότητας, οι ελληνικές υπηρεσίες και φορείς κάνουν ό,τι μπορούν για να τις αποδυναμώσουν και απομονώσουν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η περίπτωση της «Thrakyan' in sesi», διαέλιξης εβδομαδιαίας εφημερίδας της Ξάνθης, που τον εκδότη της θέλουν να διαγράψουν από την έννοσή τους οι ιδιοκτήτες επαρχιακού Τύπου επειδή είναι ξενόγλωσση και δεν «μπορούν να ελέγξουν αν τα γραφόμενα είναι σύμφωνα με τις αρχές της ενόσεώς τους!»

Το μπροστινό λιβάδι του καταστήματος «ΕΡΕΤΕ» στην πόλη.

Επίθεση από κτηνοτρόφους στην πόλη.

Από τα πρόσφατα γεγονότα στην πόλη, η προσέλευση των ημεδαπών στην Κομοτηνή.

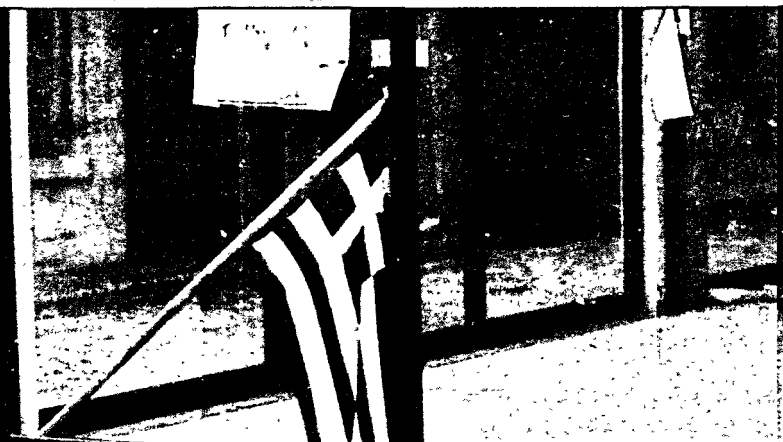

Ο φόβος, στην κατάσταση, ότι «ένοχοι» είναι οι πρόσφυγες, οι οποίοι είναι οι υπεύθυνοι για τα γεγονότα.

δίπλα, και παρακάτω. Όσοι δεν είχαν αυτοκόλλητο έχουν γράψει σε πρόχειρα χαρτιά το όνομά τους και την εθνικότητα: «Ελληνικό». Άλλοι έχουν βάψει με άσπρο-μπλε σπρέι τη βιτρίνα τους, ή έχουν τοποθετήσει ολόκληρες σημαίες σε περίοπτη θέση. Γνωρίζουμε ότι προϋπόθεση για ένα επιτυχημένο πογκρόμ είναι να ξεχωρίζουν σαφώς τα υποψήφια θύματα από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Κι αν οι ναζί σημάδευαν τα μαγαζιά των εβραίων, εδώ στην Κομοτηνή θεωρήθηκε σκοπιμότερο να μαρκαριστούν όσα μαγαζιά έπρεπε να γλυτώσουν. Ήταν, άλλωστε, πιο πρακτικό, εφόσον είναι πολύ λιγότερα από τα μειονοτικά σ' αυτό το σημείο της πόλης. Το σημάδεμα αποδείχτηκε πολύ αποτελεσματικό. Μόνο δυο αρμένικα μαγαζιά δέχτηκαν κατά λάθος (;) κι αυτά τη «λαϊκή οργή» του πλήθους. Είναι, φαίνεται, η μοίρα των αρμένιδων να υφίστανται μετά τη γενοκτονία απ' τους τούρκους και τον κατατρογμό απ' τους «ομοθρήσκους» τους.

Το «μίνι πογκρόμ» της Κομοτηνής

Αν δεν ανεβαίναμε στην Κομοτηνή λίγες μέρες μετά τα επεισόδια, αν δε βλέπαμε τις καταστροφές και δε μιλούσαμε με τους αυτόπτες μάρτυρες των γεγονότων της 29ης Ιανουαρίου, θα μέναμε με την εντύπωση ότι επρόκειτο για μια συμπλοκή ανάμεσα σε εξτρεμιστές «χριστιανούς» και «μουσουλμάνους» που διαλύθηκαν με την επέμβαση της αστυνομίας. Αυτό ήταν το περιεχόμενο όλων των ανταποκρισεων και των ρεπορτάζ των ελληνικών

μέσων ενημέρωσης. Στην πραγματικότητα, όμως, αυτό που συνέβη στην Κομοτηνή ήταν εντελώς διαφορετικό. Οι «χιλιάδες προκλητικοί» μουσουλμάνοι που συνέρρευσαν στην πόλη απ' όλο το νομό το πρωί της 29ης, ήταν στην πραγματικότητα λιγότεροι από 300 που γρήγορα διαλύθηκαν όταν εμφανίστηκαν μπροστά τους πολλαπλάσιοι χριστιανοί εθνικόφρονες. Την αντισυγκέντρωση είχε καλέσει η οργανωσθέντασμα «Θράκες Ειρημιστές» και ο υποτιθέμενος στόχος ήταν να γίνει μια «συνάντηση συμφιλίωσης». Οι συμπλοκές μεταξύ των δυο ομάδων δεν έλειψαν, αλλά ήταν έτσι κι αλλιώς περιορισμένες, απ' τον απλό λόγο ότι πολύ γρήγορα οι μουσουλμάνοι διαλύθηκαν και δεν υπήρχε «αντίπαλος». Μερικές δεκάδες απ' αυτούς θρήκαν προστασία στο κτίριο της μουσουλμανικής νεολαίας. Περνώντας με άνεση απ' τον κλοιό της αστυνομίας, οι συγκεντρωμένοι χριστιανοί πλημμύρισαν την περιοχή γύρω απ' τα γραφεία της νεολαίας. Η τούρκικη αγορά με τα μικρομάγαζα βρίσκεται ακριβώς από πίσω. Η «λαϊκή οργή» δεν άργησε βέβαια

να ξεσπάσει στις ανυπεράσπιστες τζαμαρίες. Με γενικό σύνθημα να «φύγουν», «να μάθουν να σηκώνουν κεφάλι» και άλλα τέτοια, λίγες ομάδες ακροδεξιών εθνικιστικών στοιχείων κατέστρεψαν μέχρι το απόγευμα τα μικρομάγαζα. Γνωστά στελέχη κομμάτων, άνθρωποι του μητροπολίτη, και «υπηρεσιακοί παράγοντες» των υπουργείων παρακολουθούσαν και συμμετείχαν στην άθλια πόμπη. Οι υπόλοιποι, πραγματικός όχλος, ακολουθούσε τους πρωτοστατούντες χωρίς κανένα ενδοιασμό. Οι καταστροφές συνοδεύτηκαν σε πολλές περιπτώσεις από λεηλασίες. Το πλιάτσικο δεν έκανε εξαιρέσεις: από χρυσοχορεία μέχρι περίπτερα και στραγαλάδικα. Την εφιαλτική εικόνα της πόλης υπογράμιζε η στάση της αστυνομίας. Αστυνομικοί και ΜΕΑ από Κομοτηνή, Ξάνθη, Καβάλα, Σέρρες, Δράμα, Αλεξανδρούπολη και Αθήνα (συγγνώμη αν ξεχάσαμε κανένα) όχι μόνο περιορίστηκαν να ακολουθούν διακριτικά και να περιφρουρούν τους βανδάλους, αλλά σε πολλές περιπτώσεις προέτρεπαν και οι ίδιοι τους διστακτικούς να συμ-

μετέχουν!

Το γεγονός ότι η τεράστια αυτή αστυνομική δύναμη δεν μπόρεσε να γλυτώσει ούτε ένα μαγαζί απ' την καταστροφική μανία, καθώς και το γεγονός ότι οι καταστροφές επεκτάθηκαν σ' όλη την πόλη και κράτησαν πολλές ώρες επιβεβαιώνει την υπόθεση ότι το «μίνι-πογκρόμ» (όπως το αποκάλεσε ο μουσουλμάνος πολιτευτής Ιμπράμ Ονσούνουγλου) έγινε αν όχι κατ' εντολή, τουλάχιστον με την ανοχή των ελληνικών αρχών.

Τα αποτελέσματα των καταστροφών είναι δύσκολο να υπολογιστούν. Στην αρχή, οι επίσημοι φορείς αρνήθηκαν να κάνουν καταμέτρηση και απολογισμό. Μόνο αφού πέρασαν κάποιες μέρες, και όταν οι ζημιές είχαν αρχίσει να αποκαθίστανται, συνεργείο της Νομαρχίας περιόδευσε στα μαγαζιά και κατέγραψε τις ζημιές. Επίσημες πηγές μας μίλησαν για 250 «χτυπημένα» καταστήματα, ενώ πηγές της μειονότητας ανεβάζουν ακόμα περισσότερο τον αριθμό αυτό.

Το ελληνικό «1955»

Όπως σ' όλες τις «λαϊκές εκρήξεις» τέτοιου είδους, το κράτος, οι αρχές είναι παρούσες, δίνουν τον τόνο, με την απουσία τους. Κανείς δεν πήρε, βέβαια, την ευθύνη για τα γεγονότα. Ακόμα και ο μητροπολίτης Δαμασκηνός που πρωτοστατεί στον εθνικό αγώνα αρνείται κατηγορηματικά την πατρότητα του πογκρόμ. «Λάθος και ψεύδος ότι συγκεντρώθηκαν με δική μου πρωτοβουλία», μας λέει. Κα συμ-πληρώνει για να ενισχύσει τα επιχειρήματά του: «Εγώ, όταν καλώ, το κάνω

ΟΙ «3 ΑΡΧΗΓΟΙ» ΓΙΑ ΤΗ Δ. ΘΡΑΚΗ

Το κείμενο που ακολουθεί εγκρίθηκε ομόφωνα από τους αρχηγούς των 3 πολιτικών κομμάτων στη σύσκεψη με τον πρωθυπουργό στις 31 Ιανουαρίου 1990.

A. Διαγραφόμενοι κίνδυνοι:

1. Μεταβολή της πληθυσμιακής συνθέσεως εις βάρος του ελληνικού στοιχείου. Ήδη εις τον νομό Ροδόπης οι μουσουλμάνοι απαρτίζουν το 54% του πληθυσμού και η γεννητικότητα των είναι μεγαλύτερα της των Χριστιανών, οι οποίοι, συν τοις άλλοις, μεταναστεύουν.
2. Αποκατάσταση εδαφικής συνεχείας μεταξύ Τουρκίας και της περιοχής που κατοικείται από την μειονότητα. Ήδη εις τον άλλοτε ακραιφνώς ελληνικό νομό Έβρου ο μουσουλμανικός πληθυσμός ανέρχεται εις το 7% (εις την Αλεξανδρέτταν ήρκεσε το 30% και εις την Κύπρον το 18% για να δημιουργηθούν προϋποθέσεις προσαρτήσεως). Παρατηρείται εγκατάσταση Πομάκων εις τα Β.Α. του Νομού και μουσουλμάνων Αθιγγάνων εις την περιοχή της Αλεξανδρουπόλεως.
3. Επιβολή ενιαίας διαχειρήσεως των βακουφικών περιουσιών, η οποία τυχόν ελεγχόμενη από Γενικό Προξενιον της Τουρκίας θα καθίστατο ισχυρότατο όπλο εις χείρας του.
4. Εμπέδωση της χωριστής μειονοτικής πολιτικής οντότητας των μουσουλμάνων. Οι ανεξάρτητες μουσουλμανικές υποψηφιότητες θα μπορούσαν να μεταβληθούν σε μειονοτικό κόμμα οπότε δια του μηχανισμού των υπολοίπων θα μπορούσαν ίσως να εκλέξουν και δεύτερον υποψήφιον. Εν πάσει περιπτώσει δε θα επικρατήσουν εις τους μικτούς Δήμους και Κοινότητες όπου πλειοψηφεί το μουσουλμανικό στοιχείο.

B. Εφαρμοστέα πολιτική:

1. Διατήρηση και ει δυνατόν βελτίωση της σημερινής πληθυσμιακής συνθέσεως δια:
  - a. Εφαρμογής ειδικού αναπτυξιακού προγράμματος εις την περιοχή, το οποίον αφ' ενός θα ανεβάσει το βιοτικό επίπεδο της μειονότητας (το υψηλότερο επίπεδο μειώνει την γεννητικότητα) και αφ' ετέρου θα συγκρατήσει το ελληνικό στοιχείο και θα προσελκύση ίσως και νέους κατοίκους.
  - β. Εγκαταστάσεως Ποντίων προσφύγων, κατ' εξοχήν εις τους Νομούς Ροδόπης και Έβρου.
2. Συνεπής εφαρμογή της πολιτικής εξαγοράς μουσουλμανικών αγροτικών γαιών και ενθάρρυνσις της αστικοποίησεως της μειονότητας (οι αστοί έχουν μεγαλύτερη κινητικότητα από τους αγρότες) δια σειράς μέτρων ως η αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου, προσλήψεις σε ωρισμένες δημόσιες υπηρεσίες, προσλήψεις σε βιομηχανίες εκτός μειονοτικής περιοχής κ.λ.π.
3. Δημοκρατική διαχείρισις υπό αιρετών επιτροπών των επί μέρους βακουφικών περιουσιών για να δυσχερανθή ο έλεγχος του Προξενείου.
4. Αποψίλωση του μουφτηδών από των δικαστικών των καθηκόντων επί θεμάτων προσωπικής καταστάσεως και μεταδίδωσις των αρμοδιοτήτων αυτών εις τα ελληνικά δικαστήρια τα οποία όμως θα κρίνουν πάντοτε επί τη θάσει του ιερού μουσουλμανικού Νόμου, τηρουμένων αυστηρώς των διατάξεων της Συνθήκης της Λωζάννης.
5. Κατάργησις των διοικητικών ενοχλήσεων αι οποίαι όχι μόνον απεδείχθησαν ατελέσφοροι αλλ' επέτυχον αντίθετα αποτελέσματα των επιδιωκόμενων και συνάμα μας εκθέτουν διεθνώς.
6. Ενίσχυσις της παρουσίας και του κύρους του κράτους.

□ Δημοσιεύουμε αυτούσιο το ντοκουμέντο που εγκρίθηκε ομόφωνα στη σύσκεψη των τριών πολιτικών αρχηγών με τον πρωθυπουργό στις 31 Ιανουαρίου. Στη σύσκεψη παραβρέθηκαν και οι υπουργοί Εξωτερικών Σαμαράς και Εθνικής Αμύνης Τζαννετάκης. Θυμίζουμε ότι η ανάγκη να ασχοληθεί η πολιτική ηγεσία με το θέμα της Δυτικής Θράκης πρόκυψε μετά τα εκτεταμένα επεισόδια στην Κομοτηνή τη Δευτέρα 29 Ιανουαρίου. Και είναι ίσως η πρώτη φορά που η ελληνική πολιτική ηγεσία βγαίνοντας από τη σύσκεψη αναγνώρισε με τις δηλώσεις

της ότι «αν υπάρχουν κάποια προβλήματα της μειονότητας πρέπει να αντιμετωπιστούν».

Θυμίζουμε, ακόμα, ότι το πρωί της ίδιας μέρας (31.1) είχαμε τη θλιβερή συνέχεια των επεισοδίων της Κομοτηνής με τον προηλακισμό του κλιμάκιου του Συνασπισμού που επισκέφτηκε την πόλη έχοντας επικεφαλής τη Μαρία Δαμανάκη.

Δυστυχώς, το κείμενο που φέρνουμε σήμερα στη δημοσιότητα ελάχιστες ελπίδες μας γεννά ότι μπορεί ν' αλλάξει η πάγια πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων απέναντι στη μειονότητα

της Δυτικής Θράκης. Άλλωστε η παρουσία των υπουργών Εξωτερικών και Εθνικής Αμύνης επιβεβαιώνει την άποψη ότι το θέμα της μειονότητας αντιμετωπίζεται ως θέμα «διεθνών σχέσεων» και «ασφάλειας». Η κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική πλευρά απουσιάζουν από τη σκέψη της πολιτικής ηγεσίας.

Το ίδιο το κείμενο είναι γραμμένο σαν αναφορά υπηρεσίας ασφαλείας.

• Μιλά για ομάδες πληθυσμών, για «έλληνες πολίτες» σα 'νταν ντε φάκτο ο εσωτερικός εχθρός!

• Αντιπαραθέτει τους «μουσουλμάνους» στο «ελληνικό στοιχείο»!

• Προτείνει την ανάπτυξη της περιοχής μόνο και μόνο για να μειώσει τη γεννητικότητα της μειονότητας!

• Εισαγείται την αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου της μειονότητας μόνο και μόνο για να αστικοποιηθεί και να έχει «μεγαλύτερη κινητικότητα»!

• Μιλά για δημοκρατική διαχείριση μόνο και μόνο «για να δυσχερανθεί ο έλεγχος του Προξενείου».

• Επιμένει στη σκανδαλώδη πολιτική «εξαγοράς μουσουλμανικών γαιών» που όχι μόνο συντηρεί ένα εκμεταλλευτικό οικονομικό κύκλωμα, αλλά και υποχρεώνει τα μέλη της μειονότητας να συνάπτουν οικονομικούς δεσμούς με την Τουρκία.

Για να είμαστε δίκαιοι, πρόκειται για το πρώτο επίσημο κείμενο που αναγνωρίζει (στο σημείο Β-5), έστω και με την κομψή έκφραση «διοικητικές ενοχλήσεις» την ύπαρξη διακρίσεων σε βάρος της μειονότητας και προτείνει την κατάργησή τους. Όμως, ακόμα κι αυτό γίνεται επειδή «*απεδείχθησαν ατελέσφοροι και επέτυχον αντίθετα αποτελέσματα των επιδιωκόμενων και συνάμα μας εκθέτουν διεθνώς*».

Αυτός ο ωμός πραγματισμός και η επίκληση της εθνικής σκοπιμότητας μέχρι κυνισμού, μας κάνει να αμφιβάλλουμε αν πρόκειται για μια νέα πολιτική, ή συνέχιση της ίδιας κατάστασης με καινούργια –ίσως– μέσα. Αν δεν αναγνωριστεί η ισονομία και ισοπολιτεία για τη μειονότητα σαν ένα αυτόνοτο δικαίωμα ελλήνων πολιτών και επιδιωχθεί η ανάπτυξη της περιοχής μόνο και μόνο για να «μειωθεί η γεννητικότητα των μουσουλμάνων», πολύ φοβόμαστε ότι μετά από λίγο καιρό θα μιλάμε και πάλι για «ατελέσφορα» μέτρα «που μας εξέθεσαν διεθνώς».

Όσο για τη μυστικότητα που περιέβαλλε τη συνάντηση των 3 αρχηγών και τη μη δημοσίευση του ντοκουμέντου-συμφωνίας, θέλουμε να επισημάνουμε ότι κι αυτή ακολουθεί την εσφαλμένη πεπατημένη. Οχυρωμένη πίσω απ' το επιχείρημα ότι η οποιαδήποτε δημοσιότητα στο εθνικό αυτό θέμα, μπορεί να γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσής απ' την αντίπαλη πλευρά, ουσιαστικά θγάζει απ' τους κανόνες του δημοκρατικού παιχνιδιού τις διεκδικήσεις και την ιστορική εξέλιξη μιας μερίδας ελλήνων πολιτών. Κι αν η Τουρκία, σαν μια μορφή κοινοβουλευτικής δικτατορίας των στρατιωτικών είναι σε θέση να χειρίζεται με παρόμοιο μεσαιωνικό τρόπο τα δικά της μειονοτικά προβλήματα, δεν πρέπει, νομίζουμε με κανένα τρόπο να επικρατήσουν στην Ελλάδα «ζηλόφθονα» αισθήματα και πολύ περισσότερο «τάσεις αντιγραφής» αυτού του τουρκικού μοντέλου. Δ.Ψ.

Έχει αποδειχτεί πολλές φορές στην παγκόσμια ιστορία ότι η προσπάθεια ενός κράτους να απαλείψει με διοικητικά-κατασταλτικά μέτρα τη συνείδηση μιας ομάδας πληθυσμού φέρνει τα εντελώς αντίθετα αποτελέσματα. Και εκεί που προϋπήρξε ειρηνική συνύπαρξη είναι δυνατόν να γεννηθούν φαινόμενα αλυτρωτισμού. Μ' αυτή την έννοια δεν είναι παρακινδυνευμένο να υποστηρίξει κανείς ότι το «φαινόμενο Σαδικ» είναι γέννημα της πολιτικής του ελληνικού κράτους.

Αυτή η πολιτική «χάρισε» στους εθνικιστικούς κύκλους και στους συνεργάτες του Προξενείου τη μεγάλη στήριξη απ' τη συντριπτική πλειοψηφία των μελών της μειονότητας. Το συνεχόμενο σκοτασίζικο ντους των ελληνοτουρκικών σχέσεων πάνω στις πλάτες της μειονότητας είχε φυσικά τα επακόλουθά του.

Η ιδέα του ανεξάρτητου συνδυασμού δεν ανήκει ούτε στον Σαδικ, ούτε στην Άγκυρα. Πρώτη την έριξαν το 1985 ορισμένοι νέοι πολιτευτές και παράγοντες των κομμάτων, όταν είδαν ότι μέσα απ' τα επίσημα κανάλια η άποψή τους στραγγαλίζεται και ότι οι ίδιοι αντιμετωπίζονται από το δικό τους κόμμα με άλλα κριτήρια απ' τους χριστιανούς συνυποψηφίους τους. Όσοι στη Αθήνα καταγγέλλουν σήμερα τον Σαδικ και την ομάδα του, ας σκεφτούν τι έκαναν τα μεγάλα κόμματα και τα μέσα ενημέρωσης για να στηρίξουν τους δικούς τους υποψηφίους μέσα στη μειονότητα. Δεν είναι, νομίζουμε, άδικο να ισχυριστούμε ότι η ανάδειξη του Σαδικ ως μοναδικού εκφραστή της μειονότητας εξυπηρετεί και την ελληνική πλευρά.

Ένα δείγμα πήραμε απ' την πρόσφατη τεκμηριωμένη και αποκαλυπτική συνέντευξη Τύπου του Ιμπράμ Ονσουόνγλου. Παρά το γεγονός ότι η συμμετοχή των μέσων ενημέρωσης ήταν μεγάλη, το σχετικό ρεπορτάζ στις εφημερίδες και την τηλεόραση ήταν από ελλιπές έως ανύπαρκτο (με εξαίρεση την *Εποχή*). Κάποιοι αισθάνονται ότι απειλούνται αν η μειονότητα αποκτήσει μια άλλη φωνή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η *Αυριανή* που ενώ αποσιώπησε τη συνέντευξη Ονσουόνγλου, πήρε μια συνέντευξη απ' τον Ισμαήλ Μολλά Ροντοπλού, μόνο και μόνο για να απαντήσει στον Ονσουόνγλου... Δεν αξίζει, βέβαια, τον κόπο να αναφερθούμε στις μικροκομματικές σκοπιμότητες που, ιδιαίτερα σε συνθήκες οριακής αυτοδυναμίας, επικρατούν και ανατρέπουν όποιες «εθνικές πολιτικές επιλογές».

Και όμως, το «πρόβλημα» της Δυτικής Θράκης θα ήταν πολύ απλό αν δεν είχε εμπλακεί στα γρανάζια των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Όπως μας εξηγεί ο δημοσιογράφος Αμπντουλχαλίμ Ντεντέ, που συνόδευσε τον μουφτη Κομοτηνής κατά τη συνάντησή του με την ελληνική πολιτική ηγεσία: «*Εγώ το είπα και στον πρωθυπουργό και στους αρχηγούς των κομμάτων. Δεν χρειάζονται «ειδικά» μέτρα για τη μειονότητα. Μόνο ισονομία και ισοπολιτεία. Μην με συγκρίνετε με τον μουσουλμάνο της Τουρκίας ή της Βουλγαρίας. Πρέπει να με συγκρίνετε με τον χριστιανό της Ελλάδας. Κι εγώ το βλέπω ότι ζω καλύτερα από 50 εκατομ. τουρκικών της Τουρκίας, αλλά ζω πολύ χειρότερα από τον Έλληνα της Κομοτηνής και της Ξάνθης*».

Αριστοειδής ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
Δημήτρης ΨΑΡΡΑΣ

Η «ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ» ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Οι ραγδαίες πολιτικές εξελίξεις στις δύο Γερμανίες βρήκαν απήχηση στη σύνοδο του Φεβρουαρίου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο, όπου παρεμβλήθηκε εκτάκτως ειδική συζήτηση για τη γερμανική ενοποίηση.

□ Τον προηγούμενο ακόμα μήνα, από το θήμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ο πρόεδρος της Ευρ. Επιτροπής συζητούσε την εισδοχή της Ανατ. Γερμανίας στην Κοινότητα «όπου έχει τη θέση της, εφόσον το ζητήσει». Τα πράγματα όμως είχαν ταχύτατα ανατραπεί και τώρα ο Ζακ Ντελόρ, απευθυνόμενος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ζήτησε μια έκτακτη συνάντηση κορυφής της κοινότητας για να συζητήσει την γερμανική ενοποίηση. Με

ασυνήθιστα ανοιχτή γλώσσα ανέφερε ότι «η γερμανική κυβέρνηση μας ενημερώνει αλλά δε μας συμβουλεύεται», βλέποντας πως τίθεται σε δοκιμασία η συνοχή και σταθερότητα των κοινοτικών θεσμών.

Αφού επέμενε στις επιπτώσεις πάνω στο ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα, ζήτησε η ενοποίηση να αντιμετωπιστεί σαν κανονική, σταδιακή και βαθμιαία ένταξη μιας νέας χώρας στην Κοινότητα, ενώ αναφέρθηκε στα διεθνή πλαι-

σια, τα συμμαχικά αλλά και της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη. Τέλος, αναρωτήθηκε αν πρόκειται να διαλυθεί το έργο 30 ετών, επιμένοντας ότι η ΕΟΚ δεν είναι προϊόν της ψυχροπολεμικής εποχής. Δεν επρόκειτο καθόλου για ρητορική αποστροφή, καθώς πράγματι η σημερινή γερμανική αλαζονεία αγνοεί σε μεγάλο βαθμό την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στις υποθέσεις που θεωρεί δικές της. Κατά τον ευρωβουλευτή του ΚΚΕ Α.

Birgit CRAMON-DAIBER:

«Η ενοποίηση οδηγεί στην κατάρρευση της DDR»

Birgit CRAMON-DAIBER:

Η κύρια πλευρά, το κυρίαρχο ρεύμα στη σημερινή γερμανική πολιτική είναι μια εντελώς τυχοδιωκτική και επικίνδυνη υπόθεση. Η ορμή της «ενανένωσης» θα οδηγήσει σε καταστροφή.

Μετά την 9η Νοεμβρίου, ημέρα που έπεσε το τείχος, η «επανάσταση» μεταφέρθηκε με αποφασιστικό τρόπο στην ανατολή, όπου ήταν υπόθεση μειοψηφική· έγινε δεκτή μέσα στο κλίμα ανησυχίας και άγνοιας για το μέλλον και σήμερα παρουσιάζεται σαν γνήσιο αίτημα των ανατολικών.

Η αυτόματη οικονομική και νομισματική ενοποίηση θα οδηγήσει σε οικονομική και κοινωνική κατάρρευση της DDR, που η Δυτ. Γερμανία δεν μπορεί να αντιμετωπίσει στο σύνολό της. Ο δε περιρρέων γερμανικός εθνικισμός δεν είναι καθόλου ανιστορικός: σήμερα εκφράζεται μετριοπαθώς, όταν όμως φτάσουμε σε οικονομικές και κοινωνικές δυσκολίες - από τα βάρη ανάπτυξης της DDR, αν δεν έχουμε να κάνουμε με ένα ξεκάθαρο σύστημα εκμετάλλευσης της χώρας αυτής - πρέπει να ξέρουμε τι έχει σημαίνει αυτός ο εθνικισμός: στην καλύτερη περίπτωση μια δυσάρεστη, αποτυχημένη ιστορία, στη χειρότερη ο γερμανικός φασισμός. Ελπίζω τουλάχιστον οι σύμμαχοι να έχουν περισσότερη ιστορική συνείδηση από τους σημερινούς γερμανούς πολιτικούς - που επιπλέον θέλουν να χειρίζονται αυτά τα θέματα σύμφωνα

με την προεκλογική συγκυρία των ομοσπονδιακών εκλογών.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Καθώς οι αντίπαλες δυνάμεις δεν μπορούν να προτείνουν ή να επιβάλλουν τις λύσεις τους, μπορεί κανείς να επικαλείται τις 4 νικητρίες δυνάμεις;

B.C.-D.: Αλλά, πράγματι δεν υπάρχει συνθήκη ειρήνης με τη Γερμανία. Πιστεύω ακόμα ότι υπάρχει κάποια ελπίδα στη Διάσκεψη Αφοπλισμού της Βιέννης: μια αμφισβήτηση NATO και Συμφώνου Βαρσοβίας, μια επαναδιατύπωση του αφοπλισμού από ισορροπία του τρόμου σε νέα ισορροπία συμπεριόντων ασφαλείας.

Σ.: Ποιο μπορεί να είναι το υποκείμενο που θα προωθήσει αυτή την πρόταση, ιδιαίτερα τώρα που το ειρηνιστικό κίνημα είναι πλέον αναποτελεσματικό έως ανύπαρκτο;

B.C.-D.: Υπάρχει μια ασθενής ελπίδα ακόμα, εξαρτάται και από τις άλλες χώρες της Ευρώπης. Υπάρχει και η ΔΑΣΕ που μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο, ακόμα και το Συμβούλιο της Ευ-

ρώπης θα μπορούσαν να προωθήσουν ένα νέο επίπεδο για την επίτευξη ενδιαμέσων στόχων.

Σ.: Είναι τα θέματα αυτά αντικείμενα του προεκλογικού αγώνα στην Ανατολική Γερμανία; Ποιο είναι το ζητούμενο των εκλογών εκεί;

B.C.-D.: Δεν είναι το κύριο θέμα. Το αντικείμενο των εκλογών καθορίζεται από τη Δυτική Γερμανία που υπαγορεύει τους όρους της: μόνο μετά τις εκλογές θ' αντιμετωπίσει το ζήτημα της οικονομικής βοήθειας. Αφετέρου όλες οι πολιτικές δυνάμεις της DDR επιδιώκουν με τις εκλογές αυτές κάποια σταθεροποίηση της κατάστασης. Έχουμε σχέσεις με διάφορες πολιτικές αντιπολιτευόμενες ομάδες εκεί. Το κόμμα των Πράσινων, η Πράσινη Λίγκα, η Ανεξάρτητη Ένωση Γυναικών, το Αριστερό Φόρουμ, η Δημοκρατία Τώρα, η Ενωμένη Αριστερά, η Επιτροπή για Ειρήνη και Ανθρώπινα Δικαιώματα. Η κατάσταση είναι ιδιαίτερα ρευστή ως προς τα ποσοστά. Η διαφαινόμενη σε δημοσκοπήσεις νίκη της ανατολικής σοσιαλδημοκρατίας θα πρέπει να ερμηνευτεί σαν ελπίδα ότι δεν θα διαλύσει την κοινωνική πλευρά του κράτους, εγγυώμενη ένα βιώσιμο σύστημα. Το πρόβλημά μου είναι πώς αυτός ο κόσμος που είχε το τεράστιο κουράγιο να αγωνιστεί και να ρίξει αυτό το σύστημα διαλοστέλλοντας τους σταλινικούς, δεν έχει την αυτοπεποίθηση να προωθήσει με τις δικές του

Οι απόψεις που παρουσιάζονται στις παρακάτω συνεντεύξεις ανήκουν στην «ανορθόδοξη» σκοπιά. Η Birgit Cramon-Daiber είναι ευρωβουλευτίνα των Πράσινων από το Δυτικό Βερολίνο. Η Dorothee Piermont που εκλέχτηκε στην ευρωβουλή με τους γερμανούς Πράσινους αποχώρησε πριν λίγους μήνες από την κοινοβουλευτική ομάδα (βλ. Σχολιαστής 12/89)

Birgit Cramon Daiber

Αλαβάνο, το πλαίσιο που ακριβώς τίθεται υπό αμφισβήτηση είναι η αντίληψη της Κοινότητας ως πεδίου συνεννόησης και σύγκλισης των μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών και από κοινού στη συνέχεια διαπραγμάτευσης με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία.

Στην προσπάθεια επιβράδυνσης του δυτικογερμανικού οίστρου ο Ντελδρ συμπιέπει με τον Γκορπατσόφ που θέλει η γερμανική «ενοποίηση» να συμβαδίσει με την ευρωπαϊκή και να μην την προλάβει. Και αν η προσκεκλημένη αντιπροσωπεία του Ανώτ. Σοβιέτ στο Στρασβούργο υπήρξε επιφυλακτική μόνο στο γερμανικό ζήτημα, οι δυτικογερμανοί εκπρόσωποι των «κατεστημένων» κομμάτων απέφυγαν να μιλήσουν στη συζήτηση για τη γερμανική ενοποίηση! Αποφυγή δεσμεύσεων σε μια ρευστή εποχή ή αδιαφορία για έναν άνευρο θεμό δημοσίων σχέσεων;

Για τον τώως γραμματέα των ευρωπαϊκών Πράσινων, Φρανκ Σβάλμπα-Χοτ, δεν πρόκειται για επανένωση αλλά για απορρόφηση της DDR: το όνειρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τελείωσε, οι δυτικογερμανοί θα προωθήσουν το δεύτερο «οικονομικό θαύμα» με την προς ανατολάς επέκτασή. Η προσάρτηση

της DDR σημαίνει τη σύνδεση και υπαγωγή ενός οικονομικού και πολιτιστικού χώρου που θα χρησιμεύσει ως προγεφύρωμα για την οικονομική κατάρτηση της ΚΟΜΕΚΟΝ, ενώ παράλληλα θα έχει αναμφισβήτητη κυριαρχία στην ενιαία αγορά της Κοινότητας, όταν ή αν αυτή υπάρξει.

Καθώς τα γεγονότα αλληλοδιαδέχονται με μεγάλη ταχύτητα και το στάτους κβο καταρρέει, μεταβάλλεται και η δυτικογερμανική στρατηγική από μια πολιτική αποκλεισμού σε πολιτική απέναντι σε μια «αναπτυσσόμενη» χώρα, με ταυτόχρονη αλλαγή των ως τώρα γνωστών θέσεων και προσωπείων.

Η αλλαγή επιταχύνεται με τη διάδοση μιας εν μέρει ψευδούς εικόνας κατάρρευσης και χάους για την Ανατ. Γερμανία, εικόνας που κάποτε προέρχεται και από τη Βόνη. Ωστόσο, παρά τη μείωση της παραγωγής κατά 5-10%, τη συνεχιζόμενη μετανάστευση 2000 ατόμων κάθε μέρα, την έλλειψη 10% του ιατρικού δυναμικού και τα κενά στις μεταφορές και συγκοινωνίες, τα προβλήματα δεν είναι ανυπερβλήτα και η θέση της χώρας είναι στην κορυφή της Ανατολικής Ευρώπης και όχι μόνο αυτής, σύμφωνα με δυτικούς οι-

κονομικούς κύκλους. Η δυτικογερμανική όμως επιμονή (ή εκβιασμός) να παράσχει την αδελφική σταθεροποιητική βοήθεια προτού η DDR υποκύψει – αποδεχόμενη άνευ όρων την νομισματική ενοποίηση και τις συνέπειές της – συμβάλλει σημαντικά στη δημιουργία ενός κλίματος αδιεξόδου απ' όπου σαν μόνη λύση προβάλλει η επανένωση, ενοποίηση, απορρόφηση ή προσάρτηση της χώρας. *Η πορεία μας είναι ακατάσχετη*, φέρεται ειπών ο Γκένσερ, ενώ από την τηλεόραση ο εκδότης του Σπίγκελ σχεδόν χλευάζει τον συγγραφέα Γκίντερ Γκρας (που ζητάει μια «ανεκτή κι αποδεκτή ενότητα» με την DDR, και άρση των πιέσεων που δημιουργούν το κλίμα κατάρρευσης, ώστε να εκφραστεί δημοκρατικά και ανεπηρέαστα στις εκλογές): «Το τρένο φεύγει, Γκίντερ! Έφυγε ήδη κι εσείς δεν βρήκατε μέσα!»

Οι Πράσινοι ξεπεράστηκαν από τα γεγονότα και από την εμμονή για συνύπαρξη δύο κυρίαρχων κρατών πέρασαν –κάνοντας μια πραγματιστική στροφή– στην πρόταση μιας συνομοσπονδίας με προσεκτικά βήματα, προσπαθώντας «να αποτρέψουν το χειρότερο» και να εισαγάγουν στην αναμόρφωση της Ανατ. Γερμανίας τις

οικολογικές και κοινωνικές τους θέσεις.

Το 1960 ο φιλόσοφος Καρλ Γιάσπερς είχε απαρνηθεί την επανένωση των Γερμανιών αποκηρύσσοντας την σαν επανασύσταση του κράτους του Μπίσμαρκ, ένα φάντασμα του παρελθόντος. Τα σημερινά δυτικογερμανικά μέσα εποικινώνιας αναρωτιούνται αν η μελλοντική ενωμένη Γερμανία θα σταθεί στο ύψος του παρελθόντος της. Είναι άδηλο αν θα συνεχίσει μέσα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ή αν οργανωθεί στο μοντέλο της «Μεσοευρώπης» του παρελθόντος, αν παραμείνει στο ΝΑΤΟ ή επιδιώξει αργότερα μια δική της «ουδετερότητα». Αυτό που αποτελεί μάλλον σίγουρη πρόβλεψη είναι ότι με την ενεργό διεκδίκηση αγορών και το άνοιγμα νέων, η ισοπεδωμένη ευρωπαϊκή διανομή των γιάπικ θα αναγκαστεί γρήγορα να ξεχάσει το μεταμοντέρνο της ναρκισσμό για να αναλάβει την διεκπεραίωση νέων και απαιτητικών καθηκόντων. Ως τότε θα έχει κατέβει η γραμμή και για τους δικούς μας –πολιτικούς και διανοούμενους.

Στρασβούργο
Γιώργος ΚΟΚΚΙΝΟΣ

δυνάμεις μιαν εναλλακτική λύση.

Σ.: Ποια είναι η θέση των Πράσινων στη Δυτ. Γερμανία; Έχουν κάνει δηλώσεις που κυμαίνονται από την παράλληλη συνύπαρξη δύο κρατών μέχρι την «επανένωση».

B.C.-D.: Το κλίμα είναι άσχημο για τους Πράσινους. Αν και είμαι αρκετά απομονωμένη εδώ κάνοντας ευρωπαϊκή πολιτική, πιστεύω ότι η ΑΛ του Δυτ. Βερολίνου (Εναλλακτικοί) παρουσιάζει περισσότερο ενιαία εικόνα από τους δυτικογερμανούς Πράσινους, αν και σ' εμάς υπάρχουν κάποιοι που υποστηρίζουν ανεπιφύλακτα την «επανένωση». Η ΑΛ αποφάσισε το Δεκέμβριο να υποστηρίξει μιαν βραδεία διαδικασία συνομοσπονδίας ενταγμένη σε μια ευρωπαϊκή συνεργασία Ανατολής-Δύσης και όχι την ενοποίηση. Η ΑΛ βρίσκεται στο Δυτ. Βερολίνο και δεν είναι τυχαίο που ονομάζεται έτσι. Στη Δυτ. Γερμανία όμως τα πνεύματα είναι μοιρασμένα: υπάρχουν ακόμα και πολέμιοι της ενοποίησης που την αποδέχονται σαν πραγματικότητα έχοντας το νου τους στα εκλογικά ποσοστά.

Το θέμα είναι πάντως να ενισχυθεί η DDR με ένα άμεσο Ταμείο Σταθεροποίησης, με εξισορρόπηση των θαρών για να υπάρξει η δυνατότητα ανάπτυξης και προσαρμογής της οικονομίας της DDR. Λέμε όχι στην κατοχή της χώρας αυτής! Και τα λιθάνια περί ετοιμόρροπης DDR δεν είναι και τόσο ακριβή: βρίσκεται στην καλύτερη θέση μέσα στην ΚΟΜΕΚΟΝ, δεν έχει φτώχεια κι αθλιότητα στο βαθμό των άλλων χωρών, έχει σημαντικούς ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους, δεν είναι ξεγραμμένη. Το ζήτημα είναι σε ποιο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο θα μπορέσει να κινηθεί – αν θα της δοθούν δυνατότητες για τη δική της ανάπτυξη ή αν θα αποφασίζονται όλα απ' το Ντύσελντορφ, τη Φρανκφούρτη και το Αμβούργο.

Dorothee Piermont

Dorothee PIERMONT: «Επικίνδυνη η στάση των δυτικογερμανών»

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Τους τελευταίους μήνες στο ζήτημα των Γερμανιών είμαστε μάρτυρες μιας πρωτότυπης «ειρηνικής» διάλυσης ενός κράτους...

Dorothee PIERMONT Ναι, είναι αλήθεια ότι δεν χρησιμοποιούνται όπλα. Όπως εξήγησε χαρακτηριστικά κάποιος από την Ουάσιγκτον, πρόκειται για ανάληψη μιας επιχειρήσεως σε αντιδιαστολή με τη συγχώνευση ή συνένωση δύο ισότιμων εταιριών: πρόκειται για υπαγωγή κι εδώ βρίσκεται η απάτη σε βάρος του πληθυσμού της DDR.

Σ.: ...Που στις 9 Νοεμβρίου δεν έδειχνε να υιοθετεί τη λογική της «επανένωσης». Κατά τις δημοσκοπήσεις το

70% ήταν εναντίον, ενώ σήμερα ο αριθμός έχει πέσει στο 30%.

D.P.: Πράγματι, όταν έπεσε το τείχος, ο λαός που επί μήνες κατέβαινε στους δρόμους δεν είχε εκφραστεί προς την κατεύθυνση αυτή: η ερμηνεία αυτή ήρθε *αμέσως μετά* από τη δυτική κυβερνητική πλευρά, που δεν αποδέχτηκε τα γεγονότα ως έκφραση ενός μεταρρυθμιστικού κινήματος μέσα στη DDR, αλλά σαν κίνηση «επανένωσης» κατά την επιταγή του Ομοσπονδιακού συντάγματος. Σε μερικές βδομάδες εμφανίστηκαν τα πρώτα συνθήματα για την ένωση.

Με το άνοιγμα των συνόρων έγινε σαφής η διαφορά του υλικού επιπέδου

διαβίωσης και ακολούθησε το μεταναστευτικό ρεύμα που συνεχίζεται ακόμη, καθώς ο κόσμος που έφυγε ήταν πεπεισμένος πως η ανατολική κυβέρνηση δεν θα μπορούσε να φτάσει στο επίπεδο της Δύσης. Η δυτικογερμανική κυβέρνηση που είδε τη δυνατότητα να επεκταθεί και να προσαρτηθεί τη DDR δεν έπραξε τίποτα για να περιορίσει τη μετανάστευση, τα παλιά υλικά και οικονομικά κίνητρα, από την εποχή της περιορισμένης αριθμητικά μετανάστευσης, συνεχίζουν να υφίστανται: αναγνωρίζονται αυτόματα κάθε είδους κοινωνικές παροχές, επιδόματα, συντάξεις κλπ. όπως στους δυτικογερμανούς πολίτες. Οι ελλείψεις που παρουσιάστηκαν στη συνέχεια στη DDR δυσκόλεψαν τη ζωή εντεινόντας το φαύλο κύκλο της μετανάστευσης και δίνοντας στην ΟΔΓ την ευκαιρία να προετοιμάσει το μεγάλο χτύπημα, βγάζοντας πριν λίγες μέρες το «λαγό», την νομισματική ένωση σαν πανάκεια. Αυτό που λίγο καιρό πριν απαιτούσε μακρά και προσεκτική προπαρασκευή έγινε τώρα –κατ' απόφαση των πολιτικών– άμεσα απαιτητό. Φαίνεται πως ο υπουργός Εθν. Οικονομίας –και δε θα είναι μόνος του– υποστηρίζει μια πραξικοπηματική λύση ώστε μετά τις εκλογές η νέα ανατολικογερμανική βουλή να ψηφίσει τη συναψη συνθήκης με την ΟΔΓ όπου να ισχύσει αυτόματα και στην παλιά DDR ολόκληρο το νομοθετικό πλαίσιο που αναφέρεται στο δυτικό σύνταγμα εξαφανίζοντας έτσι δια μιας ολόκληρο το ανατολικό, από φορολογία, έως συντάξεις κλπ., κλπ.

Σ.: Παρά την πίεση του καγκελάρου Κολ, ο πρωθυπουργός Μόντρο δεν αποδέχτηκε την άμεση και χωρίς όρους νομισματική ένωση: αλλά και το

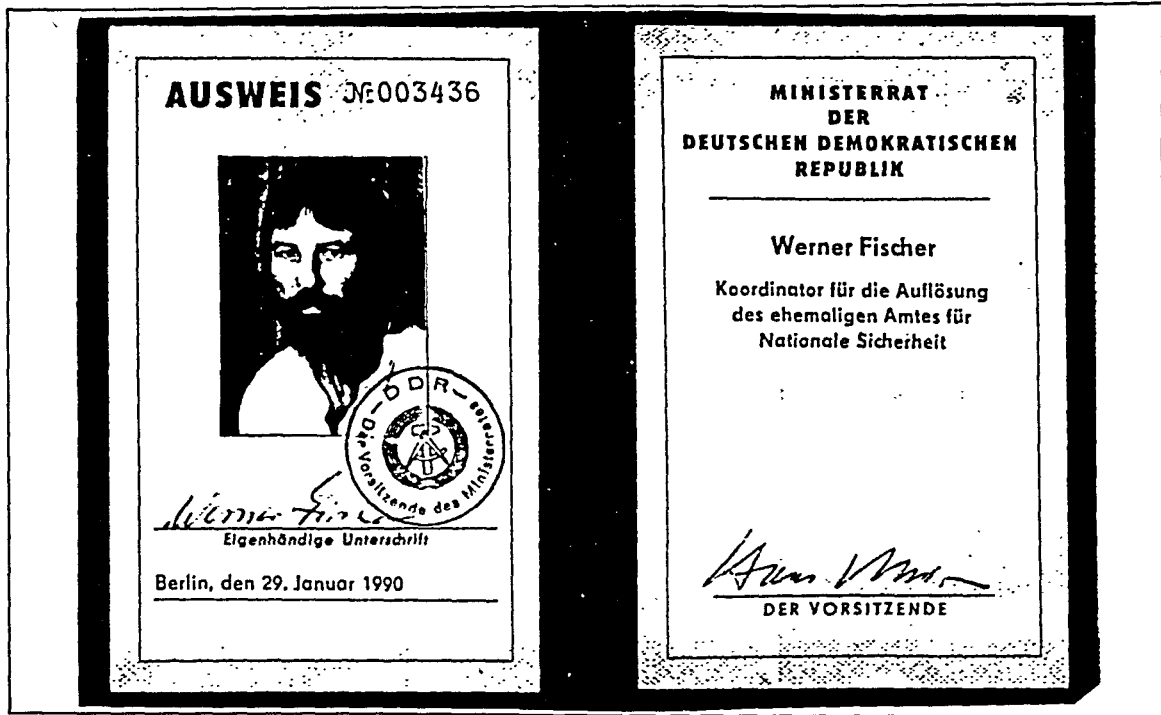

«τρογγυλό τραπέζι», η θεσμοποιημένη σύγκλιση και επικοινωνία κυβέρνησης και αντιπολίτευσης έδωσε στο Μόντρο την εντολή να πράξει έτσι.

D.P.: Σ' αυτή τη φάση αντιτίθενται και οι αντιπολιτευόμενες δυνάμεις στη νομισματική ενοποίηση επειδή φοβούνται την ξαφνική και απότομη αύξηση της ανεργίας, την αύξηση των τιμών που δεν θα επιδοτούνται πια, τη μείωση των μισθών, την διαρροή των καταθέσεων χωρίς καμιά κοινωνική πρόβλεψη. Οι δυτικοί δεν αποκαλύπτουν την συναλλαγματική ισοτιμία που επιδιώκουν, οι φήμες μιλάνε για 1:4 ή 1:5 που σημαίνει την ονομαστική τουλάχιστον μείωση των μισθών στο 1/4 ή 1/5 τους. Βλέπουν παράλληλα και την κατάσταση στην Πολωνία. Ζητούν άμεση οικονομική αλληλεγγύη και συναντούν κλειστά τις πόρτες: βοήθεια θα δοθεί με το νέο σύστημα και μετά τις εκλογές. Δεν θα δοθεί στην κυβέρνηση, αλλά σε συγκεκριμένα έργα και θα ελέγχεται από τη Δύση. Έτσι δεν υπάρχει κανένα σταθεροποιητικό μέσο της οικονομίας για τη συγκράτηση του μεταναστευτικού ρεύματος πέρα από εκκλήσεις.

Θεωρώ τη στάση των δυτικογερμανών επικίνδυνη για το μέλλον, ιδιαίτερα λόγω της υπεροψίας με την οποία προωθείται και με την οποία αντιμετωπίζουν την ανατολική κυβέρνηση, υπουργούς και αντιπολίτευση. Οι άνθρωποι που επέβαλαν το άνοιγμα του τείχους αγωνίστηκαν για άλλα πράγματα, δεν κατάκτησαν την ελευθερία τους από το γραφειοκρατικό σύστημα για να τους καταπιεί ο big brother από δίπλα.

Σ.: Πώς βλέπεις τις εξελίξεις για την ΕΟΚ; Ο Ντελόρ έγινε ιδιαίτερα σαφής όταν παραπονέθηκε ότι η ΟΔΓ «ενημερώνει αλλά δεν συμβουλευτείται» την Ευρ. Επιτροπή. Πώς βλέπεις τις επιφυλάξεις του για την ταχύτητα και τα

Συμβαίνουν και αυτά: ο ανωτέρω εικονιζόμενος Βέρνερ Φίσερ, προσκεκλημένος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από γερμανούς Πράσινους βουλευτές, είναι πολίτης της DDR και μέχρι πριν λίγους μήνες θρισκόταν φυλακισμένος για την αντικαθεστωτική του δράση. Σήμερα είναι κάτοχος υπηρεσιακού διαβατηρίου (που μας επέτρεψε ευγενώς να φωτοτυπήσουμε) το οποίο εκδίδει το υπουργικό συμβούλιο και υπογράφει ο πρωθυπουργός Χανς Μόντρο. Ο Βέρνερ Φίσερ έχει τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα που απαιτεί το αξίωμά του: «Συντονιστής για τη διάλυση της τέως Υπηρεσίας Εθνικής Ασφαλείας», της γνωστής "Στάζ" που αναγκάστηκε να κατεβάσει τα ρολά κατ' απαίτηση των πολυπληθών θυμάτων της. Ο Β.Φ. θα πάρει μέρος στις εκλογές της 18ης Μαρτίου με την *Εκλογική Συμμαχία '90* που απαρτίζεται από ριζοσπαστικές δημοκρατικές οργανώσεις και ομάδες του κινήματος των πολιτών, όπως η Επιτροπή για Ειρήνη και Ανθρώπινα Δικαιώματα, η κίνηση Δημοκρατία τώρα και το Νέο Φόρουμ.

πλαίσια των διαδικασιών;

D.P.: Ο Ντελόρ που μέχρι πολύ πρόσφατα ήταν θετικός στο ζήτημα των Γερμανιών, αντιμετωπίζει τώρα τα πραγματικά προβλήματα που θα προκύψουν στην Κοινότητα από την οικονομική ενοποίηση των Γερμανιών, παρά τις καθυστερημένες δηλώσεις των δυτικογερμανών. Θα υπάρξουν σίγουρα σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις,

πιθανώς και πληθωριστικές τάσεις στην ΟΔΓ, που θα γίνουν οπωσδήποτε αισθητές και στην Ευρ. Κοινότητα, τόσο από οικονομική πλευρά, όσο και στην περιφερειακή ανάπτυξη, π.χ. βόρειες-νότιες χώρες κλπ. Γενική συζήτηση πάντως δεν γίνεται, ούτε και αμφισβήτηση των χρησιμοποιούμενων μεθόδων. Πρόκειται για ένα είδος δυτικογερμανικού «κεραυνοβόλου πο-

λέμου» που δεν έχει ακόμα κριθεί.

Όταν όμως ο Ντελόρ επιμένει ότι η ΕΟΚ δεν είναι προϊόν του ψυχρού πολέμου για να διαλυθεί σήμερα, ξεχνάει ότι ο γερμανός παλιός προκάτοχός του Χάλενσταϊν έγινε γνωστός για το ομώνυμο σαφές δόγμα του, την ένωση των ευρωπαϊκών χωρών ως προϋπόγιο κατά του κομμουνισμού... Ωστόσο, σήμερα δεν θέλει να αμφισβητηθεί ο ρόλος της ΕΟΚ και να υποκατασταθεί από τη Γερμανία. Βλεποντας πώς αντιμετώπισαν οι Γερμανοί τους πολίτες της DDR σαν τους τελευταίους τους υπηρέτες, μπορώ να φανταστώ ότι η Ενωμένη Γερμανία θα φερθεί ανάλογα μέσα στην Ευρώπη. Δυστυχώς προκύπτει και πάλι η ιδιαίτερα επικίνδυνη τάση επικυριαρχίας, γνωστή από τα 74 χρόνια ενιαίου γερμανικού κράτους.

ΠΟΤΕ ΠΙΑ ΓΕΡΜΑΝΙΑ!

«ΠΟΤΕ ΠΙΑ ΓΕΡΜΑΝΙΑ» τιλοφορεί η «Ριζοσπαστική Αριστερά» τη δήλωση της κατά της «επανενώσης» ή «ενοποίησης» Δυτ. και Ανατ. Γερμανίας (21.1.90). Με την ανακοίνωση αυτή προτείνει την προετοιμασία μιας δυτικογερμανικής διαδήλωσης κατά της επανένωσης, υπέρ της αναγνώρισης της κρατικής οντότητας της DDR και για ριζικό αφοπλισμό σ' ολόκληρη την Ευρώπη, με «προσπατούμενα» για την ΟΔΓ την έξοδο από το ΝΑΤΟ, τη διάλυση του στρατού, των συνοριακών μονάδων και των μυστικών υπηρεσιών.

Ως προς τον κίνδυνο πολέμου, αντικρούουν την εντύπωση ότι υποχωρεί με την υφε φάκη διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας υπογραμμίζοντας ότι όχι μόνο διατηρείται η παραγωγή-εξαγωγή εξοπλισμών, και υπενθυμίζοντας ότι η δυναμική του πρόσφατου επανεξοπλισμού βασίστηκε σε σενάρια εντυπωσιακής ομοιότητας με τις σημερινές εξελίξεις.

«Οι χώρες της ΚΟΜΕΚΟΝ κινδυνεύουν να γίνουν οι νέος Τρίτος Κόσμος, το υποχείριο των πλουσιότερων καπιταλιστικών κοινωνιών της Δυτ. Ευρώπης, ιδιαίτερα της Δυτ. Γερμανίας».

«Για την DDR πάντως αναγγέλλεται με γενναιόδωρη υπεροψία η εισδοχή της στο δυτικοευρωπαϊκό σπίτι. Με ρόδινα χρώματα περιγράφεται η προοπτική της -αφού αποτινάξει τις ως τώρα σχέσεις κυριαρχίας και παραιτηθεί από την κρατική της υπόσταση. Οι κάτοικοί της δεν αναγνωρίζονται πια από την ΟΔΓ ως πολίτες με κυριαρχικά δικαιώματα αλλά σαν γερμανοί με πλασματικά εθνικά δίκαια. Χαράσσεται έτσι για την DDR ένας ιδιαίτερος δρόμος από τις άλλες χώρες της ΚΟΜΕΚΟΝ. Η ΟΔΓ πάντως, με τα σχέδιά της για συνομοσπονδία και επανένωση, όπου εντάσσεται και η DDR, αποβλέπει προοπτικά στην ενίσχυση της επικυριαρχίας της στη Δυτική και ολόκληρη την Ευρώπη. Η «επανενώση» ή ενοποίηση θα μετέβαλε το 4ο Ράιχ σε κυρίαρχη δύναμη στην Ευρώπη».

[Η «Ριζοσπαστική Αριστερά» είναι ένα νέο αδιαμόρφωτο ακόμα, πολιτικό σχήμα στη Δυτ. Γερμανία που καλύπτει ένα σχετικά ευρύ αριστερό φάσμα από Πράσινους ή πρώην, εναλλακτικούς, κομμουνιστικές ή αριστερές ομά-

δες, τμήματα των αυτονόμων και "ανένταχτους". Προετοιμάζει συνδιάσκεψη το Μάιο του 90].

Ανάλογη δήλωση (25.1.90) έκαναν τρεις βουλευτές των Πράσινων και η Ευρωβουλευτίνα D. Piermont (που αποχώρησε πρόσφατα από την ευρωπαϊκή ομάδα) με τίτλο «Ενώπιον στην αποικιοποίηση των ανατολικοευρωπαϊκών κρατών από την Δυτ. Γερμανία, την ΕΟΚ και το ΝΑΤΟ». Ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι ενώ οι κοινωνικές ομάδες στη DDR μόλις τώρα αρχίζουν τη συζήτηση για την αναδόμηση της χώρας τους, οι δυτικοί πολιτικοί έχουν ήδη προδιαγράψει τη διαδρομή που οφείλουν να ακολουθήσουν, περιγράφουν την άποψή τους: Δηλωμένη πολιτική του ΝΑΤΟ είναι η ανατροπή του στάτους κβο, ο αφοπλισμός δεν περιλαμβάνει ούτε τις αμερικανικές δυνάμεις, ούτε τη στρατηγική της πυρηνικής αποτροπής που μάλιστα θα εκσυγχρονιστεί. «Ο καταμερισμός εργασίας μεταξύ ΝΑΤΟ και ΕΟΚ ορίζεται από τον Χένρυ Κίσιγκερ ήδη τον Απρίλιο του 89 ως εξής: Δεν είναι πάντως δυνατό να βγάλεις τη Σοβ. Ένωση από την Ανατ. Ευρώπη χωρίς να το αντιληφθεί η Μόσχα. Επομένως θα είναι πολύ περίπλοκη η διάλυση της Μάλτας. Η στρατηγική θα πρέπει να συνίσταται στο να οδηγηθούν οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης η μία μετά την άλλη σε σύνδεση με την Ευρ. Κοινότητα...» Το σενάριο για την αναδιάρθρωση των οικονομικών και κοινωνικών δομών των χωρών της ΚΟΜΕΚΟΝ γράφεται στη Βόνη...

Οι τρέχουσες εξελίξεις θα αποφέρουν μια τεράστια αύξηση της ιμπεριαλιστικής εξουσίας της επιδιωκόμενης ενιαίας καπιταλιστικής Γερμανίας μέσα σε μια ενιαία καπιταλιστική Ευρώπη. Αυτό θα σημάνει την οικονομική αλλά και στρατιωτική κήρυξη πολέμου για τους ανθρώπους και τα κράτη που αρνούνται να υποταχθούν, στην Ευρώπη και τον Τρίτο Κόσμο. Η σύγκρουση Βορρά-Νότου θα οξυνθεί παραπέρα και για τις αναμενόμενες εδώ κρίσεις το ΝΑΤΟ εξοπλίζεται σήμερα κιόλας στα πλαίσια των πολιτικών και στρατιωτικών στόχων της Air Land Battle... Ο κύριος αντίπαλος για την αυτόνομη ανάπτυξη της DDR δεν είναι πια το κόμμα SED, αλλά η κύριαρχη πολιτική της ΟΔΓ στα πλαίσια του ΝΑΤΟ και της ΕΟΚ.

ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΜΕΤΑΦΕΡΩ ΣΕ ΠΕΡΙΛΗΨΗ
ΕΝΑ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΒΙΒΛΙΟ ΚΟΙΤΑΞΤΕ ΣΤΑ ΠΡΟ-
ΗΓΟΥΜΕΝΑ ΤΕΥΧΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ,
Κ.

ΕΙΣΑΣΤΕ ΟΜΩΣ ΑΤΑΧΤΑ ΠΑΙΔΑΚΙΑ. ΓΥΡΝΑΤΕ ΜΟΝΑ
ΣΑΣ ΤΗΝ ΝΥΧΤΑ ΣΤΙΣ ΕΡΗΜΙΕΣ. ΚΑΙ ΔΕΝ ΑΚΟΥΤΕ
ΤΗΝ ΜΑΜΑ ΣΑΣ.

ΔΕΝ ΣΑΣ ΜΑΘΑΝΕ ΠΩΣ ΕΔΩ ΕΙΝΑΙ Η
ΦΕΛΙΑ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ ΤΑΥΡΟΥ; ΜΜΜ;

ΕΛΑ, ΕΛΑ!.. ΕΛΑ ΚΑΚΕ ΤΑΥΡΕ ΝΑΤΑ ΦΑΣ...ΕΛΑ!

ΜΜΜΜΜ ΜΜΜΜΜ ΜΜΜΜΜ ΜΜΜΜΜ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΡΕΑΣ ΜΟΥ ΜΥΡΙΖΕΙ

ΟΧΙ...ΜΗ...ΜΗ ΣΑΣ ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΚΥΡΙΕ ΤΑΥΡΕ...ΜΗ
ΜΗΝ ΤΑ ΦΑΣ ΤΑ ΚΑΚΟΜΟΙΡΑ ΜΟΥ ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΧΩ
ΑΛΛΑ Η ΦΟΥΚΑΡΙΑΡΑ.

ΜΗΝΗ! ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΟΥ...

Ν'ΑΣΤΡΑΦΤΕΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΜΕ ΒΡΟΝΤΕΣ
ΚΑΙ ΝΑ ΤΑΡΑΚΟΥΝΙΕΤΑΙ, Η ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΤΟ
ΠΕΛΑΓΟΣ ΔΙΧΩΣ ΑΦΡΟΥΣ ΝΑ ΣΕΙΕΤΑΙ

ΜΑ ΔΕΝ ΣΚΑΩ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ
ΝΑΪΗ Η ΠΑΡΗΓΟΡΙΑ ΜΟΥ

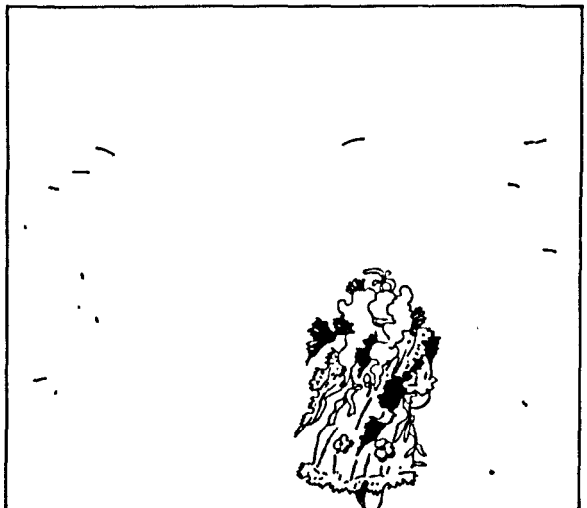
ΜΠΑ, ΜΠΑ!.. ΤΟΥ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ ΤΟ ΝΥΧΤΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑ-
ΥΜΕΝΟΥ; ΤΟΝ ΜΕΝΟΥΝΕ ΑΚΟΜΑ ΜΕΡΙΚΕΣ
ΓΟΥΛΙΕΣ;

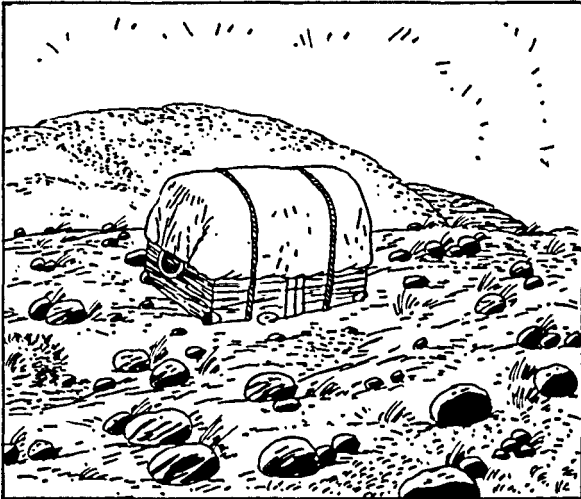
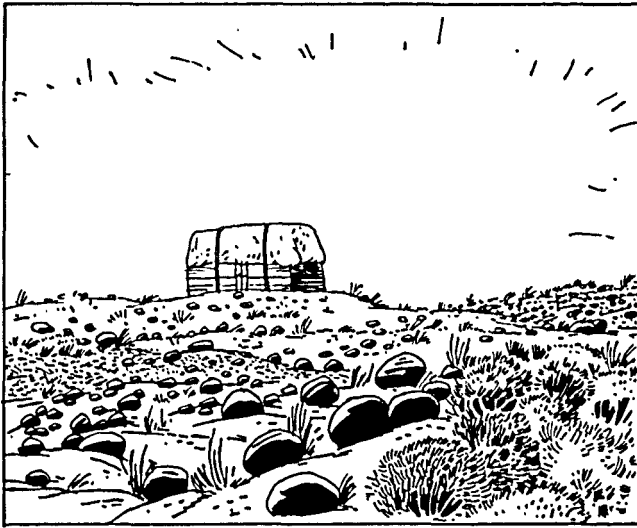

ΠΙΣΤΕΤΕΣ! ΚΑΙ ΓΩ ΘΑ ΣΟΥ ΦΤΙΑΞΩ ΑΛΛΟ...
ΠΙΣΤΕΤΕΣ! ΣΙΓΑ ΣΙΓΑ... ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΚΑΛΥ-
ΤΕΡΕΣ

ΚΙ ΑΠΟ ΤΗ ΜΗΛΟ ΕΡΧΟΝΤΑΝ ΦΩΤΙΕΣ ΣΤΗ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ,
ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΕΡΙΧΝΑΝ ΑΣΤΡΑΠΕΣ, ΓΟΥ ΤΟ ΚΙΣΗΡΙ ΕΚΙΝΕΙ

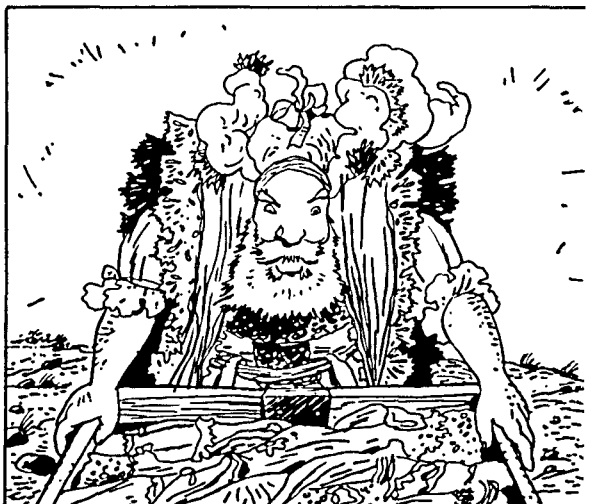

ΑΥΤΟ ΤΟ ΣΕΝΤΟΥΚΙ... ΕΙΝΑΙ...
ΤΟ ΣΕΝΤΟΥΚΙ ΑΥΤΟ ...

ΑΥΤΟ ΕΙΝΑΙ!.. ΜΟΥ ΤΟΚΛΕΦΕ Ο ΞΑΝΤΑΜΑΡΙΑ Ο ΚΟΥΡΣΑΡΟΣ. Ο ΜΑΛΤΕΖΟΣ ΑΡΧΙΠΕΙΡΑΤΗΣ.

ΜΕΣΟΦΟΥΣΤΑΝΑ...
ΠΟΝΚΑΜΙΣΕΣ...
ΣΩΒΡΑΚΑ...

ΓΟΥΤΣ
ΓΟΥΤΣ
ΓΟΥΤΣ

ΜΑΝΤΗΛΑΚΙΑ, ΚΑΣΣΕΤΕΣ ΚΑΙ ΒΕΛΟΝΕΣ, ΕΝΑ
ΚΑΤΡΕΦΤΑΚΙ, ΜΙΑ ΞΟΥΡΑ, ΜΙΑ ΜΠΑΛΑ ΕΝΑ
ΓΙΟΓΙΟ...

ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΕΙΔΩΛΟ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ

ΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ ΤΟΥ ΤΙΜΟΝΟΣ,
ΜΑΘΗΤΗ ΤΟΥ ΦΕΙΔΙΑ.

ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΥΤΕ Η ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΟΥΤΕ Η ΚΥ-
ΒΕΛΗ, ΟΥΤΕ ..ΧΕΧΕ.. Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ Ο ΧΛΩΡΟΣ

ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ
ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ ΜΟΥ

ΑΥΤΗ Η ΚΟΙΛΙΑ ΜΕ ΓΕΝΝΗΣΕ!

ΚΑΡΑΒΙΑ ΚΑΤΕΡΓΑ ΜΕ ΜΙΑ ΕΦΥΓΑΣΙ ΜΕ ΒΙΑ
ΚΑΙ ΠΗΓΑΝ ΚΑΙ ΣΤΑΔΑΡΑΝΕ ΑΝΤΙΠΕΡΑΣΤΗΝ ΤΙΑ

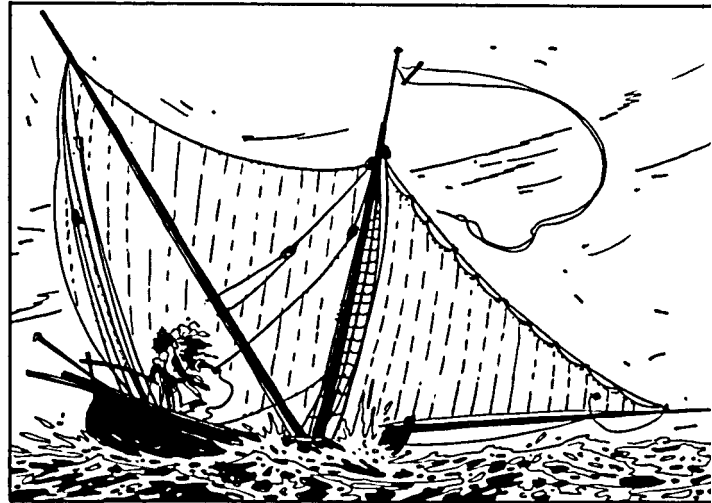
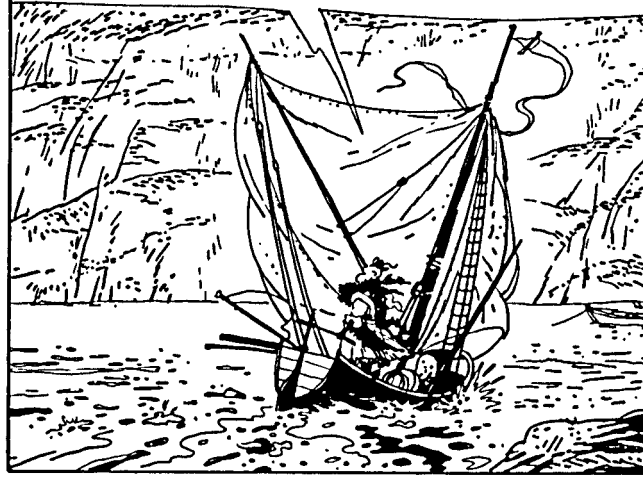
ΕΠΙΘΘΑΙΝΕ ΚΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΔΙΧΟΣ ΑΝΕΜΟΥ
ΧΑΡΗ, ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΡΑΒΙΑ ΕΞΕΡΝΕ ΣΤΑ ΒΑΘΗ ΤΗΣ
ΝΑ ΠΑΡΕΙ

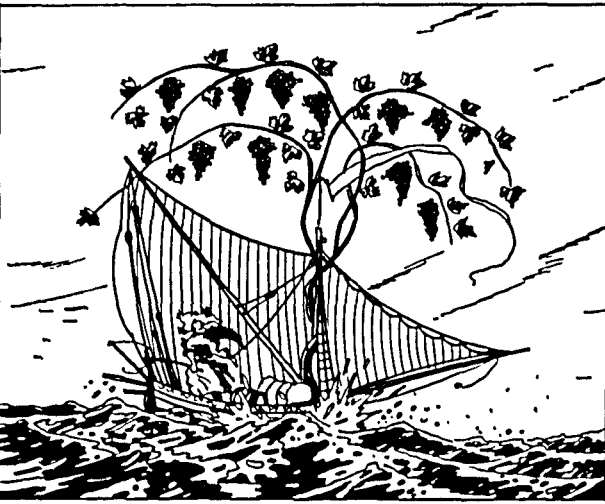
ΜΟΝΟ ΤΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΣΟΥ ΛΕΙΠΟΥΝΕ.
ΕΝΝΟΙΑ ΣΟΥ ΚΑΙ ΘΑ ΣΕ ΣΤΟΛΙΣΩ ΕΓΩ.

ΠΑΜΕ ΤΩΡΑ ΓΙΑΤΙ ΕΔΩ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΣΤΑΧΤΗ ΚΑΙ ΜΠΟΥΡΜΠΟΥΡΗ.

ΗΤΑΝΕ ΘΑΜΜΕΝΑ ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΤΑ ΤΡΕΝ ΤΑ
ΖΩΝΤΟΒΟΙΑ ΑΦΕΝΤΙΚΟ, ΓΙΑΤΟ ΔΕΝ ΤΑΒΙΕΠΕΣ .

ΚΙ ΑΠΟ ΤΗ ΜΗΙΟ
ΕΡΧΟΝΤΑΝ ΦΩΤΙΕΣ
ΣΤΗΝ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ Σ

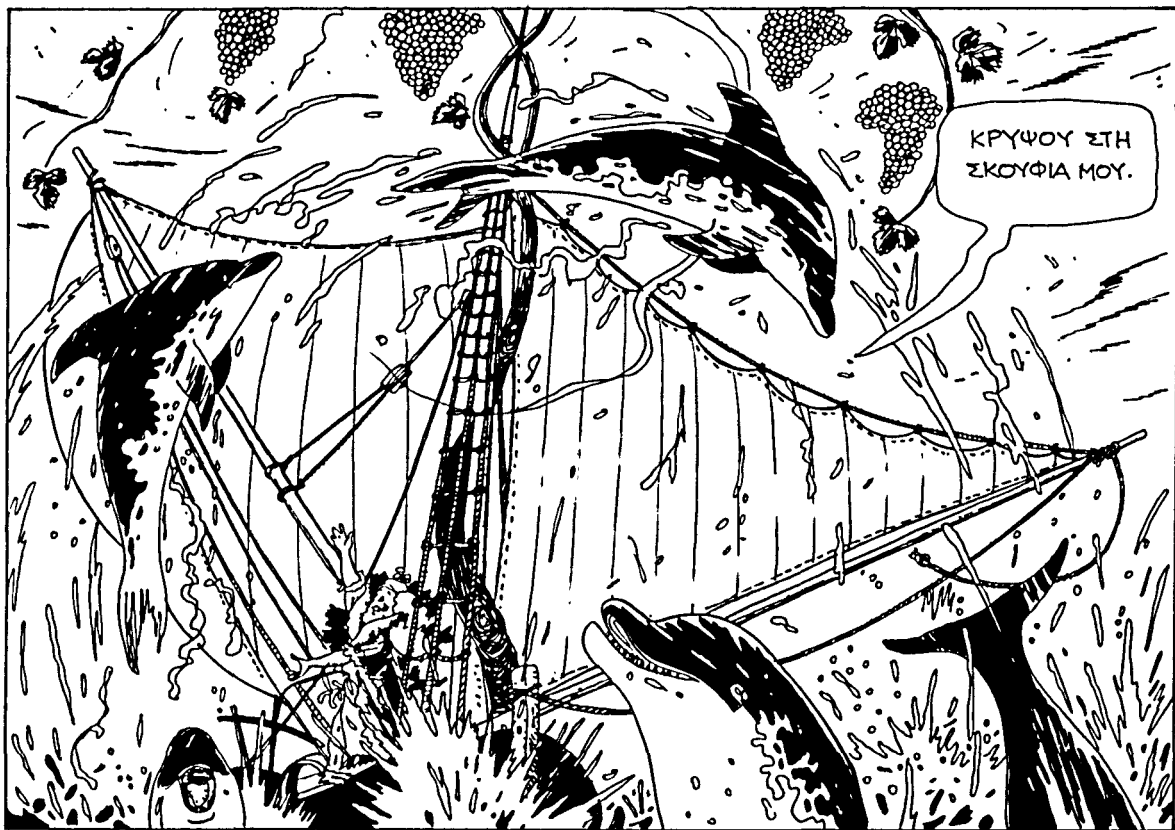
ΠΩΣ ΤΙ ΑΚΟΥΩ!.. ΜΟΥΣΙΚΕΣ ...
ΨΑΛΜΟΔΙΕΣ ... ΚΑΝΑ ΒΡΥΚΟΛΑΚΑ
ΚΥΝΗΓΑΝΕ ΠΑΛΙ ...

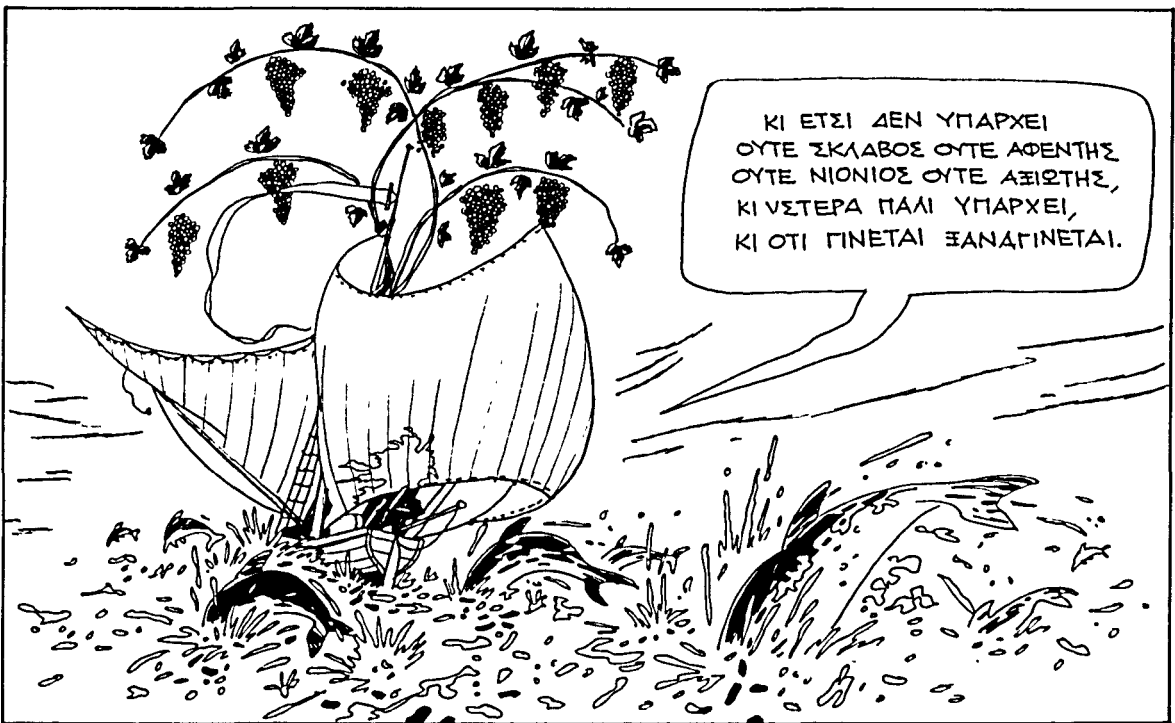
ΑΥΤΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΣΚΛΑΒΟΣ.
Ο ΚΑΡΑΜΠΑΠΑΣ.
ΠΗΓΕ ΣΤΟΝ ΚΑΤΩ ΚΟΣΜΟ
ΚΑΙ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΕ.

ΤΡΕΧΑ... ΤΡΕΧΑ!
ΤΡΕΧΑ ΛΕΒΕΝΤΗ ΜΕ
ΚΑΙ ΣΕ ΠΙΑΣΑΝΕ.

ΚΡΥΦΟΥ ΣΤΗ
ΣΚΟΥΦΙΑ ΜΟΥ.

ΚΙ ΕΤΣΙ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ
ΟΥΤΕ ΣΚΛΑΒΟΣ ΟΥΤΕ ΑΦΕΝΤΗΣ
ΟΥΤΕ ΝΙΟΝΙΟΣ ΟΥΤΕ ΑΞΙΩΤΗΣ,
ΚΙ ΞΕΤΕΡΑ ΠΑΛΙ ΥΠΑΡΧΕΙ,
ΚΙ ΟΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΞΑΝΔΓΙΝΕΤΑΙ.

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Πέρασαν πέντε μήνες από το περίφημο δημοσίευμα της εφημερίδας «Έθνος», που με πρωτοσέλιδο άρθρο της, με παρέδιδε στην κοινή γνώμη, σαν δολοφόνο του Παύλου Μπακογιάννη. Παρά το σάλο που δημιούργησε, αυτό το δημοσίευμα, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, η εφημερίδα «Έθνος», στα εκατό πενήντα φύλλα που κυκλοφόρησε μετά την εγκληματική συκοφαντία της, ουδέποτε ανακάλεσε την κατηγορία της, και φυσικά ουδέποτε ζήτησε συγνώμη ή παραδέχτηκε έστω και με περιφράσεις την κακουργία της.

Αντίθετα, η σιγουριά με την οποία η εφημερίδα συνέχισε την τρομοκρατική εκστρατεία, έδειχνε πως οι υπεύθυνοι του «Έθνος», δεν είχαν την παραμικρή αμφιβολία πως θα δικαιωνόταν. «Το "Έθνος" δικαιώθηκε σ' όλες τις μάχες που έδωσε», έγραφε η εφημερίδα στις 3.10.89, σαν ανταπάντηση στην πρωτοφανή κατακραυγή του συνόλου των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας. Και ακόμα, όταν ο Β. Ραφαηλίδης, δημοσίευσε τη συγκινητική μαρτυρία του για τις κοινές μας ιστορίες, η διεύθυνση της εφημερίδας του έβαλε ένα εισαγωγικό καπέλο, αναιρώντας τα στοιχεία του άρθρου του. Στις 15.10.89, επανέρχεται στο πρόσωπό μου, αυτή τη φορά, κάνοντάς μου και λίγη πλακίτσα. «Πρώτο κόμμα θα έρθει ο Περικλής Κοροβέσης» έγραφε.

Στις 15 Μαρτίου οι υπεύθυνοι της εφημερίδας «Έθνος», θα κάτσουν στον πάγκο του κατηγορούμενου, και θα υποχρεωθούν να απολογηθούν για το έγκλημά τους. Όσα και αν έχουν γραφτεί για το θέμα, και είναι αλήθεια πολλά, κάθε άλλο παρά εξαντλημένο μπορεί να θεωρηθεί. Από τις πρώτες δολοφονικές εμφανίσεις της 17 Ν, πάνε τώρα δεκαπέντε χρόνια, μια μερίδα του τύπου, άρχισε να κάνει χρυσές δουλειές, ανακαλύπτοντας τρομοκράτες. Ο "Ελεύθερος Κόσμος", το επίσημο όργανο της Χούντας, είχε διαπρέψει στην ανακάλυψη δολοφόνων. Αλλά δεν ήταν μόνο οι δημοσιογράφοι που αγαπούσαν αυτό το σπορ. Το ίδιο πάθος είχαν εκδηλώσει οι κατά καιρούς χρηματίσαντες υπουργοί Δημοσίας Τάξεως. Αλλά και ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου, δεν είχε ανακαλύψει τρομοκράτες στην διάρκεια του ταξιδιού στο Πεκίνο; Και η λίστα των Ντυπών συνεχίζεται. Ακόμα ο Τεν Τεν δεν έχει κάνει την εμφάνισή του.

Στη διάρκεια των δεκαπέντε αυτών ετών, δεκάδες άνθρωποι πέρασαν από Ασφάλεις και Φυλακές, διασύρθηκαν δημοσίως και εντύπως, έγιναν οι πρωτοσέλιδοι τρομοκράτες. Ζωές καταστράφηκαν ή άλλαξαν ριζικά. Από όλο αυτό το μακελειό και τον συνεχή διωγμό, του ίδιου πολιτικού χώρου και ακόμα πιο συχνά των ίδιων ανθρώπων, δεν προέκυψε ούτε ένα στοιχείο, που θα μπορούσε να στηρίξει κατηγορία στο Δικαστήριο. Και αυτό πέρασε στην καθημερινή ζωή μας. Ένα ίδιο σενάριο να επαναλαμβάνεται και κάθε τόσο να επιστρατεύονται ανένταχτοι αριστεροί να παίξουν, για μικρό ή μεγάλο διάστημα, τον τρομοκράτη.

Το σενάριο αυτό, επεξεργασμένο σαν υπόθεση εργασίας των Μυστικών Υπηρεσιών, διακατέχεται από το πνεύμα της δίωξης ενός πολιτικού χώρου και καθόλου από μια αστυνομική αντίληψη συλλογής και επεξεργασίας στοιχείων. Θυμίζει εμφυλιοπολεμικές καταστάσεις. Τα στοιχεία δεν είχαν ιδιαίτερη σημασία στις δίκες που έγιναν τότε. Αρκούσε η αριστερή σου τοποθέτηση σαν κριτήριο της ενοχής σου. Και στις αναθεωρήσεις των Δικών του Εμφυλίου, βγήκαν άλλα αντ' άλλων. Αλλιώςτικά δεν μπορεί να εξηγηθεί η αποτυχία των Διοικητικών Αρχών στο θέμα της Τρομοκρατίας. Το όλο σενάριο όχι μόνο δεν έχει εμποδίσει την εξαπλώση της τρομοκρατίας, αλλά αντίθετα έχει καταντήσει πιο εύκολο σήμερα να σκοτώνεις κάποιον παράγοντα του τόπου, από το να βρεις δουλειά. Οι αριθμοί των ανέργων και των δολοφονιών, επιβιώνουν την αλήθεια του πράγματος.

Το σενάριο αυτό, έχει γίνει αντικείμενο σκληρής κριτικής από μια σειρά δημοσιογράφων και έχει καταντήσει διάτρητο. Από τη μια δίνει πλήρη κάλυψη στην τρομοκρατία και από την άλλη έχει θάψει σε σοβαρή απειλή τα ίδια τα Δημοκρατικά και Ανθρώπινα δικαιώματα, τουλάχιστον σε μια κατηγορία πολιτών, αφήνοντας ανοιχτό το πεδίο και για άλλες. Υπάρχουν όμως και δημοσιογράφοι, που τα συμφέροντά τους είναι ταυτισμένα με το σκάνδαλο, τη συκοφαντία, τον φασιστικό κιτρινισμό. Εν γνώσει του ψεύδους, της απάτης, της διαστροφής, και με κάποιο αντάλλαγμα, μπορούν να παίξουν όλες αυτές τις συγχωρδιές. Η κάλυψη που τους παρέχεται εξασφαλίζει την τιμωρησία τους. Ο εκδότης, στην περίπτωση που δεν έχει προκαλέσει ο ίδιος το σκάνδαλο, δεν θα απολύσει τον κακοποιό δημοσιογράφο. Η Ένωση Συντακτών, δεν θα επιβάλει κυρώσεις. Οι νόμοι δεν προστατεύουν το θύμα και οι Δικαστικές Αρχές, δεν κινούνται

αυτεπάγγελα. (Στην περίπτωση του «Έθνος», ο εισαγγελέας δεν κινήθηκε αυτεπάγγελα, αλλά ύστερα από τη μήνυσή μου). Κανένας δημοσιογράφος ποτέ δεν κατέστρεψε την καριέρα του, σαν συνέπεια των συκοφαντιών που είχε επινοήσει δια την όποια σκοπιμότητα. Και το συνάφι του επαγγέλματος δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα να προστατευθεί από τ' αστέρια του κιτρινισμού. Και έτσι έχουμε φτάσει στο εξής παράδοξο. Από τη μέρα που εμφανίσθηκαν οι εν ψυχρώ δολοφονίες και έγιναν πια, ακόμα κι αυτές, μια φυσιολογική λειτουργία της Κοινωνίας μας, διαμορφώθηκε, μια αντικειμενική «συμμαχία», τρομοκρατών, μυστικών υπηρεσιών και μερίδας του Τύπου, όπου τα συμφέροντά τους συμπίπτουν εξ αντικειμένου.

Οι Χ εγκέφαλοι των Μυστικών Υπηρεσιών, στα δεκαπέντε χρόνια στην υπηρεσία της δίωξης της τρομοκρατίας, δεν έχουν παρά να επιδείξουν μια σειρά αποτυχίες τη μία χειρότερη από την άλλη. Πράγμα που σημαίνει πως ψάχνουν να βρουν τρομοκράτες εκεί που όχι μονάχα δεν υπάρχουν, αλλά εκεί που βρίσκονται οι πραγματικοί αντίπαλοι των τρομοκρατών. Στο χώρο μιας αριστεράς που παλεύει να διαμορφώσει μια δικιά της πολιτική σκέψη που να αντιδιαστέλλεται τόσο από την «Αριστερά» της τσόντας της εξουσίας, όσο και από την «Αριστερά» των υποδειγματικών δολοφονιών. Αυτή η πολιτική αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, από πλευράς Κράτους είναι και η καλύτερη δυνατή ενίσχυσή της. Εκείνος ο Τύπος που ειδικεύθηκε στα «ξεσκεπάσματα» των τρομοκρατών, πάντα στήριξε την πληροφορία του, σε κάποια καλή σύνδεση που είχε με την ΚΥΠ. Και ήταν ο Τύπος που μονάχα ο Τύπος που θα μπορούσε να δώσει «αληθοφάνεια» σε κατηγορίες που δεν στηριζόντουσαν σε κανένα στοιχείο και που ποτέ δεν θα έφταναν στη Δικαιοσύνη. Με πλήρη συνείδηση λοιπόν, δέχτηκαν αυτοί οι δημοσιογράφοι, να «σκοτώσουν» ανθρώπους, μόνο και μόνο για να δημιουργήσουν την είδηση που θα ανεβάσει την κυκλοφορία της εφημερίδας τους και θα κάνουν όνομα στην πιάτσα. (Αυτό δηλαδή που κάνει και η 17Ν, με τη διαφορά πως αυτοί σκοτώνουν χωρίς εισαγωγικά).

Και στην περίπτωση του «Έθνος», περάσαμε σε μια νέα ποιότητα. Η αποκάλυψη του δολοφόνου, έγινε με τέτοιο τρόπο, που ο μέσος αναγνώστης, καταλάβαινε, πως ο δολοφόνος είχε ήδη πιαστεί. Η σαφήνεια και η βεβαιότητα των στοιχείων της πρώτης σελίδας, δεν μπορούσαν να είχαν στηριχθεί πουθενά αλλού, παρά μονάχα στη σύλληψη του ενόχου. Με μεγάλη μου ταραχή, διαπίστωνα τις πρώτες μέρες του δημοσιεύματος, πως άνθρωποι της γειτονιάς μου, με ρώταγαν πότε μ' άφησαν, και πως «καθάρισα» τόσο γρήγορα. Την ανάγνωση αυτή δεν την είχαν κάνει ούτε οι ειδήμονες, αλλά ούτε και γω ο ίδιος. Πράγμα που σημαίνει πως η συκοφαντία σαν δημοσιογραφική πρακτική, έχει αγγίξει τα όρια της τελειότητας. Και η περιεργή σιωπή, της κατά τ' άλλα πολυγραφότατης και λαλίστατης 17 Ν., γύρω από το όλο θέμα, δείχνει τις σαφείς και επικίνδυνες επιλογές της.

Αναπτύσσεται με τη βοήθεια ενός τέτοιου τύπου δημοσιογραφίας, χρειάζεται μια τέτοια πολιτική των Διοικητικών Αρχών για να βρίσκεται σε πλήρη ασφάλεια. Όπως όλοι οι παρασιτικοί οργανισμοί που αναπτύσσονται έξω από συμφέροντα κοινωνικών ομάδων, έτσι και η 17 Ν., ενδιαφέρεται μόνο για το τομάρι της. Και η κάθε γραφειοκρατία για το τομάρι της μπορεί να κάνει τα πάντα.

Η δίκη λοιπόν των συκοφαντών της εφημερίδας «Έθνος» αποκτάει μια κεντρική πολιτική σημασία, που χωρίς ν' αναιρεί την ανάγκη της πλήρους και οριστικής αποκατάστασης του προσώπου μου, εντούτοις την ξεπερνάει και βάζει ανοιχτά το πρόβλημα της λειτουργίας του Τύπου στη χώρα μας. Σ' ένα τόπο, σαν το δικό μας, που όλα είναι ρευστά και αβέβαια, που οι θεσμοί δεν είναι θεσμοθετημένοι και θεσμοθετούνται οι μη θεσμοί, έτσι που κάθε αετονύχησ η επιβάλει την αυθαιρεσία του, με τσαμπουκά ή κομπίνια, ο ρόλος του Τύπου και των άλλων Μέσων Επικοινωνίας, ίσως είναι η μόνη δύναμη που μπορεί να επιβάλει μια Δημοκρατική λειτουργία, με την πληροφόρηση και την κριτική. (Θεωρητικά τουλάχιστον) Κυβέρνηση δεν έχουμε, Αντιπολίτευση δεν έχουμε, Κόμματα Αρχών δεν έχουμε, Κρατικοί Οργανισμοί και Υπηρεσίες παράλυτες στην ευδαιμονία της αδράνειας, Συνδικάτα δεν έχουμε, Κινήματα δεν έχουμε, όλα διαλυμένα και αιωρούμενα σε μια γενικευμένη μόλυνση.

Αν το «Έθνος» φτάσει στο δικαστήριο, χωρίς την απερίφραστη καταδίκη των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, αν περάσει στα "ψιλά", όποια ποινή και να του επιβληθεί από το Δικαστήριο, θα έχει κερδίσει. Η συκοφαντία θα καθιερωθεί, σαν προϋπόθεση της δημοσιογραφίας.

ΘΑΤΣΕΡΙΣΜΟΙ

Το τέλος
του «σουηδικού μοντέλου»

Σε μια εποχή που σύμπασα η Ανατ. Ευρώπη προσχωρεί στο δράμα του «σουηδικού δρόμου», το πιο καθαρό μοντέλο σοσιαλδημοκρατίας ανά την υφήλιο φαίνεται πως πνέει τα λοίσθια. Στις 15 Φλεβάρη, η κυβέρνηση Κάρλσον κατέθεσε στο σουηδικό κοινοβούλιο ένα πακέτο μέτρων λιτότητας που θα έκανε ακόμα και τη Θάτσερ να ωχρίασει: διειστές πάγωμα μισθών και τιμών, αλλά και επίσης διειστές απαγόρευση των απεργιών σε οποιονδήποτε τομέα. Επιπλέον, για να χτυπήσει την τάση των εργαζόμενων για «κοπάνες», η κυβέρνηση μεταφέρει την καταβολή της πληρωμής των αναρρωτικών αδειών απ' το κράτος στους εργοδότες. Το «πακέτο» προκαλεί κυβερνητική κρίση, αλλά μάλλον προς τα δεξιά: η δεξιά αντιπολίτευση διαμαρτύρεται κυρίως για το πάγωμα των τιμών και των μερισμάτων των μετοχών (παρόλο που οι πρώτες αναμένεται έτσι κι αλλιώς να ανεθούν, λόγω της επιβολής του ΦΠΑ από 1/1/90). Η ελεγχόμενη απ' τους σοσιαλδημοκράτες εργατική συννομοσπονδία (LO) υπερασπίζεται το νομοσχέδιο, προκαλώντας κρίση στις σχέσεις της ηγεσίας της με τη βάση. Την ίδια στιγμή, το σωματείο των εργοδοτών (SAF) απορρίπτει τη συγκεντρωτική συλλογική διαπραγμάτευση, θεμελιολίθο εξήντα χρόνων ταξικής συνεργασίας. Για πρώτη φορά απ' το 1969-70, «άγριες απεργίες» σημειώνονται εδώ κι εκεί και, το

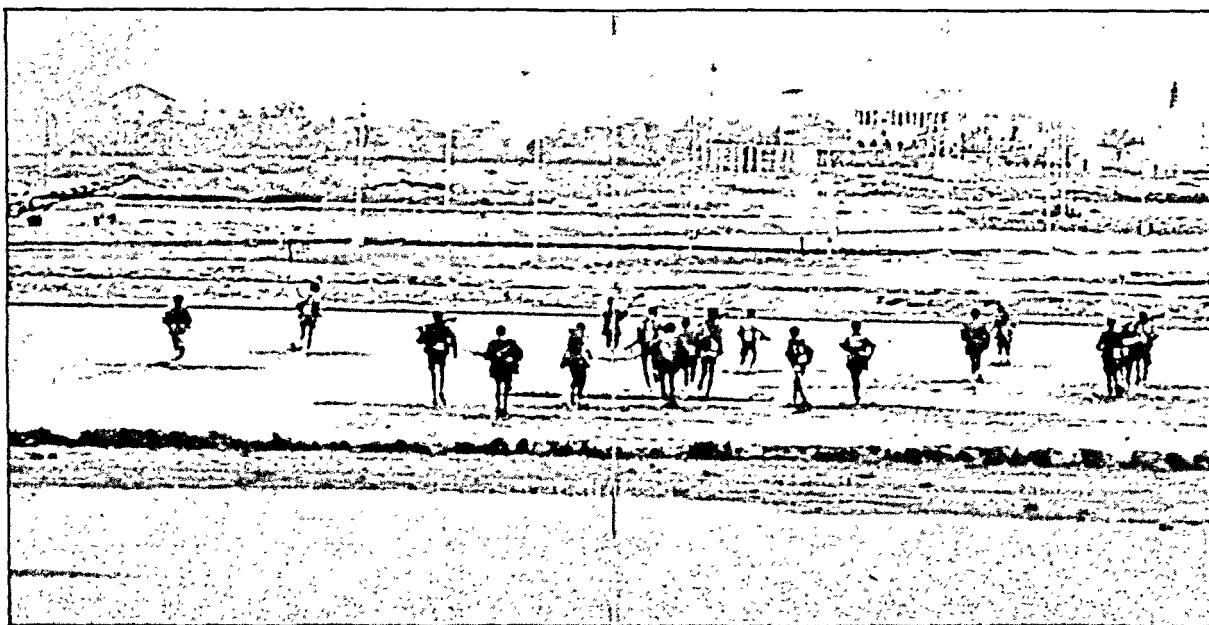
κυριότερο, στο απεργιακό κύμα αρχίζουν να προσχωρούν και τα επίσημα συνδικάτα, σε αντίθεση με την πολιτική της Λ.Ο.

Όσον αφορά τα βαθύτερα αίτια που προκαλούν τη στροφή στην κυβερνητική πολιτική των σοσιαλδημοκρατών, αυτά μπορούν να εντοπιστούν στην πτώση της ανταγωνιστικότητας του σουηδικού καπιταλισμού σε σχέση με τον ανασυγκροτούμενο δυτικοευρωπαϊκό, στην αυξανόμενη διεθνοποίησή του ενόψει του '92 και στα περιορισμένα πια περιθώρια κινήσεων του σουηδικού κεφαλαίου. Ήδη, με την επιστροφή τους στην κυβέρνηση το 1982, οι Σοσιαλδημοκράτες ανέλαβαν μια προσπάθεια αναδιάρθρωσης «με το μαλακό», αυξάνοντας κύρια τα ποσοστά κέρδους του σουηδικού κεφαλαίου με αλληπάλληλες υποτιμήσεις της κορώνας. Πολιτική που έφτασε στα όριά της, μια κι απέφυγε να θίξει το ουσιαστικό: το συσχετισμό δυνάμεων ανάμεσα στο κεφάλαιο και τις δυνάμεις της εργασίας, όπως αυτός συμπυκνώνεται στο «κοινωνικό συμβόλαιο» που ισχύει απ' το 1938. Η τωρινή στροφή έρχεται να σημειώσει αυτή τη ζητούμενη τομή. Σ' ένα κόσμο αλληλοεξαρτώμενο, τα περιθώρια για ένα «ανεξάρτητο» καπιταλισμό γίνονται ολοένα και πιο στενά...

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΡΥΘΡΑΙΑ

Απελευθερώθηκε η Μασάουα

Οι μαχητές του Λαϊκού Απελευθερωτικού Μετώπου Ερυθραίας σε επίθεσή τους στην Μασάουα πριν δέκα χρόνια. Σήμερα είναι νικητές.

Ραγδαίες εξελίξεις σημειώθηκαν πρόσφατα στην Ερυθραία, μετά το ναυάγιο των ειρηνευτικών συνομιλιών μεταξύ του Λαϊκού Απελευθερωτικού Μετώπου Ερυθραίας και του αιθιοπικού καθεστώτος. Οι συνομιλίες αυτές, που είχαν ξεκινήσει με πρωτοβουλία και διαμεσολάβηση του πρώην προέδρου των ΗΠΑ Κάρτερ, κατά την εκτίμηση του ΛΑΜΕ ήταν παρελκυστικές και αποσκοπούσαν να δώσουν πίστωση χρόνου στον Μενγκίστου, ώστε να προετοιμαστεί στρατιωτικά και να προσπαθήσει να ξεπεράσει τη δεινή θέση στην οποία έχουν περιέλθει οι αιθιοπικές δυνάμεις κατοχής στην Ερυθραία, μετά τις αλληπάλληλες νίκες του Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού.

Σε ανακοίνωση του Λαϊκού Μετώπου αναφέρεται ότι: «Στις 8/2/90 ο Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός, ύστερα από κεραυνόβολα επίθεση, έθεσε κάτω από τον πλήρη έλεγχο του τη Μασάουα και άλλες πόλεις της επαρχίας Ερυθράς Θάλασσας.

Στις νικηφόρες μάχες εξουδετερώθηκαν 4 μεραρχίες πεζικού, 3 μηχανοκίνητες και 1 μεραρχία τεθωρακισμένων, καταλήφθηκαν 25 τανκς, 8 πολλαπλά ρουκετοβόλα ΒΜ-21, 6 πυροβόλα των 122 χιλιοστών και 10 αντιαερματικά ρουκετοβόλα. Κατά τη διάρκεια των μαχών καταστράφηκαν, εκτός των άλλων και 24 τανκς.

Την ίδια ημέρα ο Λαϊκός Στρατός απελευθέρωσε την πόλη Αρεζά και τα περίχωρά της, στα νότια της Ασμάρας.

Στις συνεχιζόμενες μάχες στη Μασάουα, σε νικηφόρες επιχειρήσεις,

ο Λ. Στρατός εθύτισε 6 αιθιοπικά πολεμικά πλοία, αιχμαλωτίζοντας 21 μέλη πληρωμάτων· τα υπόλοιπα μέλη ζήτησαν καταφύγιο στα νησιά Νταχλάκ, που ελέγχονται από τους σοβιετικούς.

Νίκη στις μάζες!

Σύμφωνα με νεώτερες πληροφορίες ο αριθμός των τανκς, που κατέλαβε ο απελευθερωτικός στρατός, ανέρχεται σε 48 και εκείνος των ΒΜ-21 σε 10. Η Μασάουα, το σημαντικότερο λιμάνι της Ερυθραίας, επέτρεπε τον από ξηράς εφοδιασμό της πρωτεύουσας Ασμάρας.

Μετά τις τελευταίες εξελίξεις, το σύνολο της χώρας ελέγχεται στρατιωτικά και πολιτικά από το Λαϊκό Μέτωπο, με εξαίρεση δύο πόλεις και ένα λιμάνι. Η πρωτεύουσα Ασμάρα είναι αποκλεισμένη και στην πράξη μόνο η αεροπορική επικοινωνία επιτρέπει στο καθεστώς του Μενγκίστου να την κατέχει. Η Κέρεν, δεύτερη σημαντική πόλη της Ερυθραίας, πολιορκείται ασφυκτικά από καιρό και τώρα η θέση της είναι ακόμη πιο δεινή. Στην κατοχή της Αιθιοπίας παραμένει επίσης το Ασάμπ, δεύτερο λιμάνι της Ερυθραίας, που όμως είναι γεωγραφικά απομονωμένο απ' τον κύριο κορμό της χώρας. Αν δεν υπάρξουν εξωτερικές επεμβάσεις, ο λαός της Ερυθραίας θα πανηγυρίσει σύντομα την ανεξαρτησία του.

Δ.Μ.Γ.

MOVIMENTO

Μαύροι Πάνθηρες

Ένας μαύρος πάνθηρας που το 'σκασε απ' το ζωολογικό κήπο της Ρώμης, σύμβολο του φοιτητικού κινήματος του '90. Απ' το Μιλάνο στο βορρά μέχρι το Παλέρμιο στο νότο, 150 σχολές υπό κατάληψη. Η απόκρουση του νομοσχεδίου Ρουμπέρτι (απ' το όνομα του υπουργού Παιδείας, στελέχους του κόμματος του Κράξι) με το οποίο η χρηματοδότηση των ΑΕΙ παραδίδεται στα χέρια (και στα συμφέροντα) του ιδιωτικού κεφαλαίου. Το Πανεπιστήμιο του Παλέρμιο, εξόριστο σ' ένα Νότο δίχως μέλλον κι ελπίδα, έδωσε το εναρκτήριο λάκτισμα. Σε κάποιες σχολές, πιο πολιτικοποιημένο, το κίνημα τολμά ν' ακουμπήσει και ζητήματα πιο καυτά. Μια εκδήλωση για τη συνεχιζόμενη φυλάκιση των πολιτικών κρατούμενων από τα «χρόνια του μολυβιού» θα προκαλέσει τα πυρά των προσκευμένων στον Κράξι εφημερίδων, που θα μιλήσουν για «φιλολογικά στοιχεία» που καθοδηγούν τη φοιτητική εξέγερση.

Πριν από τρία χρόνια, ο θερμός γαλλικός Δεκέμβρης του '86 είχε πλουσιοπάροχα προβληθεί από τα μέσα ενημέρωσης -και πολιτικά εισπράχθηκε κύρια απ' το τότε αντιπολιτευόμενο Σοσιαλιστικό Κόμμα. Η πολύ πιο θερμή ισπανική 'Ανοιξη του '87 έτυχε πολύ λιγότερης προσοχής. Από και και πέρα, άκρα του τάφου σιωπή: το ελληνικό φθινόπωρο του '87, ο γερμανικός Δεκέμβρης του '88 και η τωρινή έκρηξη στην Ιταλία αντιμετωπίζονται με την πιο καταθλιπτική λογοκρισία απ' τη βιομηχανία των mass media (εξαίρεση αποτελεί ένα επιτόπιο ρεπορτάζ της Ηλέκτρας Πετροπούλου, δημοσιευμένο στον «Οδηγητή της νεολαίας»). Βιομηχανία, που κατά τα άλλα, δε χάνει ούτε διαδήλωση 50 ατόμων, αν πρόκειται βέβαια για την Ανατ. Ευρώπη. Είδση, ως γνωστόν, είναι ότι κρίνουν οι κατέχοντες τα ηνία ότι συμφέρει το λαό...

ΜΕΛΙΣΤΕΣ - I

Συμβαίνουν και εις Παρισίους

Όσοι αποδίδουν την προκλητική αθώωση του Μελίστα σε αυταρχικά κατάλοιπα του πρόσφατου σχετικά παρελθόντος στη χώρα μας (κι όχι μόνο -κάποιοι σχολιαστές μίλησαν ακόμα και για κληρονομιά της ...Τουρκοκρατίας!) δεν έχουν παρά να ρίξουν μια ματιά στα όσα τις ίδιες ακριβώς μέρες συνέβησαν στην καρδιά της Ευρώπης. Στις 27 Ιανουαρίου 1990, το κακουχοδικείο του Παρισιού καταδίκασε σε φυλάκιση μόλις 5 και 2 χρόνων δυο αστυνομικούς των γαλλικών ΜΑΤ για το φόνο του φοιτητή Μαλίκ Ουσεκίν. Φόνο που έγινε στις 6 Δεκεμβρίου 1986, τον καιρό της εκεί φοιτητικής εξέγερσης. Σημαντική λεπτομέρεια: ο Μαλίκ δεν πέθανε από σφαίρα που «έξφυγε» και η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί αποτέλε-

ΤΟ ΚΟΣΟΒΟ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΚΟΝΤΑ ΜΑΣ

«Η ιστορία τιμωρεί αυτούς που δεν στέκονται στο ύψος των περιστάσεων»

□ Η φράση αυτή του Γκορμπατσόφ, που ειπώθηκε στο Αν. Βερολίνο, ισχύει ακόμη για τη Γιουγκοσλαβία, που δεν μας παρασέρνει πια το «κρατικό» της προφίλ.

Η απόφαση της συλλογικής της προεδρίας στις 20 Φλεβάρη να αναθέσει στο στρατό την τήρηση της τάξης και να απαγορεύσει τη νυχτερινή κυκλοφορία στο Κοσσυφοπέδιο αντιπροσωπεύει τη συνέχιση της καταπιεστικής πολιτικής της Σερβίας, «που δεν έχει φέρει αποτέλεσμα», όπως κατήγγειλε η ηγεσία της Σλοβενίας.

Ήδη οι αλβανοί του Κοσσυφοπέδιου έχουν αποφασίσει να σταματήσουν τις διαδηλώσεις «επειδή χρησιμοποιούνται ως δικαιολογία για τη συνέχιση της αιματοχυσίας, της βίας και της καταπίεσης» για να συνεχίσουν τον αγώνα τους με απεργίες, αποχές από τα μαθήματα και αναζήτηση διαλόγου «με όλες τις δημοκρατικές δυνάμεις στη Σερβία».

Ποια είναι όμως η απάντηση της «άλλης πλευράς»; Η δολοφονία του προέδρου της Επιτροπής για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αλβανών του Κοσσυφοπέδιου Εμβέρ Χάντρι στις 25 Φλεβάρη στις Βρυξέλλες δείχνει ότι η καταπίεση και η αστυνομική βία «αναβαθμίζεται». Ποιος δεν βλέπει ότι οι σέρβοι προσπαθούν να σπρώξουν την αλβανική μειονότητα σε ένοπλη ανταπάντηση;

Πόσο εξωπραγματικό ήταν το περιινό δημοσίευμα της σέρβικης πολιτικής επιθεώρησης «Ντούγκα» (Ουράνιο Τόξο) ότι «η Ελλάδα, η Ιταλία, το Βατικανό σε συνεργασία με τα Τίρανα και τη CIA επιδιώκουν να αποσπάσουν το Κοσσυφοπέδιο» απ' τη Γιουγκοσλαβία βάσει σχεδίων του ΝΑΤΟ, που προβλέπουν παρέμβαση στρατιωτικών αλβανικής καταγωγής με ορμητήριο το ελληνικό έδαφος;

Οι κορώνες του αμερικανόπνευστου Σαμαρά για το «Βορειοηπειρωτικό» δείχνουν ότι κάποιοι αρχίζουν –και πάλι– να «παίζουν» με τις μειονότητες στα Βαλκάνια. Το Κόσοβο δεν είναι και πολύ μακριά...

Το μήλο της έριδος

Το Κοσσυφοπέδιο αποτέλεσε τη μεγάλη ιδέα του σέρβικου εθνικισμού, θεωρήθηκε η «καρδιά» του σέρβικου έθνους, του κράτους, της εκκλησίας, Περγαμηνές, βέβαια μπορούν να επιδείξουν και οι αλβανοί, διεκδικώντας τις περιοχές ως απόγονοι των αρχαίων Ιλλυριών. Γεγονός είναι ότι οι αντιπαθές μεταξύ σέρβων και αλβανών αρχίζουν πριν το τέλος του προηγούμενου αιώνα.

Με το καθορισμό των συνόρων της Αλβανίας το 1913 από τις έξι μεγάλες ευρωπαϊκές Δυνάμεις, το Κοσσυφοπέδιο δίνεται στη Σερβία. Ακολουθεί, στο διάστημα του Μεσοπολέμου μια κατα-

πιεστική πολιτική απέναντι στην αλβανική μειονότητα, σε πολιτικό, οικονομικό, διοικητικό, εκπαιδευτικό κτλ. επίπεδο, με στόχο τη μείωση του αριθμού της.

Το 1928 το 4ο Συνέδριο των Γιουγκοσλάβων Κομμουνιστών, όπως και η τοπική συνέλευση του Κόμματος που έγινε το 1940 στο Ζάγκρεμπ, αποφασίζει ότι το Κοσσυφοπέδιο ανήκει και πρέπει να επιστραφεί στην Αλβανία.

Το 1941 ο Χίτλερ –με την υποστήριξη και του Μουσολίνι– επιτρέπει στην Αλβανία να προσαρτησει το Κοσσυφοπέδιο.

Σιγά σιγά και κυρίως μετά το 1943 οι γιουγκοσλαβικές ανταρτικές δυνάμεις αρχίζουν να μεταβάλλουν άποψη, κάτω από την πίεση των σέρβων. Δημιουργούνται συγκρούσεις και ο Τίτο καταστέλλει εξέγερση με τη βοήθεια των αλβανών κομμουνιστών.

Το 1945 το Κοσσυφοπέδιο επανέρχεται στη Γιουγκοσλαβία και αναγνωρίζεται απ' το Σύνταγμα του 1946 ως αυτόνομη περιοχή της Σερβικής Δημοκρατίας. Μετά τη ρήξη της Κομμουνίας με τη Γιουγκοσλαβία το 1948, η πολιτική των διακρίσεων επανέρχεται. Οι Σέρβοι, αν και αποτελούν το 1/4 του πληθυσμού του Κοσσυφοπέδιου ελέγχουν το κόμμα, την τοπική κυβέρνηση, τις δυνάμεις ασφαλείας, την οικονομική ζωή, την παιδεία.

Το 1968 γίνονται βίαιες διαδηλώσεις στο Κοσσυφοπέδιο με αιτήματα που ποικίλλουν από την ελεύθερη χρήση της αλβανικής γλώσσας μέχρι το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Την άγρια καταστολή ακολουθούν παραχωρήσεις. Το Κοσσυφοπέδιο γίνεται αυτόνομη επαρχία με δική της σημαία και εθνικό ύμνο, ιδρύεται το πανεπιστήμιο της Πρίστινα, όπου επιτρέπεται σε Αλβανούς καθηγητές των Τίρανων να διδάσκουν.

Μετά το 1974 γίνεται και πάλι μια προσπάθεια να περιοριστούν τα δικαιώματα της μειονότητας. Δυναμικές κινητοποιήσεις την άνοιξη του 1981 καταστέλλονται με παρέμβαση του στρατού, ακολουθούν διαγραφές τοπικών κομματικών στελεχών και ευρείες εκκαθαρίσεις στη διοίκηση, δικαιοσύνη, παιδεία, κάθε επαφή μεταξύ Τίρανων και Κοσσυφοπέδιου απαγορεύεται. Εκδηλώνεται ρεύμα μετανάστευσης των σέρβων της περιοχής, παρά τις αντίθετες προσπάθειες.

Είναι το ίδιο ρεύμα που παρατηρείται στο Κοσσυφοπέδιο και την τελευταία χρονιά, διαμορφώνοντας μια κατάσταση όπου το μόλις 10% των Σέρβων τείνει να μειωθεί ακόμη περισσότερο, ενόψει της υψηλής γεννητικότητας της αλβανικής μειονότητας.

Καταπίεση και αυθαιρεσία

Λένε ότι ο υπερπληθυσμός αποτελεί σχέδιο των αλβανών για εξάπλωσή

τους. «Έχουμε τους ίδιους ρυθμούς αύξησης του πληθυσμού, που είχε η Σερβία πριν δύο δεκαετίες», μας λέει ο Γιουσόφ Μπέρισα, πρόεδρος της Ένωσης Φιλόσοφων και Κοινωνιολόγων του Κόσοβου. «Όπου το βιοτικό και πολιτιστικό επίπεδο είναι υψηλότερο, π.χ. στις πόλεις, η γεννητικότητα εξομοιώνεται με αυτό της υπόλοιπης Γιουγκοσλαβίας».

Σήμερα το 1,5 από τα 2 εκατομμύρια αλβανών της Γιουγκοσλαβίας ζουν στο Κοσσυφοπέδιο. Οι ίδιες υποθαμισμένες συνθήκες ζωής ισχύουν και για τους μουσουλμάνους, αλλά και τους καθολικούς αλβανούς, που αποτελούν το 10% του συνόλου.

«Επίσημα έχουμε 150.000 ανέργους» λέει ο Μπέρισα, που είναι και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Πρίστινα. «Όταν όμως περιμένει κανείς 10 και 15 χρόνια, δεν έχει νόημα να ελπίζει. Οι άνεργοι ξεπερνούν τις 300.000, ενώ κανονική σχέση εργασίας έχουν μόνο 214.000. Σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές στο Κοσσυφοπέδιο εργάζεται 1 στους 3 μαυροβούνους, 1 στους 5 σέρβους και μόνο 1 στους 13 αλβανούς».

«Σήμερα –τονίζει ο Μπέρισα– πολλοί άνθρωποι έχουν αποκλειστεί από τη δουλειά και την εκπαίδευση, ενώ ένας εξοντωτικός διαγμός άρχισε ενάντια στους πνευματικούς ανθρώπους του Κόσοβου. Φέτος 11.000 αλβανοί μαθητές, που τελείωσαν το Δημοτικό σχολείο, αποκλείστηκαν από τα μαθητικά θρανία, ενώ για τους σέρβους μαθητές έχουν εξασφαλιστεί 250% θέσεις παραπάνω από τις αίθουσες που χρειάζονται».

«Τα τελευταία 9-10 χρόνια –συνεχι-

ζει ο Μπέρισα– κάθε αίτημα και διαμαρτυρία των αλβανών υποθαμιζεται και εγκληματοποιείται. Σ' όλα αυτά τα χρόνια αναπτύσσονται κύματα πολιτικών πιέσεων, αλλά και αστυνομικής βίας». Είναι χαρακτηριστική η δήλωση στη βουλή πριν ενάμιση χρόνο του πρώην Διευθυντή της Αστυνομίας και τώρα ηγέτη της Ένωσης Κομμουνιστών του Κοσσυφοπέδιου ότι από τα χέρια του πέρασαν 580.000 άτομα. Περίπου 2000 άτομα θρέθηκαν στη φυλακή με πολυετείς ποινές και άλλα 5000 με μικρότερες. Αυτή τη στιγμή οι πολιτικοί κρατούμενοι ξεπερνούν τους 600, σχεδόν όλοι οι αλβανοί.

Ο εθνικισμός συσπειρώνει

Την πρωτοβουλία για την τελευταία έξαρση του προβλήματος στο Κοσσυφοπέδιο πήρε η σερβική κυβέρνηση, όταν πριν ένα χρόνο αποφάσισε να καταργήσει την αυτονομία της επαρχίας του Κοσσυφοπέδιου. Ο Μιλόσεβιτς το καταφέρνει, όταν, μετά από ευρείες εκκαθαρίσεις, στις 28.3.89 η Βουλή του Κόσοβου ψηφίζει τις αλλαγές που αυτούς επιδίωκε. Η πολιτική της εναλλαγής κρούου-ζεστού εκ μέρους της Σερβίας έρχεται τώρα να αντιμετωπίσει την εσωτερική κοινωνική αμφισβήτηση, επισείοντας τον εθνικό κίνδυνο. Η απάντηση του σέρβου εθνικιστή ηγέτη Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς στα πολιτικά και δημοκρατικά αιτήματα της αντιπολίτευσης είναι τα μεγαλόπνοα εθνικά του σχέδια. Οι εύκολες και άμεσες λύσεις που πρόσφερε, κάνοντας τους Σέρβους να τον θεωρήσουν σωτήρα τους, αποδείχτηκαν ικανές μόνο για να

Η ΠΑΝΟΥΚΛΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στο πρώτο μέρος αυτής της σειράς («Απ' τον ολοκληρωτικό πόλεμο στην ολοκληρωτική κοινωνία του αυτοκινήτου και τα νάπαλιν», τ. 80) ασχοληθήκαμε μεταξύ άλλων και με τα ξεδιάντροπα ψέματα που χρησιμοποιεί η προπαγάνδα των διεθνών τραστ, απ' τις στήλες σχεδόν όλων των ελληνικών εφημερίδων και μέσων ενημέρωσης, μιλώντας για αυτοκίνητα «φιλικά στο περιβάλλον» ή ακόμα και «καθαρά». Τα αυτοκίνητα με καταλύτη δεν παύουν να είναι τροχοφόρα δηλητήρια που εκπέμπουν σε μεγαλύτερη ποσότητα, όσο πιο γρήγορα κινούνται, όσο μεγαλύτερη ιπποδύναμη έχουν: τη λύσσα με το αυτοκίνητο την ονομάζουν «άθλημα». Όσο μεγαλύτερη είναι η δηλητηρίαση τόσο πιο πολύ και το άθλημα (βλ. ιδιαίτερα τις παρουσιάσεις των αυτοκινήτων των διεθνών τραστ στην «κομμουνιστική» εφημερίδα ΠΡΩΤΗ). Και επειδή, σύμφωνα με τους νόμους των διεθνών τραστ που επικρατούν στον κόσμο (και είναι το αντίθετο από την «ελεύθερη αγορά» ή τη «δημοκρατία») θα παράγονται όλο και περισσότερα αυτοκίνητα και θα μπαίνουν σε κυκλοφορία, η μόλυνση των ανθρώπων και της φύσης θα μεγαλώσει στο προβλεπτό μέλλον. Προπάντων θα μεγαλώσει η τρύπα του όζοντος και θα ενισχυθεί το φαινόμενο του θερμοκηπίου που έχει οδηγήσει σε μια, απ' όλους αντιληπτή, μεταβολή του κλίματος στον πλανήτη.

Παραθέτουμε δυο πίνακες που συγκρίνουν τη μόλυνση του περιβάλλοντος από τα κλασικά αυτοκίνητα μ' αυτά που έχουν καταλύτη (1η στήλη), και στη συνέχεια με τη μόλυνση του περιβάλλοντος που προκαλούν τα τρένα και τα λεωφορεία (2η και 3η στήλη). Ο άλλος πίνακας δείχνει το μερίδιο του αυτοκινήτου στην καταστροφή του περιβάλλοντος, σε σύγκριση με τις οικιακές εργασίες και τα εργοστάσια. Όσα ισχύουν για τη Δυτική Γερμα-

νία (σ' αυτήν αναφέρονται οι αριθμοί), ισχύουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό για την Ελλάδα. Πρώτα απ' όλα επειδή το σύστημα των δημοσίων μεταφορών στην Ελλάδα μόνο σαν «Τρολεϊ-κομείο» μπορεί να περιγραφεί (σύμφωνα με κάποιον Έλληνα διεθνούς κύρους - ο οποίος θέβαια σ' όλη του τη ζωή κυκλοφορεί μόνο με Μερσεντές και σφάερ). Εξάλλου ο αριθμός των νέων αυτοκινήτων που μπαίνουν κάθε χρόνο στην κυκλοφορία αυξάνεται με πιο γρήγορο ρυθμό απ' ό,τι στη Δ. Γερμανία, όπου υπάρχει ήδη σχεδόν κορεσμός με τα 30 εκατ. αυτοκίνητα, που υπολογίζεται να γίνουν 34 εκατ. το έτος 2000. Αντίθετα, στην Ελλάδα ο αριθμός των αυτοκινήτων αυξάνεται κατά 7% ετησίως και κατά πάσα πιθανότητα θα ανέβει από φέτος 10-20% με τη σχεδιαζόμενη απ' όλα τα κόμματα φθηνότερη τιμή, όχι μόνο για τα δήθεν «καθαρά», αλλά για όλα τα αυτοκίνητα. Με ανάλογα γρήγορους ρυθμούς δηλητηριαζόμαστε ιδιαίτερα όσοι μένουμε στην Αθήνα.

Και παθαίνουμε καρκίνο. Ενώ η

«ΕΟΚ των 12 αστέρων» (ή του «1992») επιχειρεί να μας διαφωτίσει με τα διαφημιστικά σποτ «Πόλεμος κατά του καρκίνου» και να μας πείσει ότι είμαστε εμείς οι ίδιοι υπεύθυνοι για τον καρκίνο επειδή καπνίζουμε, την ίδια στιγμή κλέβει απ' τους πολίτες της τα δισεκατομμύρια απ' τη «φορολογία του καπνού», στο πλάι των διεθνών τραστ τσιγάρων (και ναρκωτικών), και οι πραγματικοί Έλληνες παραγωγοί, οι καπνοπαραγωγοί είναι υποχρεωμένοι να αυτοπυρπολούνται ή να μπλοκάρουν την Εθνική Οδό, μόνο και μόνο για να μπορέσουν να επιζήσουν. Αλλά η «ΕΟΚ των 12», με την υποτιθέμενη εκστρατεία της κατά του καπνίσματος κάνει και ...γκρίζα διαφήμιση για τα Μάρλμπορο, παρουσιάζοντας στις οθόνες ένα υπερμεγέθες πακέτο Μάλμπορο για να μπορεί να διαβαστεί και η μικρή παρατήρηση: «Το κάπνισμα θλάπτει την υγεία»...

Κανείς δε λέει, όμως, πόσο θλάπτει την υγεία το αυτοκίνητο, ότι εκπέμπει δηλητήρια που προκαλούν καρκίνο, και ότι ο καπνός των ντιζελοκινητήρων

επίσης προκαλεί καρκίνο. Κι ως μη μιλήσουμε καλύτερα για την τρύπα του όζοντος, για την οποία είναι εξίσου υπεύθυνα τα αυτοκίνητα με και χωρίς καταλύτη. Ας μου επιτραπεί εδώ μια προσωπική παρατήρηση (και οργή): όταν χρειάστηκε να υποστώ μια εγχείρηση για καρκίνο του δέρματος, είχα ήδη μισό χρόνο σταματήσει να καπνίζω. Η διάγνωση του δερματολόγου μου ήταν εξαρχής τόσο σαφής ώστε ούτε με ρώτησε αν καπνίζω. Αυτό το κόλπο να ενοχοποιούν τους ίδιους τους ανθρώπους για τις ασθένειες που τους προσβάλλουν στις σημερινές συνθήκες ζωής, το γνωρίζω από το παράλογο θέατρο των γιατρών της φυλακής που ακόμα κι αν είχε κάποιος σπάσει κάτι σε εργατικό ατύχημα άρχιζαν με την ερώτηση: «Καπνίζετε;» Οι ίδιοι γιατροί που ευθύνονταν για το βασανιστήριο της απομόνωσης, για την «υποχρεωτική σίτιση» των απεργών πείνας, για πειράματα με φάρμακα σε ανθρώπους εν αγνοία τους, και για βασανιστήρια μέσω κακής ή ελλιπούς αντιμετώπισης των ασθενειών: «Μήπως καπνίζετε;»

Και προτού το «ιατρικό σήμα» (δυστυχώς πρέπει να μιλάω γενικά, οι εξαιρέσεις επιβεβαιώνουν απλώς τον κανόνα) καταφέρει να μας στέρησει την τελευταία ευχарιστήρηση της ζωής, προσπαθώντας να μας πείσει ότι το AIDS προέρχεται από τον έρωτα, και θα έπρεπε να περιοριζόμαστε στον πλαστικό έρωτα (με προφυλακτικά που συχνά δεν είναι ούτε καν υδατοστεγή!), καλά θα έκανε να ερευνηθεί ποιος και γιατί έφερε το AIDS στον κόσμο. Και θα 'πρεπε οι γιατροί να προειδοποιούν τους ασθενείς τους: «Τα αυτοκίνητα θλάπτουν την υγεία!» Παραθέτουμε σε διπλανή στήλη τις σχετικές λεπτομέρειες που είχαμε αναγγείλει στο 1ο μέρος για το αυτοκίνητο ως πρόβλημα απορριμάτων: «Τροχοφόρα δηλητήρια».

Η μόλυνση και η καθαρή μόλυνση

Σύγκριση ενός συνηθισμένου αυτοκινήτου με ένα «καθαρό» (με καταλύτη), με το τρένο και το λεωφορείο.

	ΙΧ. συνηθισμένο	ΙΧ. με καταλύτη	Τρένο	Λεωφορείο
Κατανάλωση χώρου	100%	100%	6%	10%
Κατανάλωση ενέργειας	100%	100%	34%	30%
Εκπομπή Διοξειδίου άνθρακα	100%	100%	30%	29%
Εκπομπή οξειδίων αζώτου	100%	15%	4%	9%
Μόλυνση αέρα	100%	15%	3%	9%
Κίνδυνος ατυχήματος	100%	100%	3%	9%

Τροχοφόρα δηλητήρια

Σε κοινωνίες σαν τις δικές μας, που παράγουν όλο και περισσότερα σκουπίδια, τα αυτοκίνητα έχουν όλο και μικρότερο χρόνο ζωής, ώσπου καταντούν πρόβλημα απορριμάτων. Σε 34 δυτικογερμανικές εγκαταστάσεις τεμαχίζονται τα αυτοκίνητα σε μικρές φέτες. Από 2 εκατομμύρια πεταμένα αυτοκίνητα που αν τα βάζαμε στη σειρά θα σχηματιζόταν μια ουρά απ' τη Φρανκφούρτη ως το Γιοχάνεσμπουργκ, προκύπτουν ετησίως 500.000 τόνοι φέτες αυτοκινήτων, αποτελούμενες από σίδηρο, αλουμίνιο και χαλκό, καθώς κι από ένα μείγμα μαύρου πλαστικού και ελαστικού. Αυτά τα απορρίματα περιέχουν επικίνδυνα δηλητηριώδεις ουσίες, όπως π.χ. το λάδι του κιβώτιου ταχυτήτων, και καταλήγουν στα υπόγεια ύδατα. Παρόλα αυτά, τα συγκεντρώνουν σε συνηθισμένες χωματερές και δεν τους γίνεται κάποια επεξεργασία όπως στα άλλα δηλητηριώδη «ειδικά απορρίματα» έτσι ώστε να πάψουν να είναι «ειδικά».

Σχεδόν κατά το ένα τρίτο τα αυτοκίνητα αποτελούνται από δηλητηριώδεις ουσίες ή κάποια υλικά που είναι δύσκολο να πάψουν να είναι «ειδικά». Υπάρχουν, π.χ. σχεδόν 30 είδη συνθετικών υλών, επικίνδυνα υγρά μπαταριών, φρένων, και κιβώτιου ταχυτήτων, λάδια, μεταλλικά χρώματα και ηλεκτρονικά εξαρτήματα. Έρευνες στο Βερολίνο έδειξαν ότι τα απορρίματα των αυτοκινήτων περιείχαν μέχρι 90 μέρη στο εκατομμύριο την καρκινογό-

νο ουσία PCB. Γι' αυτό το λόγο δεν ήταν δυνατόν να μεταφερθούν σε χωματερές της Αν. Γερμανίας επειδή εκεί το επιτρεπτό όριο είναι 10 μονάδες (...στη Δυτική Γερμανία, αντίθετα, λόγω ελεύθερης οικονομίας, το όριο είναι 50 μονάδες...).

Επειδή τώρα στο Βερολίνο το πεταμένο αυτοκίνητο θεωρείται «ειδικό απόρριμμα», ο τεμαχισμός του κοστίζει 200 μάρκα, αντί για 40 που κόστιζε μέχρι σήμερα. Γι' αυτό οι κάτοικοι εγκαταλείπουν τ' αυτοκίνητά τους στους δρόμους χωρίς διακριτικά και με λιμαρισμένους τους αριθμούς του εργοστασίου.

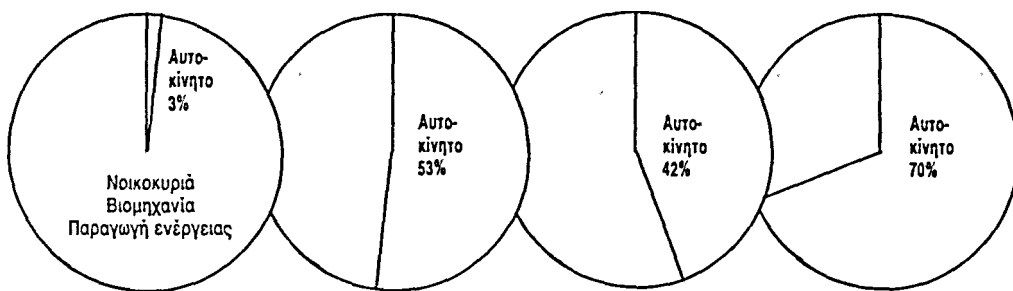
Είναι μια ευκαιρία για την κερδοφόρα βιομηχανία ανακύκλωσης (βιομηχανία επαναξιοποίησης). Απ' ένα VW-Passat εξαγονται 100 κιλά πλαστικές ύλες που μπορούν να επαναξιοποιηθούν και ο πρόεδρος της βιομηχανίας ανακύκλωσης οραματίζεται την «ολική ανακύκλωση». Αυτό φαίνεται και απ' το γεγονός ότι τα νέα πλαστικά αυτοκίνητα φέρουν 200 κιλά στη ζυγαριά της ανακύκλωσης, ενώ ο παλιός σκαρβαίος της Φολκσβάγκεν το 1938 είχε πλαστικό μόνο το φλας και το διακόπτη. Όπως θα συμβαίνει από του χρόνου με τις πλαστικές φιάλες (που εδώ στην Ελλάδα μολύνουν τα πάντα ανεμπόδιστα), δηλαδή να πληρώνεται 45 δραχμές εγγύηση για κάθε μια, σκέφτονται να εφαρμόσουν το ίδιο μέτρο με τον καθορισμό μιας εγγύησης για κάθε αγορά αυτοκινήτου που θα επιστρέφεται 100 μετά την πολτοποίηση. (Ίσως όμως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο απαγορεύσει αυτή τη δυτικογερμανική ρύθμιση, ως παράνομο εμπόδιο που στρέφεται κατά της εισαγωγής εμφιαλωμένου νερού σε πλαστικά μπουκάλια. Πάντως οι ευρωκράτες έχουν διατιπώσει μια παρόμοια απειλή).

Το μόνο σίγουρο είναι ότι οι χρήστες των αυτοκινήτων δεν θα μπορούν να παραδίδουν τα χαλασμένα τους οχήματα στα σημεία πώλησης των νέων πλαστικών σκουπίδοαυτοκινήτων. Αυτό θα ήταν το πιο συνετό. Όμως οι βιομηχανίες θα φοβήθηκαν ότι οι καταναλωτές θα τους έπαιρναν στο κυνήγι όταν θα τους ζήτηγαν για δεύτερη φορά να πληρώσουν το ίδιο πλαστικό υλικό...

P.Π.

Οι μεγάλοι ρυπαντές

Αναλογία των ρύπων σε σχέση με την προέλευση της μόλυνσης

Διοξείδιο του θείου
Το διοξείδιο του θείου είναι το γνωστότερο στοιχείο που είναι υπεύθυνο για την καταστροφή των δασών. Μαζί με νερό σχηματίζει θειικό οξύ («όξινη βροχή»).

Οξείδια του αζώτου
Τα οξείδια του αζώτου είναι συνυπεύθυνα για την καταστροφή των δασών και σε μεγάλες ποσότητες ερεθίζουν την αναπνοή.

Υδρογονάνθρακες
Οι υδρογονάνθρακες συμβάλλουν στη δημιουργία του νέφους και του όζοντος, και επηρεάζουν τη θλάσηση. Ορισμένοι υδρογονάνθρακες (π.χ. το βενζόλιο) προκαλούν καρκίνο.

Μονοξειδίο του άνθρακα
Το μονοξειδίο του άνθρακα είναι ισχυρό δηλητήριο. Σε συνθήκες μεγάλης κυκλοφορίας και νέφους υπάρχει κίνδυνος για την καρδιά και το κυκλοφοριακό.

A. ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Αποχωρητήριο της Δύσης

Η αντίσταση των δυτικογερμανών κατά της καταστροφής της φύσης και των ανθρώπων μέσω του μονοπωλιακού καπιταλιστικού (και στην ανατολή ως σήμερα «κρατικο-καπιταλιστικού») συστήματος, έχει τις ρίζες της στη δυτικογερμανική πολιτιστική επανάσταση από το 1966, και έχει πάρει ορμητικές διαστάσεις τα τελευταία χρόνια. Δεν αναφέρονται εδώ στους «Εναλλακτικούς-Πράσινους» που δεν διαφοροποιούνται πλέον από τη δημιουργία των Σοσιαλδημοκρατών. Δε μιλάω ούτε για την «Greenpeace», το «Robin Hood» ή παρόμοιες οργανώσεις που διαφημίζονται παγκοσμίως από τα μέσα ενημέρωσης για να χειραγωγούν και να καναλιζάρουν αυτή τη λαϊκή αντίσταση σε κοινοβουλευτικούς και ακίνδυνους δρόμους. Εννοώ την αντίσταση του λαού μέσα στην καθημερινότητα. Αυτή η αντίσταση είναι και διεθνιστική: αντιτίθεται στην εξαγωγή δηλητηριασμένων αποβλήτων σε άλλες χώρες, στις «ελεύθερες» θάλασσες, και τώρα τελευταία στην Ανατολική Ευρώπη. Οι πρώτες κοινές διαδηλώσεις δυτικογερμανών και ανατολικογερμανών μετά τη δημιουργία πρόσθετων σταθμών ελέγχου στο τείχος και στη γραμμή των συνόρων (αυτό που ονομάζεται στη διεθνή προπαγάνδα «Γκρέμισμα του τείχους») είχαν στόχο αυτή την εξαγωγή δηλητηριασμένων αποβλήτων από τη Δυτική στην Ανατολική Γερμανία. Ακόμα και το *Spiegel* υποχρεώθηκε να παραδεχτεί ότι η μόλυνση της Ανατολικής Γερμανίας είναι το σημαντικότερο πρόβλημα των ανατολικογερμανών και όχι αυτά που ονομάζει η δυτική προπαγάνδα «δημοκρατία», «ελεύθερη αγορά», «επανεένωση» (στην πραγματικότητα η προσάρτηση της Ανατολικής Γερμανίας έχει επιτευχθεί ήδη από τη δεκαετία του '50 μέσω των τραπέζων και των τραπέζων που ήταν (συν)υπεύθυνα για τον 1ο και τον 2ο παγκόσμιο πόλεμο). Αλλά το *Spiegel* σε μια έρευνά του που δημοσιεύτηκε στις 8.1.90, με τον περίφημο τυφλό αντικομμουνισμό του, επιχειρεί να αποδώσει στο σφουροδρέπανο όλη τη μόλυνση της Γερμανίας που προκλήθηκε απ' τα σύγχρονα τραστ εδώ και 150 χρόνια. Περιορίζει δηλαδή τη μόλυνση στα τελευταία 40 χρόνια που κυριάρχησε ο «υπαρκτός σοσιαλισμός» στην ΓΛΔ,

και αναφέρει το μερίδιο ευθύνης των δυτικών μονοπωλίων μόνο στα ψιλά. Γι' αυτό το λόγο θα ασχοληθούμε εδώ με τις εξαγωγές δηλητηρίων από τη Δύση στην Ανατολή. Πολύ περισσότερο, που απ' όσο είμαι σε θέση να γνωρίζω, τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης με τη γνωστή τους εξάρτηση από την προπαγάνδα των δυτικογερμανικών και ευρωπαϊκών τραστ δε λένε λέξη γι' αυτές τις εξαγωγές. Και μάλιστα σήμερα, όταν τα δυτικοευρωπαϊκά τραστ επέλεξαν τον Αστακό για χαβούζα της Ευρώπης, με την ελπίδα ότι η αντίσταση του πληθυσμού θα είναι μικρότερη (βλ. σχετικά *Ποντίκι*, 12 και 19.1.90 και *Ελευθεροτυπία*, 4.2.90). Όσο για τον «τουρισμό των σκουπιδιών», δηλαδή τη μεταφορά επικίνδυνων δηλητηρίων μέσω των «ανοιχτών συνόρων» στην Ευρώπη του 1992, θυμίζουμε το άρθρο: «ΕΟΚ '92, Περισσότερα σκουπίδια, λιγότερα δικαιώματα» (*Σχολιαστής*, 2. 82).

Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '70 τα δυτικά τραστ και οι πολιτικοί τους γκρέμιζαν το τείχος του Βερολίνου. Όμως το γκρέμιζαν μόνο για όλα τα απορρίμματα της «βιτρίνας της Δύσης», δηλ. του Δυτικού Βερολίνου, και για τεράστιους όγκους απορριμμάτων από τη Δυτική Γερμανία και άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες. Κάτω απ' την πίεση της αυξανόμενης αντίστασης στη Δύση κατά των δηλητηρίων στα σκουπίδια, η απομάκρυνση των απορριμμάτων έγινε όλο και πιο ακριβή. Αντίθετα, στην Ανατολική Γερμανία ήταν πολύ δυσκολότερη η διαφώτιση γύρω απ' αυτές τις παράνομες μηχανορραφίες με τα δηλητήρια, και η αντίσταση του κόσμου πολύ αδύνατη. Οι τιμές ήταν συνεπώς φθηνότερες.

Ο κύριος οργανωτής των παράνομων δολοφονιών με συνάλλαγμα μεταξύ Ανατολικής Γερμανίας και Δύσης ήταν ο Σαλκ Γολοντόφσκι. Αυτός ήταν που διαπραγματεύτηκε με τον Στράους το 1983 το πρώτο δάνειο δισεκατομμυρίων της Δυτικής προς την Ανατολική Γερμανία και έγινε γνωστός στους καταναλωτές των ελληνικών (και παγκόσμιων) μέσων ενημέρωσης από το περασμένο φθινόπωρο ως ο καταζητούμενος εγκληματίας της ΓΛΔ με τους λογαριασμούς στην Ελβετία. Την τελευταία στιγμή διέφυγε στο Δυτικό

Βερολίνο, όπου, ενώ στην αρχή τον συνέλαβαν, στη συνέχεια η δικαιοσύνη τον απάλλαξε και παραδόθηκε στην μουσική υπηρεσία των ΗΠΑ και της ΟΔΓ, την BND. Προφανώς, αυτός ο αξιωματικός της Stasi, συνεργαζόταν εδώ και πολλά χρόνια με την BND. Αλλά όλα αυτά τα μαθαίνει κανείς μόνο παρεμπιπτόντως από δυτικογερμανικά μέσα ενημέρωσης, ενώ στα ελληνικά κρύπτονται από το πέπλο της σιωπής.

Ο Σαλκ φρόντισε να διαθέσει στους δυτικούς εμπόρους σκουπιδιών, πέντε μεγάλους χώρους απόθεσης σκουπιδιών στην Αν. Γερμανία και μια εγκατάσταση για το κάψιμο των ειδικών αποβλήτων. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι φυσικά και τα σκουπίδια του νοικοκυριού περιέχουν πολυάριθμα δηλητήρια. Π.χ. τα πλαστικά κουτιά κι οι φιάλες μολύνουν ως απόβλητα το περιβάλλον. Γι' αυτό είναι εντελώς παράλογη η επαναστατική πρόταση των «Εναλλακτικών Οικοδόγων» να χρησιμοποιούν οι Έλληνες πλαστικά χριστουγεννιάτικα έλατα, που με τα τεχνικά τους χρώματα μπορεί να δηλητηριάζουν τα παιδιά μόνο και μόνο με το παίχνιδι...

«Ειδικά απορρίμματα» ονομάζουν τα απόβλητα με υψηλή περιεκτικότητα σε δηλητήρια. Μέχρι το 1988 τα απόβλητα που απέθεσαν σ' αυτές τις «χωματερές» έφταναν σε 5 εκατ. τόννους το χρόνο. Απ' αυτά τουλάχιστον 400.000 τόννοι ήταν δηλητηριώδη σκουπίδια, και πάνω από 200.000 τόννοι λάσπης με υψηλή περιεκτικότητα σε δηλητήρια.

Η χειρότερη είναι η «χωματερή» στο Vorkezin, στα νοτιοδυτικά του Βερολίνου, μια απ' τις ωραιότερες τοποθεσίες με λίμνες στα βερολινέζικα περίχωρα. Εδώ συγκεντρώνονται κάθε χρόνο 400.000 τόννοι «οικιακών απορριμμάτων» και 55.000 τόννοι «ειδικών απορριμμάτων» από το Δυτικό Βερολίνο και τη Δυτική Γερμανία. Σ' αυτά περιέχονται από βαριά μέταλλα μέχρι χλωριωμένους διαλύτες και υγρά μετασχηματιστών, ακόμα και διοξίνες (το δηλητήριο του Σεβέζο!), όλα δηλαδή τα απόβλητα της βρώμικης πλευράς που κρύβεται πίσω απ' την ηχηρή ευημερία. Ακόμα και τα απόβλητα της δυτικογερμανικής πόλης Έσλιγγκεν που απέχει 650 χιλιόμετρα καταλήγουν σ' αυτό το θέρετρο του Βερολίνου. Έτσι

ο σωρός των σκουπιδιών έχει φτάσει σε ύψος τα 17 μέτρα και καλύπτει έκταση 56 εκταρίων που βρίσκονται σε άμεση επαφή, με το νερό. Η απειλούμενη οικολογική καταστροφή δείχνει τα πρώτα της σημάδια: 8 απ' τις 50 ιδιωτικές πηγές ενός κοντινού οικισμού διακοπών χρειάστηκε να κλείσουν όταν ανιχνεύτηκαν άλατα αμμωνίας και θείου στο πόσιμο νερό, γεγονός που πιστοποιούσε τη διαρροή των βρωμόνερων της χωματερής. Φτάνουμε να νοσταλγούμε τον σκοτεινό μεσαιώνα, όπου η μόλυνση μιας πηγής ήταν το χειρότερο έγκλημα και οι Σαλκ της εποχής δεν είχαν τη δυνατότητα να συνεχίζουν με φανφάρες τη ζωή τους χάρη στους ελβετικούς λογαριασμούς τους.

Ακόμα και τα υπόγεια ύδατα της χωματερής Schöneiche (ελλ. «ωραία βελανιδιά») που βρίσκεται νοτιότερα και δέχεται ετησίως 630.000 τόννους οικιακά απορρίμματα απ' το Δ. Βερολίνο και 50.000 τόννους ειδικά απόβλητα από τη Δ. Γερμανία, έχουν μολυνθεί «με γρήγορα αυξανόμενο ρυθμό». Υδράργυρος και διοξίνη, ακόμα και δηλητήρια όπως το πενταχλωροφενόλ ή το λιντάν εκλύονται από την καπνοδόχο της εγκατάστασης καύσης απορριμμάτων του Schöneiche που θεωρείται έργο υψηλής τεχνολογίας!

Στα σύνορα με τη Δυτική Γερμανία, απέναντι στη χανσατική πόλη Λίμπκε βρίσκεται η χωματερή του Schönborg (ελλ.: «ωραίο βουνό»). Εδώ συγκεντρώνονται πάνω από 1 εκ. τόννοι βιομηχανικά απόβλητα και αστικά απορρίμματα από τη Δυτική Γερμανία. Το «ωραίο βουνό» έχει φτάσει σήμερα τα 8 εκατ. τόννους.

Τι σημαίνει, όμως, «βιομηχανικά απόβλητα»; Ο σημερινός δυτικογερμανός πρόεδρος Ρίχαρντ φον Βάιτσεγκερ, αυτός που τόσο επαινούν τα διεθνή και ιδιαίτερα τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης ως καθαρό και φιλελεύθερο, ήταν παλιά μάντζερ της βιομηχανίας Böhlinger του Αμβούργου που στόχο έχει να καταστρέψει τα έντομα και τα δάση. Τότε παρήγαγε σ' αυτά τα εργοστάσια πρώτες ύλες για το «Agent Orange», αυτό το υλικό καταστροφής των δασών που χρησιμοποιούσαν οι ΗΠΑ στον πόλεμο εναντίον των λαών της Ινδοκίνας. Ακόμα και σήμερα αμερικανοί στρατιώτες που πολέμησαν στο Βιετνάμ αντιδρούν με τους αμερικάνους παραγωγούς του «Agent Orange», επειδή και οι ίδιοι έχουν υποστεί σοβαρούς τραυματισμούς απ' αυτά τα δηλητήρια. Τη δεκαετία του '70 η αντίσταση στο Αμβούργο κατόρθωσε να κλείσουν αυτά τα εργοστάσια που είχαν μολύνει το έδαφος μιας ολόκληρης συνοικίας. Αυτές οι διοξίνες του Βάιτσεγκερ-Βöhlinger βρίσκονται σήμερα στο Ωραίο βουνό της Ανατολικής Γερμανίας. Ωραίο, ε; (Για τον Βάιτσεγκερ, που στην πραγματικότητα είναι ένας εντελώς συνηθισμένος χριστιανοδημοκράτης πολιτικός, βλ. λεπτομέρειες στο *Σχολιαστή*, τ. 51 και 52, Ιούνιος-Ιούλιος 1987).

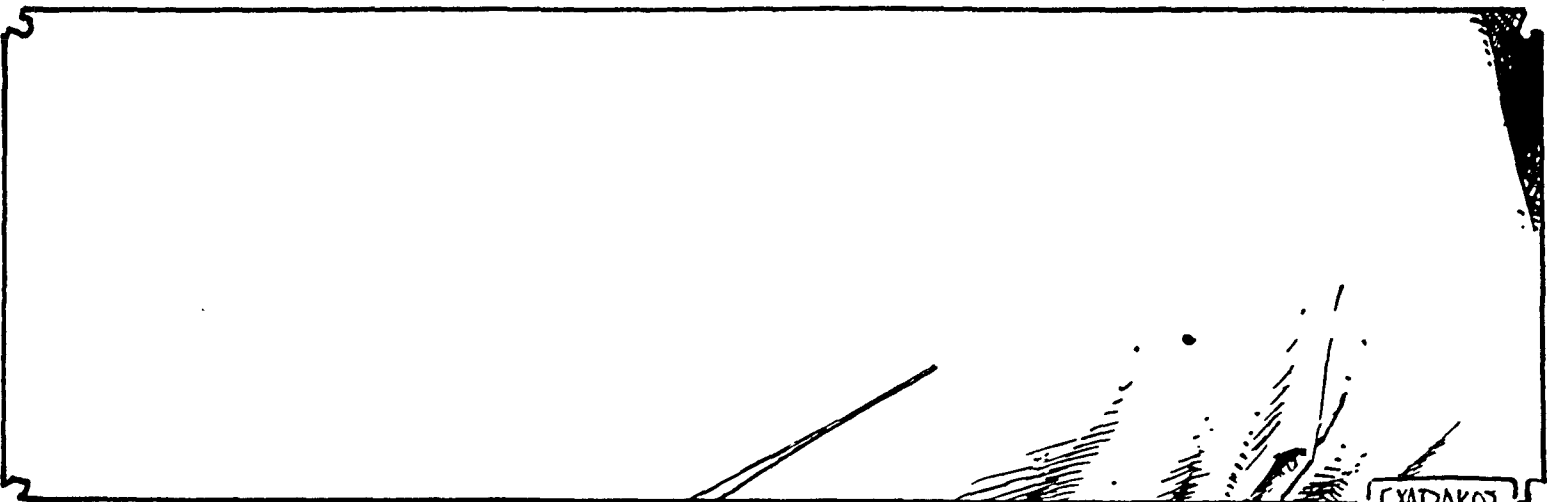
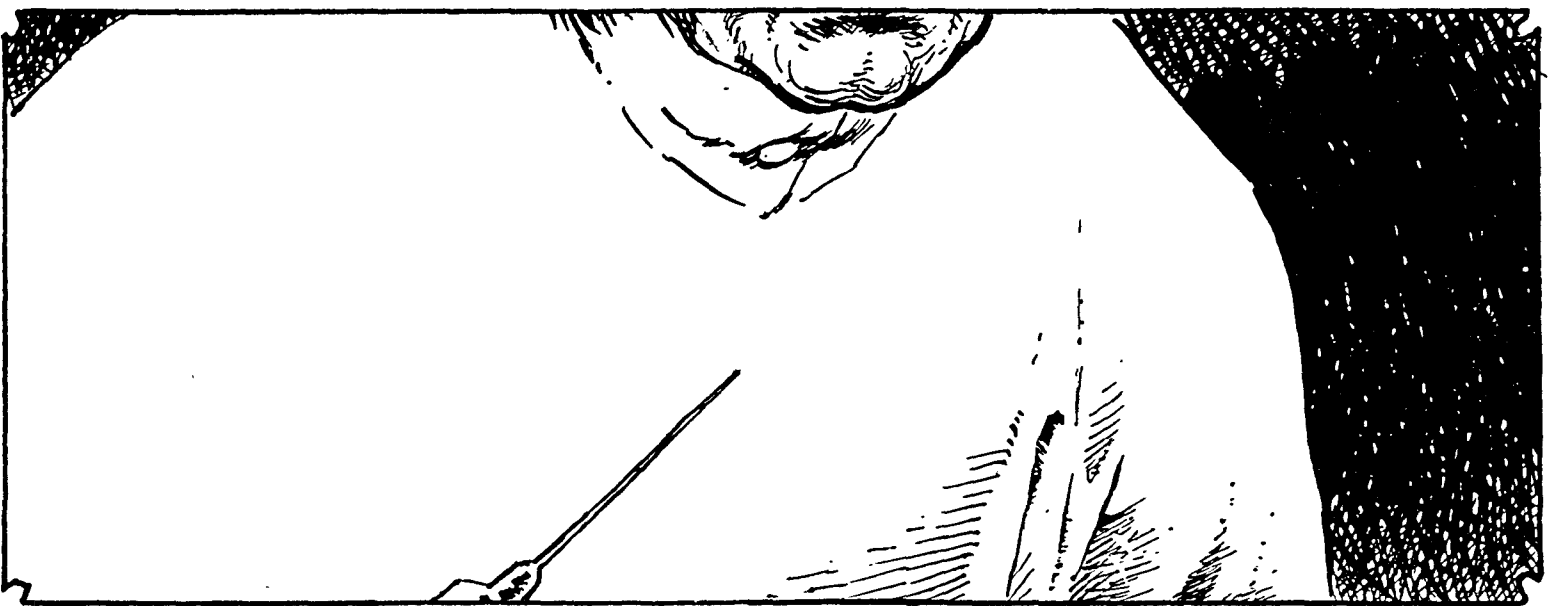
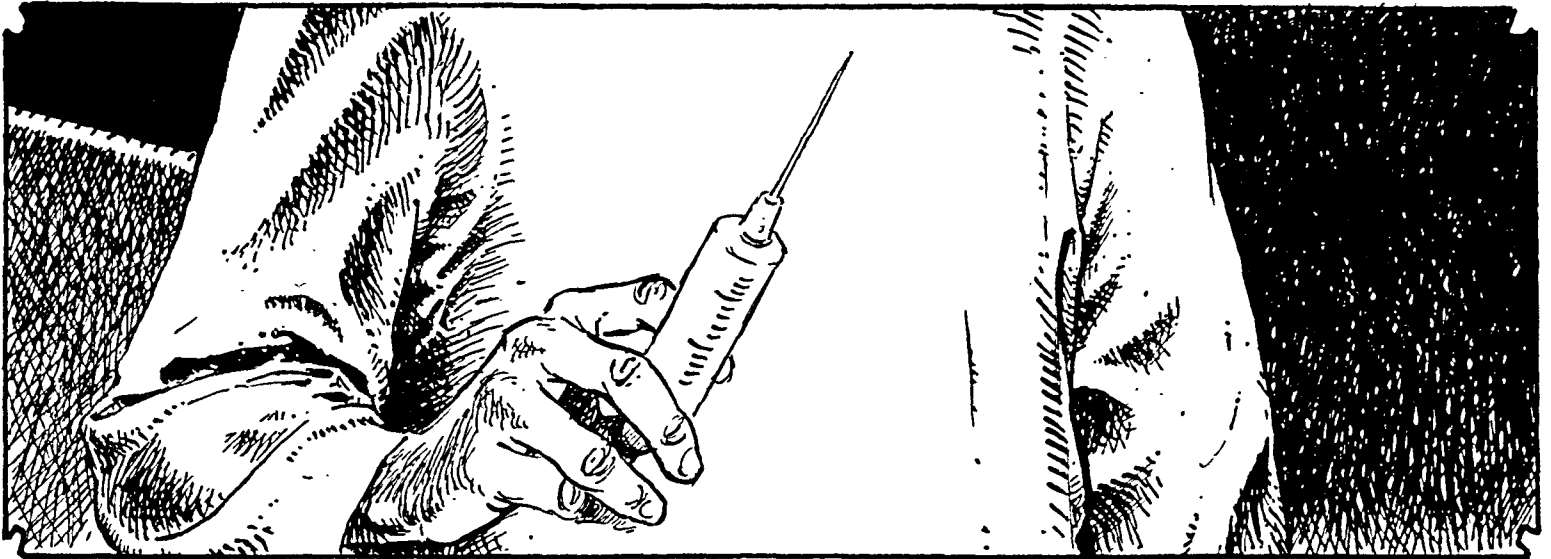
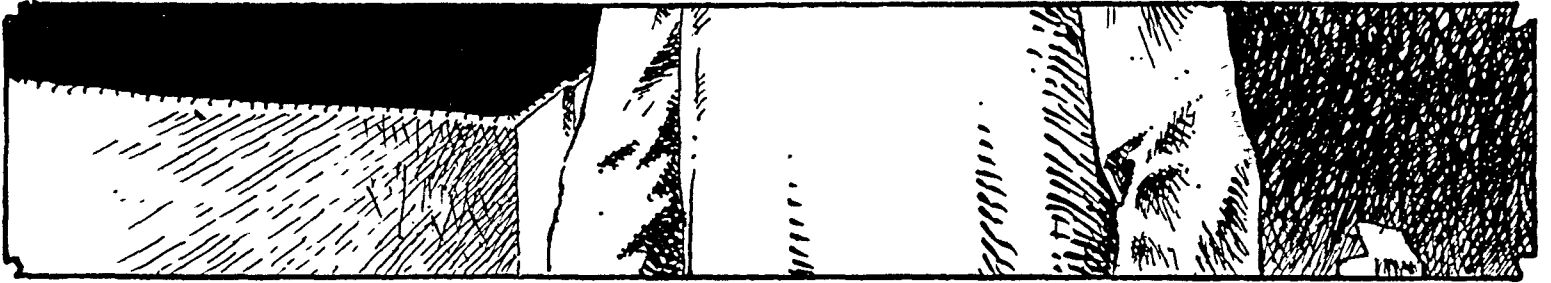
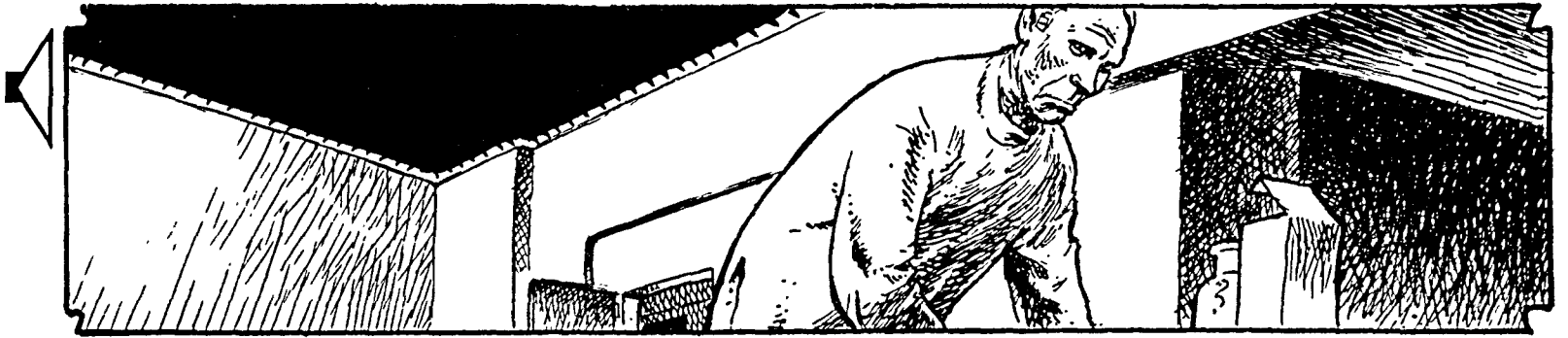
Αυτά για τη μόλυνση της Ανατολικής Γερμανίας από τη Δύση. Όσο για τη μόλυνση που προκαλείται από εγχώριες πηγές, όπως π.χ. στο Bitterfeld (ελλ.: πικροχώραφο) δεν είναι βέβαια ούτε «κομμουνιστική» ούτε «σοσιαλιστική», όπως κι η δυτική μόλυνση δεν είναι ούτε «δημοκρατική» ούτε «ελεύθερη». Αλλά σ' αυτά έχουν αναφερθεί αρκετά τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης.

Ρολφ ΠΟΛΕ

ΤΕΧΝΟΚΡΑΤΕΣ

ΚΑΙ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ

ΑΡΙΣΤΕΡΑ

□ Με αφορμή το άρθρο του Δ. Ψαρρά για τον Ζολώτα και την Αριστερά (Σχολιαστής Ιανουαρίου) θα ήθελα να εκφράσω μερικές σκέψεις για το φαινόμενο που θα ονομάσω το «σύμπλεγμα της Αριστεράς απέναντι στους τίτλους» καθώς και για το γενικότερο φαινόμενο του καριερισμού των διανοουμένων. Μολονότι δηλαδή συμφωνώ ότι υπάρχει βαθύτερη ιδεολογική συγγένεια μεταξύ του οικονομικού προγράμματος της Αριστεράς και της νεοκλασικής-Κεϋνσιανής σύνθεσης του Πρωθυπουργού (όχι μόνο σήμερα που αυτή η συγγένεια επισημοποιήθηκε αλλά και σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο, όπως σωστά παρατηρεί ο Ψαρράς) εντούτοις νομίζω ότι δεν θα πρέπει να παραβλέπεται και η σημασία του πλέγματος που ανέφερα. Το πλέγμα άλλωστε αυτό είναι άλλη μια εκδήλωση του διχασμού της προσωπικότητας πολλών διανοουμένων ή και απλών μελών της ελληνικής αριστεράς που κατορθώνουν να συμβιβάζουν προοδευτικές πολιτικές αντιλήψεις με συχνά άκρα συντηρητικές στάσεις ως προς την καριέρα, τις σχέσεις με το άλλο φύλο και τα παιδιά, τον τρόπο ζωής κλπ.

Δεν είναι η πρώτη φορά που η Αριστερά μας «βγάζει το καπέλο της» μπροστά στο διεθνές κύρος ενός σεβαστού καθηγητού τον οποίο δεν διατάζει να αποκαλέσει και σοφό. Και αυτό ανεξάρτητα από το αν ο εκάστοτε εκθειαζόμενος «σοφός» καθηγητής τυχαίνει να έχει τις πιο ορθόδοξες αντιλήψεις στην επιστήμη του. Αντιλήψεις που άλλωστε, αν ληφθεί υπόψη ποιοι ελέγχουν τους σχετικούς μηχανισμούς, συνέβαλαν αποφασιστικά τόσο στην απόκτηση του τίτλου του όσο και του τυχόν διεθνούς «κύρους» του. Ακόμα, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος καθηγητής υπήρξε όχι μόνο στη θεωρία αλλά και στην πράξη ο κύριος στυλοβάτης του μοντέλου εξαρτημένης οικονομικής ανάπτυξης σε ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο.

Θα μπορούσε όμως κανείς, σε υπεράσπιση του συγκεκριμένου καθηγητού, να αντιτείνει ότι τουλάχιστον η θεωρία του ήταν πάντα συνεπής με την πράξη του. Κάτι που δεν αληθεύει για αρκετούς διανοούμενους στις κοινωνικές επιστήμες που ενώ δηλώνουν «αριστεροί» στον πολιτικό τομέα ταυτόχρονα ασπάζονται τις ορθόδοξες αντιλήψεις στον επιστημονικό τους τομέα. Ο διχασμός αυτός της προσωπικότητας τους είναι θέβαια ιδιαίτερα επωφελής για την προώθηση της καριέρας τους μια και είναι γνωστό ότι οι κρατούντες στα διάφορα ακαδημαϊκά κατεστημένα εμφορούνται από παρόμοιες ορθόδοξες αντιλήψεις και «κουμπώνονται» όταν συναντούν φορείς ριζοσπαστικών αντιλήψεων (ιδιαίτερα όταν δεν ανήκουν ούτε καν στον αναγνωρισμένο πια χώρο του «επιστημονικού» σοσιαλισμού) κατατάσσοντάς τους στην κατηγορία των «μη σοβαρών επιστημόνων».

Και είναι θέβαια γνωστή η διαδικασία που οδηγεί στα σίγουρα στην απόκτηση σεβαστού τίτλου ή ακόμα και διεθνούς κύρους. Η διαδικασία αρχίζει συνήθως με την υποβολή διδακτορικού. Είναι φυσικά πολύ πιο εύκολο να ικανοποιήσεις τους εξεταστές σου όταν έχεις διαλέξει θέμα και μεθοδολογία συγγενή προς τη δικιά τους παρά όταν εκφράζεις αιρετικές απόψεις με ανορθόδοξες μεθόδους. Ένα είδος αυτολογκρισίας λειτουργεί εδώ που ωθεί τον νέο επιστήμονα που εμφορείται από ριζοσπαστικές αντιλήψεις για την επιστήμη του ή στην αποχή από την όλη διαδικασία του διδακτορικού ή στον συμβιβασμό. Το δίλημμα παίρνει διαφορετικές διαστάσεις σε κάθε χώρα και γίνεται τραγικό όταν το ακαδημαϊκό κατεστημένο είναι ιδιαίτερα συντηρητικό, όπως στη μετεμφυλιακή Ελλάδα, ή σήμερα στα Πανεπιστήμια που κυριαρχεί ο νεοφιλελευθερισμός. Η αποχή, όμως, έχει σοβαρές επιπτώσεις μια και σε πολλές περιπτώσεις (ιδιαίτερα στην Ελλάδα που αποτελεί και υποχρεω-

τική προϋπόθεση) στοιχίζει την ίδια τη δυνατότητα του επιστήμονα να διοριστεί σε διδακτική θέση στα Πανεπιστήμια.

Εναλλακτικά, με μια σχετικά μέτρια φαιά ουσία, μπορεί κανείς σχετικά εύκολα να κάνει ένα-δυο δημοσιεύσεις σε έγκριτα περιοδικά, κατά προτίμηση του εξωτερικού, για ανώδυνα τεχνικά θέματα που τριχοτομούν την τρίχα αλλά που διαθέτουν επεξεργασμένη μαθηματική/στατιστική μεθοδολογία στη διαδικασία τριχοτόμησης. Η διαδικασία αυτή έχει ήδη τελειοποιηθεί ιδιαίτερα στην οικονομική ανάλυση όπου δεν έχει κανείς παρά να ανοίξει ένα οποιοδήποτε έγκριτο διεθνές επιστημονικό οικονομικό περιοδικό για να διαπιστώσει του λόγου το αληθές. Το επόμενο βήμα είναι η συμβολή στην έκδοση ενός βιβλίου με παρόμοια άρθρα, ή και η συγγραφή ενός βιβλίου, οπότε οι εκδοτικές πόρτες ανοίγουν διπλά και αντίστοιχα οι πόρτες των επιστημονικών συνεδρίων, των Πανεπιστημίων και από εκεί και πέρα των υψηλόμισθων θέσεων ως συμβούλων κλπ. στη Κρατική ιεραρχία.

Και φυσικά, με δεδομένο τον ψηλό βαθμό εξειδίκευσης και στεγανοποίησης της σημερινής επιστημονικής γνώσης, δεν είναι εκπληκτικό ότι οι διδακτορικές διατριβές χαρακτηρίζονται από ανάλογα στενούς ορίζοντες. Γι' αυτό άλλωστε και πολλοί από τους «σοφούς» εμπειρογνώμονες που έχουν περάσει επιτυχώς τα στάδια της καθιέρωσής τους (διδακτορικό, δημοσιεύσεις κλπ.) βρίσκονται σε ολοκληρωτική αδυναμία να κατανοήσουν οτιδήποτε πέρα από τον πολύ στενό τομέα της εξειδικευμένης γνώσης τους (που συνήθως περιορίζεται ακόμα περισσότερο μέσα στα πλαίσια του ορθόδοξου «παράδειγματος» και μόνο). Και όμως, οι τεχνοκράτες αυτοί, που είναι τόσο «αντικειμενικοί» —μιλά πάντα για τις κοινωνικές επιστήμες— όσο αντικειμενικό είναι και, το ορθόδοξο παράδειγμα, καλούνται στην

Ελλάδα, με την ιδιότητά τους σαν τεχνοκράτες και μόνο, όχι μόνο να γνωμοδοτούν αλλά και να παίρνουν καίριες αποφάσεις, ακόμα και από την ύψιστη θέση στον κρατικό μηχανισμό, αυτήν του Πρωθυπουργού!

Ακόμα, δεν είναι ασυνήθιστο το φαινόμενο επιστημόνων που ενώ δηλώνουν αριστεροί δεν διατάζουν να επιδιώκουν με κάθε μέσο τη κατάκτηση ανωτάτων θέσεων στην διοικητική ιεραρχία ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (διευθυντές τμημάτων, Σχολών κλπ.), και του κρατικού μηχανισμού γενικότερα. Τώρα πόσο είναι συμβιβαστές οι παχυλές αμοιβές τους και οι αναγκαστικοί συμβιβασμοί που θα πρέπει να κάνουν στην εξάσκηση των καθηκόντων τους με τα σοσιαλιστικά ή άλλα ριζοσπαστικά ιδεώδη τους είναι κάτι που διαφεύγει την αντίληψή μου. Αλλά φυσικά υπάρχει και η βολική θεωρία ότι «από μέσα πολεμάς τον εχθρό καλύτερα».

Το θλιβερό, όμως, στην όλη υπόθεση είναι το να βλέπει κανείς τον ίδιο το χώρο ο οποίος προσπαθεί να διατηρεί κάποια συνέπεια μεταξύ αρχών και πράξης να έχει την τάση να «καπελώνεται» από τίτλους. Γιατί εκείνο θέβαια που κοινωνικά υπολογίζεται είναι ο ίδιος ο τίτλος και όχι ο τρόπος με τον οποίο τον απέκτησε ή δεν τον απέκτησε κανείς ή η συνέπεια με κάποιες αρχές. Και η Αριστερά ανέκαθεν έκανε το παν για να ενισχύσει τις τάσεις αυτές. Δεν είναι επομένως απορίας άξιον που η ηγεσία της Αριστεράς μας ταλανίζεται σήμερα να βρει επίθετα να εκφράσει το θαυμασμό της για τη σοφία και την «αντικειμενικότητα» του Πρωθυπουργού και των οικονομικών εγκεφάλων-συνεργατών του. Όπως εξίσου δεν είναι εκπληκτικό πως όταν βγήκε ο Κοροβέσης από τη χουντική φυλακή το κόμμα του ζητούσε επίμονα καταλόγους «επωνύμων» που βασανίζονταν και όχι «ηλεκτρονικούς καταλόγους»...

Τάκης ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΛΕΞΕΙΣ

ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ ΑΠ' ΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑ

Μετα-σταλινική λογοτεχνική Αναγέννηση, θα μπορούσαμε να ονομάσουμε τους ποιητές που, σε μια εποχή ανάγκης, για τη Σοβιετική Ένωση, καταπιέστηκαν «άγρια» από τους Μαρξιστές-Λενινιστές, και, φυλακίστηκαν ή εξορίστηκαν από τους Σταλινι-

κούς του Σοβιετικού Μεσαίωνα. Ανθρώπινες συνειδήσεις έπεσαν στο βωμό της «ελευθερίας εντός των τειχών», μια που, μόνο μια ιδέα έπρεπε να περνά από τα φωτισμένα τους μυαλά, και η πέννα τους θα ήταν υπηρέτης της κομμουνιστικής προπαγάνδας και

του σοσιαλιστικού ρεαλισμού. Δεν (θα) υπάρχει διαφωνία! Αυτό είναι το γόνιμο σπέρμα που πρέπει να ριχτεί στο σοβιετικό λαό, αλλά, και, που πρέπει να περάσει τα σύνορα των «τειχών» και να δώσει καρπούς και στη Δύση...

Κάθε ελεύθερο άτομο με πρωτοπο-

ριακό πνεύμα, που δεν υπέκυψε, δικάστηκε, φυλακίστηκε, εξορίστηκε, και μπήκε και στην πρώτη γραμμή του πολέμου, που ήρθε να συμπληρώσει την καταστροφή. Όλα αυτά δημιούργησαν μια νέα λογοτεχνική ανάγκη. Έτσι έχουμε τους μετα-πολεμικούς ποιητές και τη μετά-σταλινική ποίηση.

Ποίηση γεμάτη πόνο και πίκρα, ποίηση που μισεί τους καλωπισμούς στις λέξεις, με αποτέλεσμα να γίνεται όσο μπορεί πιο λιτή και να εκφράζει μόνο την εσωτερική αγανάκτηση, σκόπιμα τραχειά και ακατανόητη.

Χτυπά τους διωγμούς των πνευματικών και μη, παιδιών της Μεγάλης Ρω-

ΟΛΓΑ ΜΠΕΡΓΚΟΛΤΣ

Στο τραγούδι

Ξαγρυπνώ όπως εσύ θέλεις, αλλά ξαγρυπνώ για μένα, μέσα στο κρύο, μέσα στ' άφωνα θάθη, μέσα μου.

Δεν ικετεύω για λέξεις, αλλά δώσε μου ένα σημάδι ότι είσαι ακόμη στη ζωή. Όχι για πολύ – μια στιγμή μόνο από το χρόνο σου. Αν δεν είναι στίχος, μόνο ένα σημάδι, μόνο ένα κλάμα.

Μόνο ένα ψίθυρο, ή μόνο ένα βογκητό. Μόνο το κατασίγασμα του ήχου από τις αλυσίδες σου.

ΡΟΜΠΕΡΤ ΡΟΖΜΠΕΣΤΣΒΕΣΚΗ

Νομάδες

Σέλλωσα, τ' άλογα περιμένουν στη σκηνή Πάνω στο Χαμηλό τραπέζι το «Κούμις» περιμένει. Για πολύ καιρό, το ξέρω, το αισθάνομαι

οι ρίζες μου ήταν εδώ, εδώ ήταν, στην τεφρώδη γη! Μελαγχολία, ξαφνικά το τσάι έβρασε,

ένας θρίαμβος από κύματα ατμού. Και αργά

το «Κούμις» έκανε τον γύρο. Και οι άνθρωποι της ρουτίνας πίνουν... Γι' αυτούς δεν είναι ταιριασμένα να σηκωθούν, να πλησιάσουν τα ψηλά κατώφλια τους και να φωνάξουν: «Ελάτε!»

Αυτό είναι μόνο που κάνουν.

Σε δεκαπέντε λεπτά Έχουν φύγει από δω ήδη,

αυτοί είναι στο δρόμο... Πόσο θλιβερά ήταν τα σχολικά βιβλία, Πόσο λαθός! Πόσο με φόβιζαν! Πόσο προχώρησε γι' αυτούς, «Νομάδες!»

Είμαι ένας μόνος! Ο γιος του δρόμου είμαι, αληθινός γιος.

Κοιτάζω επίμονα το δάσος. Και εν τούτοις καλά είμαι,

Εν τούτοις έκανα πολλές πλάκες μόνος μου, Εγώ

κοίταξα επίμονα έξω στο δάσος από το αναπαυτικό και παθιασμένο δωμάτιό μου.

Κοίταξα συνεχώς έξω!

Ο βοράς, Ο μεγάλος ήλιος της ανατολής! Λιγαριάς κρεβάτια, οι αγροί με τα αγκαθωτά καλάρια... Και πάλι

δίπλωσα την σκηνή μου έτσι ακριβώς

μπορεί να την χρησιμοποιήσω ξανά αργότερα!...

Έρχεται η νύχτα. Και πάλι η αυγή με τη μεγάλη κούραση κουδούνισμα από σταγόνες δροσιάς φέγγους...

Και κάτω από μένα, σαν τροχός από κάρο,

τρίζει η καλή γη.

ΣΗΜ. ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ: «κούμις» = δυνατό ποτό των Τατάρων

ΓΙΟΥΡΙ ΝΤΑΝΙΕΛ

Η επιστροφή

Και επιστρέφω. Και κάθομαι στο τραπέζι Εγώ κι αυτοί δύο κόσμοι, είμαι σίπι. Και ξαφνικά το ανοιχτό παράθυρο μοιάζει ένα όνειρο Κατανόω τον εαυτό μου και ήμουν ικανός.

Να κάθομαι με το έρημο παράθυρο πλάι-πλάι Μαζί με τη μοναξιά ορφανός, η θλίψη μου σφίγγει τα χέρια,

Μέσα στο μάτι μου η καπνιά έρχεται μαλακά Από τον κουρασμένο τοίχο, από τη μακριά φωτιά νεκρός.

Εδώ εκεί ήμασταν μαχητές. Εδώ στο αίμα μου Αδέρφια βοήθεια μπροστά στο μέτωπο, μας οδηγεί η σάλπιγγα του πολέμου. Εδώ, μέρα με τη μέρα με χαμογελαστά στόματα χαράκωμα ζωές ζωντανές μέσα στη φτώχεια, τουαλέτες μέσα σε βούρκο.

Αλλάζω τους νόμους, μια εύθραυστη ισορροπία εξουσίας Που ακόμη ισχύει, επιβιώνει επάνω τους Αργά σήμερα. Και ο αέρας εδώ, εισπνέεται κάτω, Ζεστός, πικρός σαν αψέντι. Αυτό, μόνο, μας απέμεινε.

Και θαδίζω πάνω σε σπασμένα γυαλιά και στηρίζομαι σ' αυτά Στη γωνιά του δρόμου που οι μπακιρένιοι κάδοι από ψεύτικο χρώμα Ανάμεσα στα κομμάτια από τα γράμματά μας πετάω μακριά. Μ' αρέσει ένα κουτί άδεια φυσίγγια πάνω στο ψάθινο χαλί.

Και η φωνή μας περιπλανιέται στο παρελθόν. Και σιγανά μαζευόμαστε. Τα ρούχα μας σκουριάζουν και η σκουριά ξεθωριάζει. Ω εάν μπορούσα να επικαλεσθώ την κατάρα από τον Άδη, Εάν μπορούσα να θρηνησω και να ουρλιάξω όπως οι πρόγονοί μου.

...πήγα και γυάλισα τα πατώματα, διόρθωσα τα παράθυρα, Φθινόπωρο μαζεύω φρέσκα λουλούδια, κρασί ανοιγοκλείνω τα μάτια χαρωπά.

Όλοι είμαστε έτοιμοι για περισσότερη δυστυχία, Για το νέο χτύπημα. Ο πόλεμος δεν τελείωσε ακόμη.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ

σίας, τις φυλακίσεις τους, την καταπίεσή τους, τις αναγκαστικές αυτοκτονίες τους, τον πόλεμο. Ξεθάβει τους νεκρούς και γυρίζει με τα φαντάσματα στους δρόμους και σχεδόν πάντα τελειώνει απαισιόδοξα με πλήθος από ενοχές και την ύπαρξη των δημιουργών της.

Αν ο Μαγιακόφσκι υπηρέτησε το κόμμα με ποιητική προπαγάνδα, μέχρι που έφτασε στην αυτοκτονία, θέλοντας να εξιλεωθεί για την υποταγή του, οι ποιητές που θρέθηκαν στην Σιβηρία ή στην πρώτη γραμμή του πολέμου, ανάγκασαν τους εαυτούς τους με ένα εθνικό πείσμα, γεμάτο σοβιετική αγάπη για την μητέρα πατρίδα, που τρώει τα παιδιά της. Σε πάρα πολλούς έγινε πρόταση να φύγουν για την Ευρώπη ή τις ΗΠΑ, και επίμονα, οι περισσότεροι αρνήθηκαν, αλλά και όσοι έφυγαν, μετά τον θάνατο του Στάλιν επέστρεψαν, με αποτέλεσμα να δεινοπαθήσουν από τους σταλινικούς, μέχρι που αυτοκτόνησαν. Ζωντανό παράδειγμα είναι η Μαρίνα Τσετάγιεβα, που η ΚΑ.ΚΕ.ΜΠΕ. εξασφάλισε ακόμα και το πτώμα της μετά το κρέμασμά της.

Μ' αυτό τον τρόπο θέλησαν να δείξουν στους τιμωρούς τους ότι αυτοί δεν ήταν εχθροί της Ρωσίας, αλλά ακριβώς το αντίθετο, μεγάλοι πατριώτες, που έμειναν πιστοί στις ιδέες τους και στην πραγματική ελευθερία.

Το 1970 η PRAVDA τονίζει ότι «ούτε σκιά φιλελευθερισμού, όταν η καθαρότητα των ιδεολογικών θέσεων θρίσκει σε κίνδυνο».

Έχουμε λοιπόν, μια πανίσχυρη Ρωσία, που εξοντώνει κάθε φιλελεύθερο πνεύμα, από τον ποιητή Μαγιακόφσκι με την αυτοκτονία τους, έως τον ελεύθερο επιστήμονα Ζαχάρφ με την εξορία τους, και κρατάει το γόητρο του κομμουνισμού, δίχως ίχνος αντίδρασης...

«Όλα υπέροχα αγγελικά πλασμένα». Όμως σήμερα η «εισβολή» του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ στην εξουσία, με την «περεστρόικα» του, φέρνει ένα κύμα συγκρούσεων και ανακατατάξεων σ' όλο το ανατολικό μπλοκ, που σαρώνει τα πάντα.

Το σύστημα του απόλυτου ελέγχου καταρρέει και όλα φαίνονται ν' αρχίζουν απ' την αρχή. Ξεκινώντας από τη Ρωσία με τις εξεγέρσεις, στη Ρουμανία με την επανάσταση, Πολωνία, και τείχος του Βερολίνου, με χιλιάδες Ανατολικο-γερμανούς, να ζητούν τι άλλο να...δουν! τίποτα άλλο.

Το κουκούλι έσκασε απότομα: Ίσως! Μάλλον η σταλινική πολιτική έφτασε στο ζενίθ και ο κύκλος της σκληρής πειθαρχίας συμπληρώθηκε.

Σήμερα το βιβλίο του Γκορμπατσόφ «Περεστρόικα» έρχεται 1ο σε πωλήσεις σ' όλο τον κόσμο, τότε τα ίδια πράγματα είτε λέγονταν με στίχους, είτε λέγονταν προφορικά, ήταν απαγορευμένα και οι δημιουργοί τους στις φυλακές...

Στα παρακάτω ποιήματα παρουσιάζουμε ένα μικρό δείγμα των ποιητών αυτών, που εντωμεταξύ μερικοί από αυτούς έχουν πεθάνει. Το «Σιδηρούν Παραπέτασμα» δεν κατάφερε να εμποδίσει τα ποιήματά τους να κυκλοφορήσουν σε βιβλία στην Αγγλία και στην Γαλλία, πέρασαν παράνομα δημοσιευμένα σε φυλλάδια του Σάμιντσας.

Χρυσάνθη ΘΕΟΥ

□ Με τον πρόσφατο θάνατο του Ρόναλντ Λαινγκ (Αύγουστο του 1989) θεωρούμε ότι έκλεισε, με μία συμβατική έννοια, ο κύκλος της «αντιψυχιατρικής», όπως επικράτησε να ονομάζονται μία σειρά πράξεων και ιδεών που από τα μέσα της δεκαετίας του '60 μέχρι σχεδόν σήμερα υπήρξαν μία από τις οξύτερες αιχμές των επαναστατικών αναζητήσεων και των πολιτισμικών μετασχηματισμών που σημάδεψαν την εποχή τους, την εποχή μας. Θεμελιώδης συνισταμένη της θαύτατης κρίσης συνείδησης που συντάραξε το δυτικό κόσμο κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, η αντιψυχιατρική ξεδίπλωσε το φάσμα των δραστηριοτήτων της παρεμβάσεων από την άρνηση του ψυχιατρικού εγκλιτισμού και των καθιερωμένων επιστημονικών αντιλήψεων περί ψυχικής αρρώστειας και υγείας, μέχρι τη ριζική (και έμπρακτη) κριτική του υπάρχοντος πολιτισμού και των ακρογωνιαίων θεσμοτήτων που συνέχουν τις κυρίαρχες μέχρι σήμερα εννοήσεις του κόσμου. Το όνομα «αντιψυχιατρική» ήταν ένα όνομα προβληματικό, που στην πραγματικότητα αρνήθηκαν οι πρωταγωνιστές της· αν σήμερα το αποδεχόμαστε και εξακολουθούμε να το χρησιμοποιούμε είναι γιατί η ιστορική φορά των πραγμάτων το καθιέρωσε, και έτσι κατά κάποιο τρόπο μας είναι επιβεβλημένο. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, όπου η έννοια «αντιψυχιατρική» χρησιμοποιείται θα πρέπει να εννοείται αυστηρά μέσα σε εισαγωγικά.

Δεν είναι εδώ χώρος, φυσικά, για μια συνολική αποτίμηση του έργου της αντιψυχιατρικής και μια διεισδυτική παρουσίαση ή κριτική του έργου των ανθρώπων που ταύτισαν τα ονόματά τους με το δικό της, των Ρόναλντ Λαινγκ και Ντσίβιντ Κούπερ. Έχουμε αναφερθεί αλλού σε αυτό το έργο, και σίγουρα θα μας δοθεί η ευκαιρία να ξανασαναφερθούμε στο μέλλον. Εκείνο που θα θέλαμε εδώ, με την ευκαιρία ενός μικρού σημειώματος ως ευχαριστίας και ανταπόδοσης στη μνήμη τους, είναι να προσπαθήσουμε να απαντήσουμε σε κάποιες από τις κριτικές που τους απευθύνθηκαν, αναδεικνύοντας έτσι πλευρές και σημασίες του έργου τους πιθανόν παραγνωρισμένες ή αγνοημένες.

Από το πλήθος των κριτικών που ασκήθηκαν στο έργο τους, από διαφορετικές σκοπιές και αντιλήψεις, διαλέξαμε εδώ ν' αναμετρηθούμε με δύο, για το λόγο ότι συμπυκνώνουν μερικές από τις πιο σοβαρές αντιρρήσεις στη βάση φιλοσοφικών και πολιτικών επιχειρημάτων, ενώ προέρχονται και οι δύο από τον αριστερό, ριζοσπαστικό

χώρο. Πρόκειται για τα δοκίμια «Θεωρία και Θεραπεία-II: Λαινγκ και Κούπερ» και «Ο μύθος της αντιψυχιατρικής» από τα αντίστοιχα βιβλία Κοινωνική Αμνησία του Russel Jacoby (ελ. εκδ. ΥΨΙΛΟΝ, 1983) και Εργάτης και νεύρωση του Γιωάννη Jervis (ελ. εκδ. ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ, 1978).

Ο Ράσελ Τζαϊκομπι, ιστορικός στο Λος Άντζελες της Καλιφόρνια, συνεργάτης του περιοδικού «Telos» και μαθητής του Χέρμπερτ Μαρκούζε, έγραψε ένα βιβλίο με σκοπό μια διεξοδική κριτική του συνόλου των τάσεων και των ρευμάτων στην ψυχανάλυση και την ψυχολογία που ακολούθησαν τον Φρόυντ, και τα οποία, σύμφωνα με την οπτική του, προδίδουν το απελευθερωτικό αίτημα που λανθάνει στο έργο του ιδρυτή της ψυχανάλυσης. Ονομάζει «μετα-φροϋδικό ρεβιζιονισμό» αυτά τα ρεύματα και θέλει να συμπεριλάβει μεταξύ τους, εκτός από τις διάφορες «ψυχολογίες του εγώ» (Άντλερ, Sullivan, Χόρνφελντ, Ε. Φρομ) και τις «υπαρξιστικές ψυχολογίες» (Άλφρετ, Maslow, Rogers, R. May), το έργο επίσης των Λαινγκ και Κούπερ. Η κριτική του βασίζεται κατά ένα μεγάλο μέρος στις παρατηρήσεις του Τέοντορ Β. Αντόρνο για την ψυχανάλυση, και άλλωστε όλο το ύψος του θυμίζει έντονα το ύψος του στοχαστή της Φρανκφούρτης.

Τα επιχειρήματα του Ρ. Τζαϊκομπι μπορούν να συνοψιστούν σε τρεις βασικά ομάδες. Πρώτον, σχετικά με την πολυσυζητημένη αντίρρηση, που από τόσες πλευρές έχει διατυπωθεί εναντίον των Λαινγκ και Κούπερ, ότι εξιδανικεύουν την τρέλα: «Τείνουν να εξιδανικώσουν την ατομική ψύχωση και τρέλα με την κοινωνική απελευθέρωση αποδίδουν στις πρώτες ό,τι μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη δεύτερη. Από αυτό απορρέει η εμφανής εξιδανίκευση της σχιζοφρένειας... ως "φυσικής αναρρωτικής διαδικασίας" και "υπαρξιακής αναγέννησης"» (σ. 166-7). Για να απαντηθεί αυτό το σημείο θα χρειαζόταν μια μακρυστή διαπραγμάτευση του τρόπου που οι Λαινγκ και Κούπερ έφτασαν να αντιλαμβάνονται την «αρρώστεια» και τη «θεραπεία», τρόπο που πάντως έρχεται σε αντίθεση μ' ένα θετικιστικό ιατρικό μοντέλο, δημιουργημένο κατά τον 17ο αιώνα στα πλαίσια μιας μεταγαλλικής και καρτεσιανής ιατρικής, και στα πλαίσια του οποίου η θεραπεία εννοήθηκε πάντα μ' ένα τεχνικό χαρακτήρα, κάτι σαν επιδιόρθωση ενός μηχανισμού. Ας πούμε μονάχα εδώ πως, αν κάνουμε δεκτή μια καινούργια θε-

ραπευτική αντίληψη που κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος σήμερα, μια αντίληψη που δεν εστιάζεται αποκλειστικά στο ψυχιατρικό πεδίο αλλά εμπλουτίζεται από τη θεραπευτική εμπειρία εναλλακτικών ιατρικών προσεγγίσεων, όπως η ομοιοπαθητική ή ο βελονισμός, θάλεψουμε τότε, πράγματι, πως οι αντιλήψεις των Λαινγκ και Κούπερ εντάσσονται σε μία παρόμοια ευρύτερη οπτική. Οπτική σύμφωνα με την οποία κάθε αρρώστεια, σε οποιοδήποτε επίπεδο ενός οργανισμού ή ενός συστήματος κι αν εκδηλώνεται, πρέπει να εννοείται ως μια (αυτο)θεραπευτική κρίση γεμάτη από πολιτικού τύπου σημασίες. Αν, εντέλει, αρρώστεια και θεραπεία πρέπει να θεωρηθούν ότι έχουν την ίδια κατεύθυνση, πράγματι τότε ένα μεγάλο μέρος απ' ό,τι αποκαλούμε «ψύχωση» μπορεί, αν δεν κατασταλεί βίαια, ν' αναπτυχθεί σε μια φυσική αναρρωτική διαδικασία, χωρίς φυσικά να υποτιμούμε την οδύνη και τους κινδύνους που συνοδεύουν μια τέτοια δυνατότητα. Όχι μονάχα δεν υπάρχει ίχνος κομφορμισμού σε μια τέτοια αντίληψη, αλλά αντίθετα αποτελεί μια ακραία εφαρμογή της διαλεκτικής σκέψης στην κατανόηση της φύσης της αρρώστειας αλλά και των σχέσεων μεταξύ φύσης και κοινωνίας, κοινωνίας και θεραπείας.

Η δεύτερη ομάδα επιχειρημάτων αφορούν τη σύνδεση μεταξύ διαπροσωπικής ανάλυσης και εξ αντικειμένου κατανόησης της κοινωνίας. Υποστηρίζει ο Τζαϊκομπι: «Η κριτική της διαδικασίας της αφαίρεσης - της θεώρησης του ασθενούς ως απομονωμένου - καταλήγει σε μιαν άλλη αφαίρεση: τη θεώρηση της οικογένειας ως απομονωμένης ομάδας» και πιο κάτω, «Διαπροσωπική αντίληψη και διυποκειμενικότητα, και οι δύο παραδόσεις απορρίπτουν τη μελέτη του ατόμου έξω από το περιβάλλον άλλων ανθρώπινων όντων· και οι δύο τονίζουν το δίκτυο των συγκεκριμένων ανθρώπινων σχέσεων. Εξάφνιση του κοινωνικού περιβάλλοντος αυτών των ανθρώπινων σχέσεων· ανάγουν τις κοινωνικές σχέσεις σε άμεσες διανθρώπινες σχέσεις». Έτσι, «Η κοινωνική θεωρία και η κοινωνική αλλαγή απορροφώνται από την οικογενειακή θεραπεία» (σ. 167, 169, 171-2).

Εδώ ο Τζαϊκομπι πλανάται καταφανώς καθώς αποδίδει στους Λαινγκ και Κούπερ μια θέση που προέρχεται από ένα καθαρά κομφορμιστικό ρεύμα στις Επιστήμες του Ανθρώπου και στο οποίο αξίζει να ασκηθεί αυστηρή κριτική, αλλά που δεν τους ανήκει. Η κριτι-

Το 1990 ΕΙΝΑΙ Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ. Το περιβάλλον, σαν φύση, από ένα άφθονο ξεχύλισμα ζωής με μυριάδες εκφάνσεις μεταμορφώνεται σε «φυσικές πηγές», σε αποθήκη «πρώτων υλών» ή για την ακρίβεια εμπορευμάτων τα οποία μπορούν να παραχθούν και να ανακυκλωθούν όταν υπάρχει ζήτηση για λόγους εξουσίας, κέρδους, κατανάλωσης και γενικότερα ικανοποίησης των ανθρώπινων αναγκών ή απαιτήσεων. Στην Ελλάδα ο σχεδιασμός της απεριόριστης εκμετάλλευσης της φύσης φαίνεται ότι θρίσκει σε αναθρασμό και συντελείται μέσα σε ένα συνονθύλευμα νόμων που μεταβάλλονται, κοινωνικών καταστάσεων που εξελίσσονται και προοπτικών που δεν υπάρχουν.

■ Οι αγοραστές κατοικίας, και μιλάμε για τους αγοραστές πρώτης κατοικίας-στέγης, είναι αυτοί που έχουν λόγους να διαμαρτύρονται για την αύξηση των τιμών των οικοδομικών υλικών, για τις απότομες αυξήσεις των αμοιβών των μηχανικών και για τους περιορισμούς και αυστηρούς όρους στις δανειοδοτήσεις. Έτσι σε μια φάση που ο εργατοϋπαλληλικός κόσμος στην Ελλάδα απομακρύνεται από την αγορά ακινήτων, ανοίγει ο δρόμος για την κυριαρχία των μεγάλων κεφαλαίων και την είσοδο των ξένων επενδυτών, αφού τόσο στα αστικά κέντρα όσο και στις τουριστικού ενδιαφέροντος περιοχές της Ελλάδας οι τιμές είναι από 30-50% φθηνότερες σε σχέση με τις αντίστοιχες τιμές άλλων χωρών με τα ίδια «προσόντα» και τις ίδιες «προοπτικές». Και βέβαια τα κτηματομεσιτικά γραφεία τρίθουν τα χέρια τους και γεμίζουν τις τσέπες τους ανοίγοντας παράλληλα τις ορέξεις των αδηφάγων επενδυτών: «ΦΙΛΕΤΑ» ονομάζουν τις «καλές» περιοχές των οποίων η ζήτηση είναι μεγαλύτερη της προσφοράς, ενώ και για τις υποβαθμισμένες περιοχές φαίνεται ότι δεν υπάρχει πρόβλημα, αφού σερβίρουν την πασίγνωστη συνταγή της ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ που τόσο εύκολα σερβίρεται την τελευταία δεκαετία σε όλες τις γωνιές της Ελλάδας.

■ Επιμένουν οι νεοφιλελεύθεροι κύκλοι να υποστηρίζουν ότι οι ξένοι επενδυτές είναι απογοητευμένοι από τις προϋποθέσεις και τις δυνατότητες συνεργασίας (sic) στην Ελλάδα. Υποστηρίζουν για του λόγου τους το αληθές ότι η υπόθεση των επενδύσεων στην Ελλάδα δεν συνδέεται μόνο με την πολιτική ή επιχειρηματική βούληση αλλά και με τον ΛΑΪΚΙΣΜΟ (βλ. «λαϊκές» αντιδράσεις των κατοίκων στις περιοχές ανάπτυξης των νέων επενδύσεων) που παρεμβάλλεται σε κάθε πρωτοβουλία.

■ Στην επιβαρυνόμενη από λογής βιομηχανίες και εγκαταστάσεις πετρελαίου περιοχή της Νέας Κερθάλης οι εκπρόσωποι της εταιρίας «ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΚΑΒΑΛΑΣ», η οποία θέλει να δημιουργήσει διύλιστήριο ανατολικά της Νέας Κερθάλης, επιχειρήσαν να αναλύσουν στους κατοίκους της Κοινότητας τους λόγους για τους οποίους δεν θα πρέπει να φοβούνται την εγκατάσταση του νέου διύλιστηριου στην περιοχή τους, αλλά απειλήθηκαν με λυντσαρισμό και φυγαδεύτηκαν με τη βοήθεια αστυνομικής δύναμης. Και αυτό γιατί η εταιρεία, προκειμένου να δαλεάσει τους κατοίκους και να

κάμψει τις αντιδράσεις τους στη νέα πετρελαιοεγκατάσταση, πρόσφερε δωράκια που έχουν να κάνουν με μια μονάδα ελέγχου της ρύπανσης, μια πλήρη εγκατάσταση καύσης των απορριμμάτων της πόλης, ένα σύγχρονο κέντρο εκπαίδευσης στην πληροφορική και συνδρομή στην αναδάσωση της περιοχής.

■ Αντικρουόμενα συμφέροντα από ντόπιους και μη παράγοντες έχουν βάλει στο μάτι τον όρμο Πλατυγιάλι Αστακού Αιτωλοακαρνανίας και το μέλλον διαγράφεται άορατο. Αρχικά στην περιοχή προβλεπόταν η δημιουργία Ναυτιλιακής Βιομηχανικής Περιοχής που συμπεριλαμβάνει την ίδρυση 3-4 διαλυτήριων πλοίων που θα λειτουργούσαν ως πυρήνας για την εγκατάσταση συναφών βιομηχανιών, κάτι που θα εξασφάλιζε την μόλυνση της από στεριάς και θάλασσας περιοχής. Την πρόταση φέρονται να υποστηρίζουν τοπικοί παράγοντες του ΠΑΣΟΚ. Στη συνέχεια προέκυψε πρόταση της CBI ΕΛΛΑΣ, θυγατρική της πολυεθνικής εταιρίας CBI CHEMICAL BURNING S.A σε συνεργασία με 2 ακόμη εταιρίες και την ελληνική μελετητική ADK A.E. (Αρώνης, Δρέττας, Καρλάφτης) για τη δημιουργία μονάδας καύσης χημικών και τοξικών βιομηχανικών καταλοίπων με δυνατότητα καύσης 600.000 τόννων το χρόνο. Η επιλογή του Αστακού σαν τόπου εγκατάστασης οφείλεται στη μικρή απόσταση από τις ευρωπαϊκές ακτές μιας και οι μεγαλύτερες ποσότητες για καύση θα προέρχονται από τις βιομηχανίες της ΕΟΚ, που μέχρι τώρα διοχετεύουν τα βιομηχανικά τους κατάλοιπα κυρίως στις χώρες του τρίτου κόσμου. Τις θλέψεις της CBI ΕΛΛΑΣ που στην αρχική της επένδυση περιλαμβάνεται και δεύτερη ανάλογη μονάδα στην Κρήτη, υποστηρίζουν τοπικοί παράγοντες της Ν.Δ. Τέλος, την ύπαρξη αρχαίας πόλης της 3ης χιλιετίας στο θυθό του όρμου φαίνεται να προορίζει προς αξιοποίηση ο «Σύλλογος των εν Αθήναις Αστακιωτών» που προτείνει την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

■ Εκκωφαντικός θόρυβος προκλήθηκε από την εξαγγελία των μέτρων για την αντιμετώπιση του νέφους. Θορυβώδεις στο σύνολό τους ήταν οι αντιδράσεις των αναριθμητών επαγγελματικών φατριών που ευδοκιμούν στην πρωτεύουσα και εκκωφαντικές εκείνων που δέχτηκαν ότι η πρόθεσή του («κατά Λιάσκα») ΥΠΕΧΩΔΕ ήταν να εκμεταλλευτεί τη θητεία της οικουμενικής

κυβέρνησης για την θέσπιση μέτρων στο οικουμενικό πρόβλημα του νέφους. Όμως το πρόβλημα του νέφους δεν είναι οικουμενικό επειδή αφορά τον μισό πληθυσμό της Ελλάδας, ούτε επειδή πρέπει να αντιμετωπιστεί συνολικά από όλους. Αντιθέτως, γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους είναι (πρωτίστως) οικονομικό και κατ' επέκταση εξελισσόμενο κοινωνικό.

■ Αναδασώσεις παντού και από όλους. Αναδασώσεις από την οικολογική ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, από τους χρόνια αναδασωτέους ROTARY, τις λέσχες ΛΑΪΟΝΣ, τους Προσκόπους, γνωστές φίρμες μεγαλοκαταστημάτων, τουριστικών γραφείων, φροντιστηρίων και την Ομοσπονδία Βενζινοπωλών. Αναδασώσεις όμως γίνονται και από μαθητές δημοτικών σχολείων, που λίγο πριν να προχωρήσουν στην τελετή (βλ. αναδάσωση) ακούν περήφανους λόγους από τους δασκάλους (όπως στις εθνικές γιορτές και τις διεθνείς ημερίδες του ΟΗΕ) για την ιστορία του βουνού που δεντροφυτεύεται, τη σημασία που έχει για το περιβάλλον και την απουσία εθνικού κτηματολόγιου (...) όπως ακριβώς έγινε σε πρόσφατη αναδάσωση στο Ποικίλον Όρος. Άλλες προτάσεις για περιβαλλοντική εκπαίδευση;

■ Τον λόφο του Στρέφη, έναν από τους ελάχιστους πνεύμονες πρασίνου που έχουν απομείνει στην Αθήνα και που γειτονεύει με μια συνοικία που έχει δεχτεί αλλεπάλληλα χτυπήματα από τους μηχανισμούς της κρατικής καταστολής, αποφάσισε να χτυπήσει ο Δήμος της Αθήνας στέλνοντας τα μηχανήματά του να κόψουν δέντρα προκειμένου να χτιστεί γυμναστήριο, στην ταράτσα του οποίου θα δημιουργηθεί κήπος (προς αντικατάσταση των κομμένων δέντρων...). Στις ενέργειες του δήμου αντέδρασαν οι κάτοικοι της περιοχής, ενώ άγνωστος που τηλεφώνησε σε απογευματινή εφημερίδα εξ ονόματος της ομάδας «ο Λόφος» ανέλαβε την ευθύνη για τον εμπρησμό με μολότωφ των μηχανημάτων του Δήμου.

■ Αυξήθηκαν για άλλη μια φορά οι τιμές των 6.000 φαρμάκων που κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά. Οι αυξήσεις κυμαίνονται από 5-25% και σύμφωνα με την τελική διαμόρφωση των τιμών τα ηρεμιστικά έχουν τις χαμηλότερες τιμές πώλησης. Τι σχέση έχουν αυτά με την οικολογία;...

■ Κυκλοφορεί (σε) αυτοκόλλητο από Οικολόγους-Ανατρεπτικούς: «Ομοσπονδία Οικολόγων Εναλλακτικών; - ΟΧΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ!»

Τάσος ΣΑΡΑΝΤΗΣ